

Leto XXXIII
Št. 33-34

Murska Sobota,
29. aprila 1981

CENA 4 DIN

VESTNIK

PRAZNIK DELA IN PRAZNIK SVOBODE

Leto po prvi svetovni vojni, to je leta 1919, so naši Prekmurci prvič v svoji zgodovini, in to nadvse slovesno praznovali delavski praznik 1. maj, kajpa — za časa boljševizma, ga potlej dolgo več niso, saj ga vendar cerkev ni priznavala, ne glede na to, da so si naši ljudje že tedaj, vsekakor pa od takrat dalje po vsem svetu služili kruh. Prav gotovo bi bili vredni, da vsaj en dan v letu posvetijo svojemu delu.

Leta 1919. pa je vsa Sobota bila že zgodaj jutraj na nogah, zakaj prebudila jo je Baranjeva godba, kajpa takrat godba na pihala, ki je preigrala vse ulice. Zastave so visele s hiš — seveda madžarske — rdeče s srpom in kladivom ni premogel nihče. Okna so bila okrašena z rožami, tu in tam je bila tudi kakšna papirnata rdeča zastavica. Ulice so oživljale. Saj ga ni bilo človeka, ki bi se izmaknil delavskemu prazniku, razen duhovščine seveda, saj ga tudi ni bilo človeka, ki se ne bi štel k proletariatu in k boljševiški oblasti. Saj je vendar boljševiška oblast od vseh oblasti, kar so jih poznali in imeli z njimi opraviti bila še najbolj njihova.

Širok prostor na križišču pred Dobraševim hotelom so prenapolnile soboške množice in ljudje iz okoliških vasi — za več ko skoraj za šest tisoč ljudi pa tam ni bilo prostora. Ob osmih so začeli prihajati učenci s svojimi učitelji, za učenci je prihajal vod rdeče vojske, še husarji so bili v sprevodu, v rdečih hlačah, modrih bluzah, s perjanico na kapi, ta cvet in ponos madžarske vojske, ki pa v tej bojni ni odigral pomembne vloge. — Tudi madžarska mornarica je bila v sprevodu, vojska, ki ji je od vsega ostala samo mornariška uniforma, ko so izgubili morje, ki so ga imeli na tujem ozemlju; in na tujem je ostal edini mornariški admiral, ki si ga bodo po zmagi reakcije postavili za regenta. Takrat pa je v Soboti stopal v sprevodu po glavnih ulicah boljševizem nad rekviziti zgubljene boje. Za vsemi temi je stopala soboška gospoda, odvetniki, uradniki, oficirji. Tudi Vilmoš Tkalec s svojim direktorijem je bil v sprevodu.

Baranjeva godba na pihala je igrala marsejezo in proletarsko himno. Z balkona Dobraševga hotela pa je ravnatelj meščanske šole Jurij Kovač govoril ljudem o pomenu prvega maja. Šolski otroci so deklamirali Petöfijeve in Adyjeve pesmi. Krajevni pevski zbor je štiriglasno zapel marsejezo. Karel Katona je v prekmurščini navduševal ljudi za socializem, kar je prekmurske ljudi na moč ganilo.

Pripravili so za vse, rdeče proletarsko kosilo, kjer ni manjkalo mesnih jedi in ne vina. Popoldne pa so ljudje šli gledat nogometno tekmo, večer pa se je končal z 'rdečim kabaretom'. Saj je ta dan bilo vse rdeče.

Bili so časi, ko se je Prekmurje in z njim na čelu Soboti začelo prebujati, in praznik prvega maja leta 1919 je eden takih posebnih praznikov v življenju naših ljudi, ko se je s prebujenjem proletarske zavesti tega ljudstva prebujala tudi zavest, da delavski razred mora imeti tudi svoj praznik.

Zdaj živimo v svobodni, socialistični domovini, v domovini delovnega ljudstva. Prvi maj je praznik vseh naših ljudi, delavcev in kmetov, vobče delovnih ljudi. Naši pomurski ljudje bi ga morali sprejeti z vsem srcem. Ves svet so prebrodili, povsod so raztresali delo svojih rok, praznika, posvečenega delu teh rok pa niso poznali. Z voljo in očitno tudi z ljubeznijo so ga v nekih posebnih okoliščinah sprejeli za časa boljševizma leta 1919, da ga potem vse do nove Jugoslavije ne bodo spoštovali. A še v teh letih po osvoboditvi to ni bil, vsaj ne za vse enakovreden drugim praznikom. Manjkal mu je cerkveni sij: niso se zavedali, da s tem ponižujejo delo svojih rok. Po skoraj sto letih (1890), kar so delavci razglasili za ves delavski svet, za vse delovne ljudi prvi maj za svoj praznik, praznik dela, naj ga tudi pomurski ljudje sprejmejo z vsem srcem.

V teh dneh — 27. aprila — pa Slovenci zase praznujemo še en velik in lep, a tudi pomemben praznik — praznik Osvobodilne fronte. Stirideset let je, kar so se — ko so fašistične horbe razbile Jugoslavijo — v Ljubljani v Vidmarjevi vili pod Rožnikom zbrali predstavniki vseh naprednih slovenskih strank. Sestanek je organizirala Komunistična partija in na njeno pobudo — pobudnik vsega pa je bil Boris Kidrič — so ustanovili Osvobodilno fronto, ki se je potem kratko imenovala OF. Stara Jugoslavija je ob prvem sunku sovražnika v vseh strani, posebej še Nemčije, propadla v nekaj dneh. Kraljeva vlada je pobegnila v tujino, višji oficirji niso bili sposobni, da bi bili organizirali odpor proti sovražniku. Sele Komunistična partija je pod Titovim vodstvom organizirala obči odpor. V Sloveniji je organizacijo upora prevzela Osvobodilna fronta, ki jo je vodil Boris Kidrič. Fronta se je naglo širila. Zbirala je v svoje vrste delavce po delavskih revirjih, in kmete po vaseh, moške in ženske — vse, ki se niso mogli sprijazniti z okupacijo in z nasiljem okupatorja. Ze leta 1941 je val upora zajel nekatere predele Slovenije, v hribih so se zbirale prve partizanske čete. Okupator je s krvavim, najbolj surovim nasiljem, s streljanjem ljudi, moških in žensk, celo otrok, skušal zatreti upor, zapiral je ljudi, izseljeval, vozil jih je v koncentracijska taborišča, požigal domove, cele vasi, ropal, toda upora ni več mogel zatreti. Pod vodstvom maršala Tita se je po štirih letih vsa Jugoslavija osvobodila.

V Sloveniji je Osvobodilna fronta na široko organizirala partizanstvo, ki je še med borbo imelo osvojen ozemlje v Beli krajini, se razširilo na Stajersko, kjer je prav tako osvobodilo lep del, partizanstvo pa je seglo celo do Prekmurja.

Ta Osvobodilna fronta — OF — prvo leto še ni segla k nam v Prekmurje, vsaj korenin pri nas še ni pognala. Sovražnik — pri nas so to bili madžarski okupatorji, so sicer lepo se razvijajoče odporniško gibanje prehitro razbili. Konec septembra in oktobra je bilo naše gibanje zatrito. Partizanstvo in z njim Osvobodilna fronta se je začelo širiti konec leta 1944 in v začetku leta 1945.

Ne glede na to je praznik Osvobodilne fronte, praznik OF, ravno tako naš prekmurski praznik. Če smo se s to bojno razširili vse do morja — osvobodili smo Primorje in Goriško — smo pa Prekmurje le še tesneje pripeli k Sloveniji. Prekmurje ni več neka tuja, daljna pokrajina, Prekmurje je samo del, lep del Slovenije.

Miško Kranjec

ČVRSTI NA TITOV POTI — V teh dneh, ko praznujemo obletnico ustanovitve OF, mednarodni delavski praznik in 40-letnico vstaje, smo Pomurci ob

sprejemu zvezne štafete mladosti ponovno potrdili svojo odločenost, da nadaljujemo veliko Titovo delo.

Iskra, ki je vzplamtela
v upor

stran 4-5

Ob prazniku
Osvobodilne fronte
slovenskega naroda,
1. maju in 40.
obletnici vstaje —
iskrene čestitke

VESTNIK

Po zmagi do novih
delovnih zmag

stran 6-7

SAMO DVE KRITIČNI LETI

Pred štirinajstimi dnevi se je v Ženevi končalo zborovanje posebnega telesa Organizacije združenih narodov, Evropske ekonomske komisije, ki je obravnavala evropsko gospodarstvo v letu 1980. V ta namen je komisija izdala posebno poročilo, v katerem obravnava tudi jugoslovansko gospodarstvo. Povzemamo nekatere zanimive ugotovitve o nas.

Poročilo obravnava jugoslovansko gospodarstvo v obdobju gospodarskega razmaha v letih 1978-79, ko smo zabeležili pri nas eno najhitrejših stopenj rasti v Evropi (7 do 8 odst.), dodaja pa, da 2,5-odstotna rast, ki smo jo dosegli v letu 1980, pomeni z mednarodnimi merili gledano še vedno precejšen uspeh, saj so lani Grčija, Španija, Turčija in Portugalska dosegle v povprečju le 0,8-odstotno gospodarsko rast.

Po analizi sedanjega stanja avtorji poročila zatrjujejo, da bi do živahnejšega tempa rasti utegnili priti v letih 1983-85; torej samo dve kritični leti za naše gospodarstvo. Kot pogoj pa postavljajo v prvi vrsti zmanjšano stopnjo odvisnosti našega gospodarstva od uvoza.

Poročilo ugodno ocenjuje naša prizadevanja po zmanjševanju primanjkljaja plačilne bilance lani, ko nam je uspelo to zmanjšati od 3,7 na 2 milijardi dolarjev. Uspeh pa je bil precej manjši na drugem področju, v boju proti inflaciji, za katerega, kot je zapisano v poročilu, v Jugoslaviji nismo imeli ustreznega orožja.

O 30-odstotni inflaciji lani pravi omenjeno poročilo takole: 5 odstotkov je smemo pripisati inflaciji na svetovnem trgu, 9 odstotkov devalvaciji dinarja, preostanek (16 odst.) pa domačim razlogom.

Zelo živahna gospodarska rast v letih 1978-79 je omogočila 4- do 4,5-odstotno stopnjo rasti zaposlovanja. Blizu 680 tisoč novih delovnih mest je tedaj zasedlo 430 tisoč ljudi iz naravnega prirastka delovne sile, 70 tisoč

zdomcev, ki so se vrnil v domovino, in okrog 180 tisoč ali večina kmetov, ki so tedaj iskali zaposlitev v drugih dejavnostih. Stopnja brezposelnosti se je s tem od kakih 18 odst. v letu 1976, ko je bila zaradi vračanja zdomcev najvišja, leta 1979 znižala na 3,6 odstotka. Hkrati se je višala tudi življenjska raven. Stvarne plače so se leta 1977 povečale za 3,3, leto kasneje pa že za 5,8 odstotka.

GLAVNŌ BREME — UVOZ

Takšne stopnje rasti gospodarstva pa po mnenju omenjene komisije ne bi dosegli, če financiranja uvoza ne bi omogočili z zadolževanjem v tujini. Iz tega pa je potem nastal 3,7 milijardni primanjkljaj v plačilni bilanci. V takšnih okoliščinah, navaja poročilo, je postalo zmanjševanje primanjkljaja plačilne bilance nujna prioriteta. To pa je zdaj zaradi visoke stopnje odvisnosti od uvoza terjalo padec stopnje naraščanja kosmatega družbenega proizvoda, padanje stopnje povpraševanja in v cellem vnovičen zasuk financiranja dražje nafte in drugega nujnega uvoza nazaj na plače in naložbe. Po mnenju komisije pa vsi ti padci zdaj niso povzročili tolikšne škode, kot bi jo nekaj let prej, ko je gospodarstvu uspelo zmanjšati brezposelnost.

Jugoslovansko gospodarstvo bi lahko zmanjšalo plačilni primanjkljaj za manjšo ceno, pravijo avtorji poročila. Enake rezultate bi dosegli, če bi uporabili selektivnejšo politiko. To po njihovem pomeni, da bi morali v Jugoslaviji, bolj kot druga, pospeševati tista področja, ki so najbolj neodvisna od uvoza in od katerih mnoga ob-

ratujejo pod mejami svojih zmogljivosti. Za primer navajajo gradbeništvo, kjer je rast padla od 11 odst. v letih 1977-79 na 2 odst. v letu 1980. To trditev takole komentirajo: celotna odvisnost od uvoza je v gradbeništvu okrog 10-odstotna, neizrabljene zmogljivosti pa dosega 35 odst. Stanovanj je premalo, hotelske zmogljivosti onemogočajo razmah turizma, neustrezno cestno omrežje pa utegne postati resno ozko transportno grlo. Kot drug primer navaja poročilo Evropske ekonomske komisije naše kmetijstvo in živilsko industrijo, kjer rast ovirajo klimatski razlogi in tudi nedosledni politični ukrepi. Skupna odvisnost od uvoza je v tej panogi manj kot 10 odstotkov pa tudi obstojee zmogljivosti niso popolno izkoriščene. Pa vendar Jugoslavija uvaža žito, meso in jedilno olje, čeprav ima primerjalne prednosti pred drugimi državami. Poročilo navaja, da ima podobne prednosti 54 odstotkov celotne proizvodnje, katere rast bi se zaradi majhne odvisnosti od uvoza lahko hitreje povečevala, ne da bi bili ogroženi cilji ekonomske politike.

UGODEN ENERGETSKI POLOŽAJ

Kot izhodišče za trditev, da se bo naš gospodarski položaj po letu 1982 izboljšal, navaja komisija pospeševanje izvoza in zmanjševanje uvoza. Tako bi bilo tudi možno primanjkljaj plačilne bilance zmanjšati na milijardo dolarjev. Po oceni komisije je Jugoslavija v sorazmerno ugodnem energetskem položaju: izkoristi lahko še 50 odst. obstoječih hidroenergetskih zmogljivosti, hkrati pa razpolaga z več kot 25 milijardami ton lahko dostopnega in poceni lignita. Delež uvožene energije v celotni energetski porabi je v Jugoslaviji majhen, je zapisano v poročilu, lahko pa se še zmanjša.

slovenskem glavnem mestu živi 223.418 prebivalcev, začasnih pa je 21.247. Na širšem mestnem območju živi 253.061 stalnih in 23.007 začasnih prebivalcev. Maribor šteje 104.725 stalnih in 9440 začasnih prebivalcev, na širšem mestnem območju pa so našli 124.940 stalnih in 9918 začasnih prebivalcev.

Ob 40. obletnici ustanovitve Osvobodilne fronte slovenskega naroda in ob 40. obletnici vstaje jugoslovanskih narodov je bila osrednja republiška slovesnost v veliki dvorani skupščine SRS, kjer so na slavnostni seji republiške konference SZDL Slovenije podelili 30 priznanj Osvobodilne fronte.

Nova odkritja o Titu

Julija in oktobra bosta izšli druga in tretja knjiga »Novi prispevki za biografijo Josipa Broza Tita«. Pred izidom druge knjige je njen avtor Vladimir Dedijer dejal, da vse bolj odkriva, kako Tito ni bil le velikan misli in akcije, temveč tudi človek z neverjetnim občutkom za tegobe malih ljudi. Nova, druga knjiga, obravnava Titov nenehni boj proti politiki interesnih sfer, za integriteto Jugoslavije, proti pokusom, da bi razbili sku-

pnost jugoslovanskih narodov in narodnosti, pa če je pri tem šlo za pritisk z Vzhoda ali Zahoda. Novi dokumenti o Titu izpričujejo, da je že leta 1934, se pravi še preden je prišel na čelo partije, vplival na KPJ, naj opusti politiko cepitve Jugoslavije, ki jo je vsiljevala Kominterni, in sprejme boj za enotnost jugoslovanskih narodov, za skupnost, v kateri bo uresničena popolna nacionalna in socialna enakopravnost.

V boju proti interesnim sferam tovariš Tito ni sprejemal ustaljene oblike tajnih diplomatskih pogajanj. O teh vprašanjih je govoril javno in odprto. To je storil v znanem govoru v Ljubljani 27. maja 1945, ko je izzval Stalina zaradi javnega govora o politiki interesnih sfer. Dedijer prav ob tem odkriva nove dokumente, o katerih bo govor v tretji in četrti knjigi, ki pričata o boju tovariša Tita z vodstvom SZ.

Enotno za Namibijo

Petdeset afriških držav je v OZN enotno nastopilo proti Južni Afriki, ki podaljšuje nezakonito zasedbo Namibije. Zadnja tri leta je kazalo, da bo konec petnajstletnega jarma in da bo Pretoria naposled privolila v znani načrt petih zahodnih držav, po katerem naj bi Namibija dobila neodvisnost in izbrala svojo oblast na volitvah pod nadzorstvom Organizacije združenih narodov. Južnoafriška unija pa je pred nedavnim v Ženevi dala jasno vedeti, da se ne namerava umakniti.

Čemu tolikšna trdovratnost? Odgovor na to vprašanje tiči najbrž v izrednih bogastvih Namibije. Po podatkih iz nizozemskih virov je v namibijskih tleh pet odstotkov vseh znanih svetovnih zalog urana in prav toliko diamantov, kar 20 odstotkov zalog srebra ter po en odstotek svetovnih zalog kadmija in cinka.

»Drama Namibije je v tem, da ima preveč rud«, je pred kratkim izjavil dobitnik Nobelove nagrade za mir Sean MacBride, ki je bil nekoč komisar Združenih narodov za Namibijo.

Petnajstletna okupacija dežele najbrž ne bi vzdržala, če Južne Afrike pri tem ne bi podpirale zahodne države. Velike firme iz ZDA, Kanade, Francije in Velike Britanije so se pridružile južnoafriškim družbam v brezobzirnem in docela nezakonitem izkoriščanju namibijskega naravnega bogastva. Tako ima britanska družba »Rio Tinto Zinc Corp« skupaj s sorodnimi zahodnimi in južnoafriškimi podjetji v rokah največji površinski rudnik urana na svetu Rossing, kjer nakopljejo okoli 5 tisoč ton urana na leto (svetovna pro-

izvodnja te strateške rudnine znaša 30 tisoč ton). Podobno izkoriščajo tudi diamante, svinec, baker in žlahtne kovine. Namibija je danes druga svetovna proizvajalka diamantov in četrta v Afriki po proizvodnji surovin nasploh, pred njo so le Južna Afrika, Zaire in Zambija.

Da bi se postavili po robu temu brezobzirnemu izkoriščanju, so Združeni narodi sprejeli resolucijo, ki prepoveduje nakup surovin iz Namibije in pooblašča komisarja Združenih narodov za Namibijo, da lahko njene surovine v katerikoli državi zapleni. Zanje torej velja podobno kot za ukradeno blago. Vendar je ta sklep ostal mrtev kos papirja. Ko-

ordinacijski biro neuvrščeni državi je na nedavnem sestanku v Alžiru znova zahteval, naj se spoštuje odločitev Združenih narodov.

Kaže pa, da zahodne države zaradi svojih gospodarskih interesov ne bodo tako zlahka pustile Južnoafriške unije na cedilu. In prav zaradi tega tolikšen vihar v Združenih narodih in celo v varnostnem svetu. Ko so ameriško veleposlanko v OZN vprašali, kaj meni o namibijskem vprašanju, je dejala, da si nova ameriška administracija še ni mogla izoblikovati svoje »afriške politike«. To pa pomeni, da je ZDA veliko do tega, da se razplet namibijskega vprašanja zavleče.

KOLEKTIVNO DELO POMENI TUDI JAVNOST

Javnost dela je poseben izraz kolektivnega dela — je pred dnevi dejal Franc Šetinc, sekretar predsedstva CK ZKS. Tam, kjer se vodstva zveze komunistov zapirajo pred javnostjo, se dejansko zapirajo pred svojim članstvom in pred delovnimi množicami. Javnost dela je nujni del vsake akcije, vsakega delovanja. Javnost dela lahko bistveno prispeva k uveljavitvi osebne odgovornosti posameznih članov, vodstev zveze komunistov v sistemu kolektivnega dela in kolektivne odgovornosti. Kolektivno delo v posameznih organizacijah pomeni tudi javnost, odprtost, volilnost, rotacijo itd. Kaj bi veljalo, če bi uvedli in imeli načelo kolektivnega dela v zaprtih krogih odločanja? To bi pomenilo, da je takšno delo zavora za razvoj demokracije v družbi, navsezadnje pa tudi v zvezi komunistov.

Ko je Šetinc govoril o metodah dela, je omenil takšen primer: Če hoče občinska konferenca ZK izpeljati kakšno akcijo v skupščini občine, lahko to stori na dva načina. Ali tako, da oboroži delegacije in posamezne člane ZK, člane posameznih zborov skupščine, da se v demokratični razpravi zavzamejo za napredno stališče, ali pa tako, da komite pokliče predsednika in mu naroči, kakšen sklep mora sprejeti njegova skupščina. Zal je marsikje v rabi ta drugi način, ki je povsem nesprejemljiv in v nasprotju z vlogo zveze komunistov v socialističnem samoupravnem sistemu. Ta drugi način je v bistvu protisamoupraven in protisocialističen, ker predsednik skupščine celo hoče biti v takšni poziciji, kajti, če njemu naroča komite, potem on naroča zborom in delegatom, s čimer si utrjuje svoje »županstvo« oziroma svoj predsedniški sistem.

ZA NOVI EKONOMSKI RED

Danes je na svetu skoraj pol milijarde ljudi brez dela. Da bi do konca tega stoletja lahko odpravili nezaposlenost, bi v nerazvitih deželah morala proizvodnja rasti 7 odstotkov na leto, zaposliti pa bi morali vsako leto 3,9 odstotka več delavcev kot sedaj. Resnica pa je ta, da te številke dosegamo le polovično. Z razvojem tehnologije pa se bo amrada nezaposlenih še povečala. V Veliki Britaniji bodo z uvedbo mikroprocesorjev v telekomunikaciji zmanjšali število zaposlenih na tem področju za 40 odstotkov, to je okrog dva milijona ljudi.

Nezaposlenost najbolj prizadeva mlade, saj je skoraj polovica tistih, ki

iščejo delo, stara pod 25 let. Socialni problemi, ki nastajajo zaradi tega, so prva skrb, s katero si belijo glave ekonomisti in politiki. Razvoj kaže, da število teh problemov in njihova moč naraščata tako silovito, da bi nadaljnje zaostrovanje lahko pripeljalo posamezna gospodarstva do propada. Brezposelni niso potrošniki cele vrste blaga, ker je njihova kupna moč pičila, to pa ponovno prizadeva blagovno proizvodnjo. Rezervna armada delovne sile znižuje vrednost že zaposlene, ker je ponudba tako velika, povpraševanja po delavcih pa vedno manj. Ta tržna logika pove, kako prozorni so argumenti tistih, ki trdijo, da je za vse gospo-

darske težave kriva predraga delovna sila.

Velikanska stopnja brezposelnosti v deželah v razvoju in vedno bolj ostro pomanjkanje delovnih mest se ne moreta reševati samo v okviru teh držav, saj razviti svet iz teh dežel dobiva precejšen del energije in surovin. Zato naj bi tudi pomagal odpravljati brezposelnost v manj razvitem delu sveta. Pol odstotka bruto narodnega dohodka, ki ga dajejo razvite — vendar ne vse — dežele v razvoju, problema ne bo odpravil. Zato je toliko bolj nujno spreminiti sedanji svetovni ekonomski red, kar je ena od osnovnih pobud in aktivnosti neuvrščeni dežel, tudi Jugoslavije.

ČVRSTI NA TITOVU POTI

Ves dosednji razvoj naše nove socialistične, samoupravne in v krvi rojene bratske Jugoslavije je intimno najtesneje povezan z osebnostjo človeka izjemnih človeških in revolucionarnih vrednot — Josipa Broza TITA, ki je z zlatimi črkami in najtoplejšimi čustvi vtakana v našo preteklost, našo sedanost in našo prihodnost.

Ta nemirni in uporni proletarec iz Kumrovcu — Josip Broz — je že mnogo prej, pred letom 1937, v mračnih dneh stare Jugoslavije zanetil baklo marksistične revolucije, s prihodom

v katero so često butali sovražni orkani. Toda moč Jugoslavije je rasla in se krepila. Rasla je iz notranjih vzgibov ljudskih množic — rasla je torej iz pravih ljudskih globin.

Vsi svobodoljubni ljudje po svetu so že v tistih vojnih dneh z občudovanjem govorili o Jugoslaviji in o njeni narodnoosvobodilni vojski, ki je pod poveljstvom maršala Tita zadajala težke udarce fašistični zver. Sovjetski književnik Ilja Erenburg je jeseni 1944 v enem od svojih člankov zapisal:

»O jugoslovanski narodnoosvobodilni vojski govori ves svet. Ime maršala Tita je preromalo pet celin sveta. Ko bo konec vojne, Jugoslavija ne bo prišla na mirovno konferenco kot opazovalka, temveč kot udeleženka! Ni samo osvobodila vrste krajev na svojem ozemlju, temveč si je tudi izbojevala novo častno mesto v povojni Evropi...«

na čelo KPJ pa jo je razplamtel v mogočno rdečo plamenico, ki je izžarevala resnico, dvigala k uporabi ter skozi štiriletno epopejo partizanstva leta 1945 pripeljala narode Jugoslavije, pobratene in enakopravne, do nacionalne in socialne osvoboditve.

Pod njegovim vodstvom in vodstvom ZK ob množični podpori ljudstva smo se narodi Jugoslavije po težki narodnoosvobodilni borbi pogumno in samozavestno postavili v zapleteno križišče svetovnih nasprotij z novo — nam lastno vizijo novega pravičnejšega sveta.

Tako je iz mnogih težav in klevet Jugoslavija izšla kot moralna zmagovalka. ki je dobivala v svetu čedalje več simpatizerjev, ker je s svojo neomahljivo politiko pomagala buditi vest naprednega svobodoljubnega človeštva. Ni naključje, da ima Jugoslavija, čeprav mala država, v svetu toliko prijateljev in da bi v marsikaterem osvobodilnem gibanju na kateremkoli koncu sveta lahko našli mnogo elementov zgledevanja po Jugoslaviji in Titu.

Ob zanosnem doprinosu ljudskih množic k naši skupni stvari: izgradnji nove

Minevala so leta in desetletja, toda svet ni pozabil tistega, kar so med drugo svetovno vojno naredili jugoslovanski narodi pod Titovim vodstvom. Ob Titovem osemdesetem rojstnem dnevu je egiptovski novinar Mustafa Kemal v A. Gumburji zapisal:

»Po bogovih z Olimpa in antičnih grških filozofov še ni na vsem Balkanskem polotoku zasijalo takšno ime, ki bi v vsej zgodovini ostalo tako bleščeče in imelo tolikšen odmev v svetu, kot ga ima Titovo ime. Med vsemi gibanji oboroženega boja proti nacizmu v Evropi ni gibanja, ki bi si v tolikšni meri zaslužilo vence ljubezni in lovorike zmage, kot si je zaslužilo jugoslovansko oboroženo gibanje. Nedvomno je imel velik delež pri tem voditelj tega gibanja, njegov navdihovalec — Tito.«

domovine, razvoju in krepitvi SAMOUPRAVLJANJA, izgrajevanju političnega sistema socialistične samoupravne demokracije se je Jugoslavija razvijala iz nekoč neznatne in izkoriščane v vsemu svetu znano skupnost svobodnih, enakopravnih in bratskih narodov in narodnosti, ki ji je svoboden, neodvisen in miroljuben razvoj vseh narodov

delavskim razredom, ki ve, kaj hoče, in ki ve usmerjati svoja prizadevanja v realizacijo nadaljnje vizije izgradnje naše samoupravne socialistične družbe.

Občasno še butajo valovi sovražnosti ob Jugoslavijo s poskusom, da bi nas odvrnili od naše svobodoljubne poti.

Preizkušajo našo trdnost v obdobju po smrti

Komčala se je najstrašnejša vojna v zgodovini človeštva in tudi Jugoslavija je stopila na pot povojne izgradnje. Pred našimi narodi so bile težke maloge, toda združeni v bratski skupnosti niso klonili pred nobeno oviro. 9. maja 1945 je maršal Tito spregovoril Beograščanom:

»Zdaj v svobodni prihajajo novi dnevi mirne graditve naše porušene domovine. Izbojevati moramo še eno veliko zmago — zgraditi našo porušeno državo in utrditi oblast, ki je res ljudska, še bolj moramo utrditi bratstvo in enotnost, tako da ju nobena sila ne bo mogla nikoli več zlomiti.«

sveta najvišja vrednota — zato ni čudno, da je iz teh nagibov Jugoslavija s Titom na čelu bila med prvimi ustanoviteljicami gibanja neuvrščenih, med katerimi ima že celih dvajset let pomembno vlogo in ugled.

Po vseh velikih naporih in prizadevanjih tovariša Tita, njegovih sodelavcev, ZK in širokih ljudskih množic je Jugoslavija v teh 36 letih svobode postala sodobna država z modernim

tovariša Tita, pri tem pa pozabljajo, da smo se narodi in narodnosti Jugoslavije za svojo — nam lastno in izvirno pot razvoja zavestno opredelili enkrat za vselej.

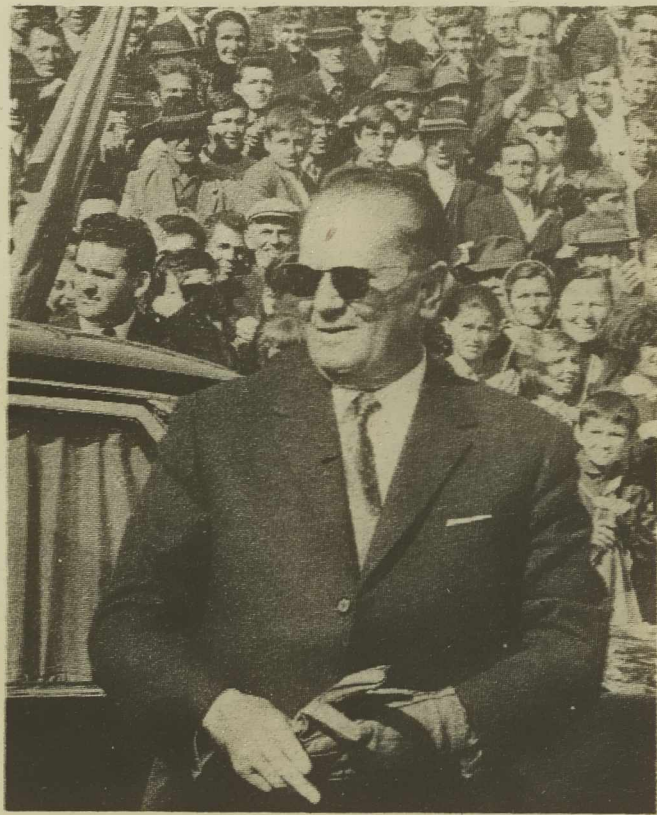
Zanjo smo se opredelili pod Titovim vodstvom v najtežjih časih naše narodnoosvobodilne borbe, nadaljevali smo jo v izgradnji domovine v svobodi in nemajno jo nadaljujemo v obdobju po smrti tovariša Tita, kajti njegove ideje so

Narodi sveta potrebujejo predvsem mir, saj edinole v miru lahko obvladajo težave, s katerimi se borijo, in gradijo človeka dostojno življenje. Če bomo zmerom imeli pred očmi ta veliki cilj, ki bi moral trdno združiti vse miroljubne sile sveta v boju zoper novo uničevalno vojno, bomo laže presegli vse tiste probleme, ki se bodo lahko še pokazali in do katerih pride v odnosih med ljudmi ter v odnosih med državami,« je dejal Tito na zborovanju v tovarni traktorijskega v Volgogradu, ko je leta 1962 obiskal Sovjetsko zvezo.

močno zasidrane v naši zavesti, ker so globok izraz hotenj naših najširših ljudskih množic, ki so s Titom vedno globoko čutile. Čutile so z njim, kadar je šlo za priznanje resničnega boja jugoslovanskih narodov in ugleda Jugoslavije v svetu, kadar smo se spopadali z zunanji in notranji težavami ali kadar je tovariš Tito kot maršal miru potoval po prijateljskih državah sveta. Še zlasti pa, ko je tovariš Tito bil svojo poslednjo in najtežjo bitko, v kateri je, kljub vsem najboljšim željam vseh Jugoslovancev in vsega naprednega sveta, fizično omagal.

Tiha in v boli, a dostojanstvena je Jugoslavija pospremila svojega velikega voditelja na njegovi zadnji poti, kot je bil dostojanstven v boju in življenju tovariš TITO sam.

Slovo velikega revolucionarja Josipa Broza Tita je prizadelo vse napredno človeštvo. Tudi prisotnost številnih voditeljev držav, ki so se udeležili zadnjega slo-

»Želel bi, da bi vsi narodi na svetu bili prijatelji, da bi na svetu trajno vladal mir,« je nenehno poudarjal tovariš Tito in tem idealom je posvetil tudi vse svoje življenje. Tem idealom je namenil številna potovanja miru po deželah Evrope, Afrike, Azije in Amerike, ter bil med pobudniki za ustanovitev gibanja neuvrščenih. Ko je 1. septembra 1961 v Beogradu odpiral prvo konferenco šefov držav in vlad neangažiranih držav, je med drugim dejal:

»Ta sestanek mora pripeljati velike sile do spoznanja, da usoda sveta ne more biti samo v njihovih rokah. Pokazati mora protagonistom sile, da večina sveta odločno zavrača uporabo sile za reševanje raznih pomembnih vprašanj, ki nam jih je minula vojna pustila za dediščino. Države, ki imajo predstavnike na tej konferenci, in tudi mnoge druge, ki ne pripadajo nobeni grupaciji, predstavljajo veliko večino javnega mnenja sveta. So vest človeštva. To morajo še kako upoštevati tisti, ki mislijo na vojne pustolovščine. Narodi vsega sveta pričakujejo, da bodo od tod slišali enodusen in odločen glas proti vsemu, kar onemogoča mimo ustvarjalno življenje ljudi na zemlji...«

vesa od Tita, je pokazala, kako velik ugled imata v svetu Tito in Jugoslavija.

Ko se v teh dneh ob obletnici smrti klanjamo spominu na našega velikega voditelja tovariša Tita, se njegovih velikih dejanj in uspehov, ki smo jih pod njegovim vodstvom pri izgradnji nove socialistične samoupravne Jugoslavije

skupno dosegli, še posebej zavedamo.

Vsi ti uspehi in ves naš dosednji razvoj pa so čvrsta osnova našega nadaljnjega razvoja. Na poti katerega smo v okviru našega političnega sistema socialistične samoupravne demokracije sposobni učinkovito razreševati vsa vprašanja sedanjega in prihodnjega časa.

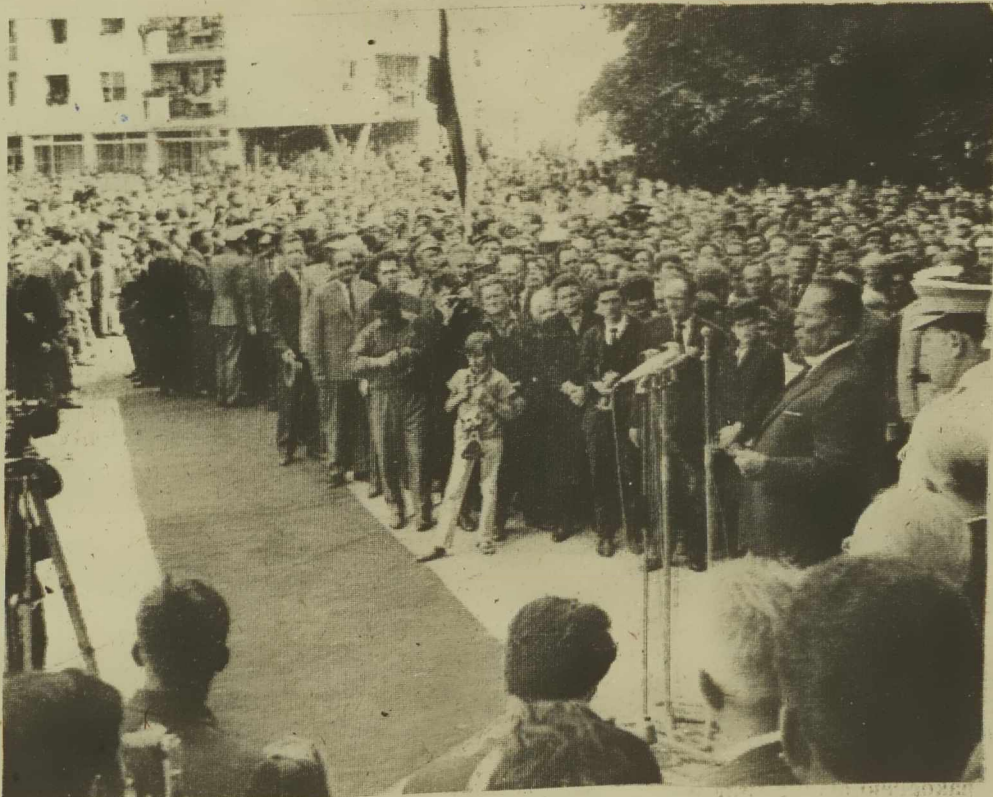
V času Titove bolezni, ko so bile oči vsega človeštva uprte v Ljubljano, kjer je naš predsednik bil svojo poslednjo bitko, so se stolpci svetovnih časopisov polnili s prispevki o Titu in Jugoslaviji. Za ilustracijo le kratak odlomek iz poročila, ki ga je 22. februarja 1980 objavila revija »Rinascita«:

»Tito počasi umira v Ljubljani, toda Jugoslavija živi naprej. Nihče ne bo mogel reči: »Umrli je kralj, živel kralj!« Zakaj ta človek ni bil kralj in ne diktator. Tudi ni uporabljal sile, ki jo zgodovina pripisuje diktatorjem, ampak je bil človek, ki se je razlikoval tudi po načinu, kako je uporabljal oblast, ki bi bila lahko neomejena in že s tem pogubna. In vendar je neizpodbitna njegova priljubljenost in nedotakljiva ljubezen, ki jo uživa med ljudstvom. Bodisi da se pogovarjamo z ljudmi, ki so ga spremljali in nanj prisegali, ali z ljudmi, ki ga niso ljubili, bomo razumeli, zakaj je tako. Ne glede na odobravanje ali negodovanje je bila osebnost tega človeka edinstvena v svojem času. Tito je bil človek kriz, toda tistim, ki ne marajo te besede, bomo rekli: Tito je bil človek preobrazbe, ali če hočemo, človek dvomov, bridkosti, ne pa človek absolutnega in določnega. V tem je njegova sodobnost.«

Leta in leta se po svetu sprašujejo, kakšna bo prihodnost Jugoslavije po Titovi smrti. V času njegove bolezni so se tudi o tem vprašanju razpisali številni tuji časopisi:

»Po Titu? Ne smemo pozabiti, da obstaja nekdo, ki ima prav tako divji značaj, ki ne mara, da bi nekdo mislil namesto njega, in sploh ne prenese, da bi mu kdo stopil na žulj. Ta nekdo je Jugoslovani... Ne, ni treba skrbeti, kaj se bo zgodilo v Jugoslaviji po Titu,« je zapisala francoska revija »Paris Match«.

O vprašanju ali bo titovizem preživel Tito pa so zapisali: **»Po splošnem mnenju je titovizem zgradba, ki temelji na treh nosilcih — v zunanji politiki neodvisnost in neuvrščenost; v notranji politiki bratstvo in enotnost; v gospodarstvu delavsko socialistično samoupravljanje. Vprašanje, kako ohraniti neodvisnost Jugoslavije, ni bilo tukaj nikdar sporno. V edini okupirani državi v Evropi, ki se je uspešno bojevala proti nacistom, je prepričanje, da je treba tujo agresijo zavrniti z orožjem, globoko zasidrano v psihi Jugoslovancev... Ko so nekemu komunistu zastavili vprašanje, ali bo Jugoslavija zašla s poti, je preprosto odgovoril: »Po Titu bo Tito.«**

ISKRA, KI JE VZPLAMTELA V UPOR

Pred štiridesetimi leti, sredi okupirane Evrope, je tudi med našimi narodi vzplamtel iskra upora, ki ga je zanel komunistska partija. Vse svobodoljubne množice so se strnile v enoten boj proti okupatorju in domačim izdajalcem, že spomladi, 27. aprila 1941 pa je CK KPS ustanovil Osvobodilno fronto slovenskega naroda, ki je začela tudi slovenski narod združevati za takojšen oboroženi boj. Njena organizacijska mreža in njena vsebina sta se širili tako hitro in prežemali ljudi s tako silo, da je OF že jeseni — kot je zapisal Boris Kidrič — predstavljala »državo v državi«. Velika večina slovenskega naroda je vse bolj poslušala ukaze organov OF in se tudi ravnala po njih, vsestransko pa je zaničevala ukaze okupatorjev. Tako so OF in njeni odbori vedno bolj predstavljali tudi novonastajajočo ljudsko oblast.

Tudi Pomurci v tistih težkih trenutkih nismo stali ob strani. Sicer pa naj o takratnem delovanju pripovedujejo aktivisti Osvobodilne fronte.

Bili so izdani

Branko Puconja

Stara Jugoslavija je razpadla. Razpadla, kot bi mignil. Niti pol ure ni minilo in že so Nemci 6. aprila 1941 strli odpor na mejnem prehodu v Gornji Radgoni. Pot v notranjost je bila odprta. Peta kolona je odločno pomagala okupatorju. Tudi kulturbundovci, ki so bili zelo številni, so že davno pred tem pripravljali teren, da bi sovražnik lažje dosegel svoj cilj. Kmalu po vdoru (že 14. in 15. aprila) so bile na vrsti prve aretacije in izselitve. Toda prlekški kmet je trd. Težko ga je ugnati. Kljub izselitvi narodno in napredno mislečih so v Prlekiji ostale zdrave sile.

V začetku so bili to posamezniki, razkropljeni in neorganizirani. Te prve sile so se kmalu povezale v Osvobodilno fronto, budile ljudstvo in mu vlivale vero v zmago nad fašizmom. Za zgodovino nekega gibanja sicer niso bistveno važne osebnosti, toda heroizem teh ljudi je v tem, da so se uprli v prvih dneh okupacije na tako težkem terenu, kot je bila takrat Prlekija.

Eden takih, ki so ostali in se borili, pa je tudi Branko Puconja s Cvena. Skupaj s kolegi (Janko Babič in Janez Nemec) je že pred razpadom slutil, kaj se dogaja in kaj bo sledilo. Skupaj se sestajali pri Branku, se pogovarjali, delali načrte in se pripravljali. Po razpadu so se sestajali še naprej in tudi poslušali skrivno radijsko postajo Glas Jugoslavije.

Leta 1941 je bilo vse pripravljeno, da bi ustanovili odbor OF na Cvenu. Sklicali so skrivni sestanek. Med povabljenimi pa je bil tudi izdajalec. Kljub opozorilom, pa so sestanek organizirali in ga izpeljali. Že naslednji dan so vse prisotne aretirali in jih odpeljali v zapor. Nekateri so kmalu izpustili, drugi pa so pobegnili ali pa ostali v zaporu. Aktivnost je za nekaj časa zamrla.

Vendar pa je leta 1943 na pobudo Jana Rosa in Joška Berdena bila ponovno ustanovljena OF. Branko je bil izvoljen tudi za sekretarja v cvenskem odboru. Matija Sever je bil referent za vojaške zadeve. V odboru so bili še Franci Slavič, Magdič, Dragica Rajh, Mira Belovič in drugi.

Čas je hitro tekkel, dela pa je bilo ogromno. Osnovne naloge, ki so si jih takrat zadali, so bile: obveščevalna služba, zbiranje pomoči za različne namene, kadrovanje v vrste partizanov in še vrsta drugih nalog. Položaj na bojišču se je spreminjal iz dneva v dan, in to v korist partizanskih enot. Povsod je že bilo čuti, da se bliža tisti dan, ko ne bo na naših tleh nobenega sovražnika. Delo v odboru OF se je podvojilo. Vsi aktivisti so se zavedali, da s koncem vojne delo ne bo prenehalo, ampak da ga bo treba nadaljevati.

Na sestankih so pričeli tudi razmišljati, kdo in kako bo imel v rokah oblast, ko bo napočil trenutek svobode.

Kljub temu, da so se Nemci zavedali, da se bliža konec, so verjetno ravno zaradi tega postali še bolj zverinski, bolj krvoločni. Padale so žrtve, morili so talce.

Zaključni boji za Prlekijo so trajali celih pet tednov. Po pettedenskem upiranju partizanskim odredom in Rdeči armadi so v noči od 7. na 8. maj Nemci in Madžari zapustili strelske järke. Na begu so porušili vse mostove, transformatorje in industrijske objekte v Prlekiji. 8. maja 1945 so prišli v Ljutomer naši terenci — aktivisti in borci — partizani. Prlekija je bila po štiriletnem krvavem boju osvobodjena. Dela pa s tem še ni bilo konec. Za Branka Puconja in njegove tovariše aktiviste OF se je delo pričelo. Izgradnja nove Jugoslavije je bila pred vrati. Delo je bilo težko, vendar so ga opravljali z lahkim srcem, ker je bila svoboda.

Povezanost z naprednimi Sobočani

Rudi Zrinski

Rudi Zrinski, upokojeni uslužbenec oddelka za ljudsko obrambo pri skupščini občine v Murski Soboti. Že kot mladinec je bil vključen v Sokolske vrste, kjer je prišel v stik z delavsko in študentsko mladino, ki je prihajala v domače kraje. »Spominim se še padlega narodnega heroja Štefana Kuharja-Bojana, ki je večkrat organiziral sestanke z napredno mladino in nas seznanjal z dogajanjem po svetu. Kot mladinec in vajenec sem bil stalno v teh vrstah, zato sem se kaj kmalu spoznal tudi z Bojanom Gabrijelčičem, Števanom Cvetkom in drugimi, s katerimi sem bil prijatelj. V takratni Murski Soboti, ki je bil majhen kraj, se tudi ni bilo težko spoznati. Poleg tega sem veliko prebiral razne časnike in knjige ter se tako v mnogočem sam izobraževal. Sicer pa smo bili ista generacija (16 do 20 let), ki je držala skupaj, vedno pa smo razpravljali tudi o političnih zadevah. Posebej še o nepravilnosti in siromaštvu; sam sem izhajal iz revne bajtarske družine. Tako sem bil nadvse vesel, ko mi je ob neki priložnosti eden izmed vajencev dal časopis »Proleter«, ki mi je dosti pomagal pri spoznavanju

nacionalnega in socianega vprašanja tedanje dobe.« zadržuje tovariš Zrinski, ki je o svojih doživljajih med narodnoosvobodilno borbo velikokrat pripovedoval številni mladi generaciji.

»Prav dobro se spominjam dogodkov z začetka okupacije, ko se je gibanje kulturbundovcev razpaslo tudi v Murski Soboti. Takrat smo v več skupinah hodili po mestu in budno pazili, da ne bi prišlo do kakšnih izgrediv. Ker so me ljudje, zlasti iz delavskih vrst, dobro poznali, sem brez težav opravljal to nalogo, čeprav sem se moral spriti nekaterih privržencev sovražnega režima skrivoma sestajati z vplivnimi osebnostmi. Tako me je Bojan Gabrijelčič povezal z Mirkom Bagarijem, ki mi je dejal, da moram najti krog ljudi za širše delovanje. Skupaj s tovariši Zrimom, Džubanom, Kardošem in drugimi smo v soboški Fazaneriji prebrali proglase komunistične partije in se pripravljali na akcije. V glavnem sem se sukal v krogu delavske in dijaške mladine, pri čemer sta veliko vlogo odigrala Cvetko in Šerbec. S pomočjo njiju sem v Rankovcih seznanil s Kolomanom Cigutom in Jožetom Kardošem, prvič pa smo se takrat tudi pogovorili o organiziranju upora.«

Prav gotovo pa je posebnega pomena sestanek s padlim narodnim herojem Štefanom Kovačem-Markom na Pūšči. »Bilo je to sredi poletja leta 1941, ko sem srečal Štefana Kovača, kmečko oblečenega in z brki. Govoril nam je o pomenu oborožene borbe proti okupatorju in nam dal posebne nasvete in navodila o organiziranju partizanskih skupin, o ustanavljanju enot in o tem, kako priti do orožja. Govor je bil tudi o pridobivanju ljudi za Osvobodilno fronto, njihovem osveščanju, da ne bi verjeli lažnim obljubam fašistov.«

Dogodki so si sledili kot po tekočem traku. »Dogovorjeno je bilo, da skupaj z Gabrijelčičem presekava telefonske žice, ki so Mursko Sobotu povezovale z Madžarsko. Odšla sva pozno ponoči, nekje okrog polnoči, iz mesta, kjer so stale sohe. Moral sem splezati nanje in presekati žice. Akcija je uspela, in ko sva se vracala proti domu, sem opazil vrvež in zmedo po ulicah. Tako smo sovražnika še enkrat presenetili. Kmalu za tem sem dobil nalogo, naj raztrosim letake po današnji Mojstrski, Vrtni in Stari ulici v Murski Soboti, v katerih smo pozivali proletarijat, naj ne gre v madžarsko vojsko, vsebovali pa so tudi opozorilo domačim izdajalcem.

Vse več je bilo racij in zapiranja ljudi. 26. septembra 1941 ob petih zjutraj so z uperjenimi bajoneti prišli tudi pome. Ob tej priložnosti so preiskali vse stanovanje in okolico, toda letakov vendarle niso našli. Odpeljali so me v soboški grad, kjer sem srečal okrog 60 naprednih Sobočanov, ki jih je doletela enaka usoda kot mene. Po dolgotrajnem mučenju so me obsodili na 10 let ječe, pozneje pa so me poslali v internacijo v Nemčijo, od koder sem se vrnil šele leta 1945. Takoj ob vrnitvi sem se vključil v osvobodilno gibanje, po končani vojni pa sem pomagal pri ustanavljanju odborov OF po vaseh in postal sekretar OF v Murski Soboti,« sklene svoje misli Rudi Zrinski.

Vesel sem, da je moje delo cenjeno

Martin Sreš

»Z OF sem se prvič srečal v začetku maja 1944, ko me je v Gomilicah obiskal aktivist in borec od leta 1941 Bojan Čerović. Osebo se prej nisva poznala. Kazalo pa je, da pozna moje delo in privrženost osvobodilnemu gibanju. Seznanil me je z osvobodilnim gibanjem in vlogi OF, ki jo je bilo potrebno ustanoviti v slehernem kraju in preko katere smo osveščali ljudi, ustrjevali narodno zavest, in cilje NOB. Po tem razgovoru sem pogumneje stopil do ljudi v vasi, ki sem jim lahko zaupal. Sestajali smo se v manjših skupinah in se dogovarjali za akcije. V akcijo smo tudi pritegnili nekaj zavednih tovarištev iz Lipe. Tako smo ob prihodu Ele Ulrih-Atene in njenih sodelavcev v Gomilice bili dovolj pripravljeni. Ateno je k meni pripeljal Naci Pergar iz Turnišča, ki je imel stalno zvezo z javko pri meni, ki jo je vodila moja žena. Dobil sem nalogo, da poiščem za Ateno in njene sodelavce primerno in varno bivališče. Rečeno mi je bilo, da ostane za dalj časa. Zahvaliti sem se moral pogumni Veroni, ki je brez ugovora ustregla moji prošnji in ji nudila zavetje vse do odhoda iz Gomilic. Poleg tega sem bil določen, da pripravim vse potrebno za ustanovitev OF v kraju. Tako smo se zbrali v mojem šolskem stanovanju in ustanovili OF. Zboru so prisostvovali Ela Ulrih-Atena, Slava Mihelič — aktivistka OF iz Radenc in Jožko Čeh — aktivist iz Turnišča. Atena in Slava sta nas eznanili z nalogami novoustanovljene organizacije. Na predlog Atene sem bil določen za sekretarja. Naše delo pa je kot mentor usmerjala Atena. K delu smo pritegnili najzanesljivejše tovariše. Med njimi vedno dobro razpoloženega Ferencina in že pokojno Tinko. Kranjčeva Geta pa so nam prinašali koristna obvestila s terena. Kljub skoraj javnemu delu med ljudmi za osvobodilno gibanje v vasi nismo bili izdani, za kar Gomilicani zaslužijo pohvalo. Poleg javke, prenočevanja kurirjev in njihove preskrbe se je celotna aktivnost odvijala v okolici šole in pod vodstvom OF. Naše delo pa je za nekaj časa zastalo, ko je Slava Mihelič skupaj z Jožkom Čehom prišla v zasedo madžarskih orožnikov pri Bratonicih. Čeh je pod udarci puškinih kopit izdihnil. Slavo pa so prepeljali v zapore v Murski Soboti. Tam je verjetno pod hudim pritiskom klonila in izdala vse vodilne aktiviste OF, zaradi česar so se začele aretacije. V hudi zimi 1944—45 sva bila oba z ženo aretirana in odpeljana v zapor v Mursko Sobotu. Po pettedenski preiskavi naju je vojaško sodišče v Čakovcu obsodilo na 6 in 3 leta ječe. Izdala nisva nikogar. V zaporu se je znašla tudi Verona iz Gomilic. Prepeljali so nas v zapore na Madžarsko. Od tam pa smo vsi obsojeni aktivisti pred bližajočo se sovjetsko fronto pešali brez hrane 700 km. V kraju Bernau na Bavarskem smo dočakali svobodo.

Konec maja 1945 sva se z ženo vrnili v Ižakovec, od koder naju je okupator preselil leta 1941. Po osvoboditvi je v vasi že deloval odbor OF, ki je bil hkrati upravni organ vasi. Po enomesecnem zdravljenju sem se vključil v aktivno delo OF. Število članov se je naglo večalo in z zavzetim delom krajanov in mojimi izkušnjami iz Gomilic smo dosegli lepe uspehe. Moram reči, da so bile naše seje vedno dobro obiskane, razprave pa zelo zavzete in življenjske. Vse probleme smo uspešno razreševali, čeprav je bilo v tistem času tudi potrebno opraviti marsikatero nevažno delo. Bilo je potrebno veliko potrpežljivosti in prepričevanja. Potem se je OF ločila od uprave in postala politični usmerjevalec, ljudski odbor pa upravni organ, ki pa sta pri razreševanju problematike tesno sodelovala. Tako sodelovanje med OF oziroma sedanjo SZDL in krajevnimi organi oblasti so rodili vedno lepe sadove.

Vesel sem, da je naša družba znala ceniti moje delo v preteklih 40 letih in mi podelila visoka priznanja. Tako sem prejel priznanje OF, medaljo dela, medaljo za sluge za narod, medaljo za vojne zasluge in orden dela s srebrnim vencem.

Po zmagi — delo naprej

Milena Pirher

Veselo in radost je 8. maja 1945 preplavilo ves narod na obeh straneh Mure. Domovina je postala svobodna, a v ruševinah. Tega so se zavedali vsi. Ni bilo težko prijeti za delo. Obnova se je pričela takoj. Vsako čakanje je pomenilo zamudo, ki se ni dala več nadoknaditi.

Čeprav je Milena Pirher prišla v Ljutomer šele leta 1947 in je bila v dveh letih veliko storjeno jo je čakalo še ogromno dela. Kot aktivistka OF je kmalu dobila pomembne dolžnosti. Rada se spominja svoje prve naloge, ki izzzveni že skoraj kot anekdota. Na sestanku odbora OF je dobila nalogo, naj s skupino delavcev prostovoljcev odide v Presiško dolino, ki so jo baje napadli koloradski hrošči. Zagnano so se s kolesi ali peš odpravili tja, vendar pa je rezultat bil kaj pičel, saj pretirane nevarnosti resnično ni bilo. No, kljub temu so z vso zavzetostjo opravili delo, ki jim je bilo naloženo.

Kmalu pa je bilo potrebno poprijeti za dela druge vrste. Čeprav so bili vsi aktivisti vključeni v delo, pa so si naloge ustrezno razporedili, tako da so jih zmogli. Milena Pirher se spominja, kako so v tistem času delali na terenu. Nikoli ni bil problem iti s kolesom v Bučkovce Razkrižje ali katerikoli drugi kraj v takratnem ljutomerskem območju. Obnova Jugoslavije je bila v polnem teku. Gradili so se industrijski centri in vse delavce prostovoljce je bilo potrebno nahraniti. Zbiranje hrane je bilo splošno malo težko, saj je nihče ni imel odveč. Vendar pa so aktivisti OF svojo nalogo opravili. Ljudstvo je spoznalo, da je to potrebno in zbiranje je bilo uspešno.

Glavna naloga Milene Pirher pa je bila zelo odgovorna. Med vojno je zamlor delovanje družbenih organizacij in društev. Usmeritve nove, svobodne Jugoslavije pa so zahtevale, da je narodu potrebno tudi to, zato so spodbujali njihovo delovanje.

Delo je steklo zelo hitro. Vzpostavljeno z ustanavljanjem organizacij, so urejali še vse ostale sprotne stvari, ki so se pojavljale. Med vojno so bili porušeni prostori, v katerih so delovale te organizacije. Pričela se je gradnja le-teh. Tako so na Cvenu pričeli graditi prvi zadržni dom v Sloveniji. Tako so društva dobila svoj prostor za mitinge, prireditve kulturnega in političnega značaja...

Vključno z delom društev in organizacij pa je tekla akcija za aktiviranje izobraževanja. Šole so se v tistem času našle v zelo neprimerni situaciji. Učil ni bilo, zgradbe so bile porušene ali neprimerne, primanjkovalo je učiteljev. Pogoji dela so bili skratka nemogoči.

Toda tudi to se je z delom in voljo vse uredilo. Pričela se je vzgoja pionirjev. Vključevali so se v izgradnjo. Imeli so svoje delovne akcije. Poprijeli so za vsako delo. Gradili so, pogozdovali in skozi delo izgrajevali svojo osebnost. Velik poudarek je bil na domovinski vzgoji. Pobudnik vseh teh akcij so bili odbori OF.

Milena Pirher še danes aktivno sodeluje v najrazličnejših družbeno-političnih organizacijah.

OF se je razrasla z ljudstvom

Alojz Pihler

Alojz Pihler, s partizanskim imenom Savo, je danes upokojeni referent za invalidsko varstvo in vprašanja borcev NOV skupščine občine v Murski Soboti. Tokrat ga ni bilo težko najti na sedežu občinske organizacije zveze borcev v Murski Soboti, kjer je kot honorarni tajnik vsakodnevno soočen s problematiko borcev. Aktivist Osvobodilne fronte pa je postal že 1. marca 1943. leta v Radomerju.

»Kljub temu da je bila zaradi sovražnih sil reka Drava nekakšna ločnica, pa so bili odbori OF že takrat precej dobro razviti. Zlasti je pomembno, da so ljudje vseskozi dobro sodelovali z nami, kar nam je bilo v veliko pomoč,« se spominja težkih a slavnih dni tovariš Pihler.

»Kot aktivist OF sem deloval bolj na terenu, in sicer v okolici Male Nedelje, Tomaža, med narodnoosvobodilno borbo pa sem se večkrat gibal na položajih, predvsem po gozdovih, med Ljutomerom in Ptujem. Ogromno nalog me je čakalo pri ustanavljanju odborov OF, zato sem se moral neprestano skrivati pred sovražnikom. O dogajanjih drugod po naši domovini smo največkrat zvedeli iz propagandnega gradiva, iz Poročevalca in podobnega. Razumljivo je, da sem moral delovati v okviru manjših skupin, zato smo se skrivoma sestajali po nekaterih domačijah, gozdovih ali zakloniščih. Navzlic terorju, saj so pri Mali Nedelji takrat ustrelili devet talcev, pa so se odbori OF nenehno razraščali, postajali so vse številnejši. S pomočjo okrožnega odbora Osvobodilne fronte smo presojali, kdaj je treba iti v določeno akcijo, da bi imeli čim manj izgub,« pripoveduje Alojz Pihler, ki se dogodkov izpred skoraj štirideset let še vedno nadvse dobro spominja.

»Zlasti pa drugem zasedanju AVNOJ v Jajcu se je močno povečala tudi aktivnost borcev v svetu ob Muri. K nam so prišli tudi novi kadri, ki jih je na našo stran Mure poslal CK KPS, zato se je narodnoosvobodilno gibanje lahko razraslo v vse močnejšo silo. Spominim se, da smo ob koncu vojne v Vogričevcih že lahko pripravili partizanski miting v zimski noči, saj so bili tukajšnji krajanje nadvse aktivni v NOB. Tako sem srečal leta 1944 tudi Jana Rosa, sekretarja OF za Ljutomer, in Joška Slaviča, kmalu zatem pa sem postal vojaški kurir OF. Med drugim smo imeli večkrat pohode, npr. od Štrigove proti ljutomerski občini, zlasti glede vzpostavljanja kurirskih zvez, kar sem opravljal vse do konca druge svetovne vojne,« nadaljuje svojo pripoved tovariš Pihler.

»Takoj po končani vojni smo borci nosili glavno breme pri obnovi porušene domovine, pozneje pa se je vse bolj razvila zaščita, kar je pomenilo dokajšnjo spremembo. Sprva sem bil predsednik komisije za agrarno reformo pri odboru Osvobodilne fronte v Ljutomeru, ko smo začeli razlaščati prve nekmete, zlasti trgovce, urejali zaplenjeno premoženje in podobno. Dve leti po osvoboditvi sem delal na tem področju, potem pa sem šel v partijsko šolo. 15. maja 1948 sem bil imenovan za sekretarja okrajne zadržne zveze v Murski Soboti, kjer sem ostal dolgi sedem let, nakar so me premestili na tukajšnji okrajni ljudski odbor,« pravi Alojz Pihler, ki je bil ves čas aktiven v zvezi borcev in ostalih družbeno-političnih organizacijah. Takšen je tudi danes, skromen in tih, ki ga je revolucionarna borba dobera prekalila.

ISKRA, KI JE VZPLAMTELA V UPOR

Spodbujen v društvu kmečkih fantov in deklet

Ignac Litrop

Budimpešti. Potem ko so rdečearmejci prve dni decembra 1944 osvobodili zapornike, se je vrnil v Polano, ki pa še ni bila svobodna, saj je v njej še bila madžarska oblast. Treba je bilo preiti v ilegalo, hkrati pa čimprej najti stik s partizani, kar se je kmalu zatem tudi zgodilo.

»Jože Hozjan iz Velike Polane me je obvestil, naj pridem 26. decembra 1944. leta, torej na Štefanovo, v Pršev mlin v Malo Polano. Določena dne smo se zbrali: Ignac Špilak, Jože Kotnjek, Jože Matjašec, Franc Križanič, Jože Hozjan in jaz v mlinarjevi hišici, pridružili pa so se nam še aktivisti Martin Žalik, Stefan Tompa in Radovan Žunič in ustanovili prvi odbor Osvobodilne fronte za dolnji del Prekmurja. Takrat, v prvem hipu, se pravzaprav še nisem popolnoma zavedel pomembnosti tega dejanja. Na tem sestanku smo posamezniki dobili določene naloge: Franc Križanič je postal vojni referent, Ignac Špilak referent za gospodarstvo, Jože Kotnjek referent za propagando, jaz pa referent za socialno skrbstvo.« se spominja Ignac Litrop, eden izmed prvih članov Društva kmečkih fantov in deklet. In potem so ustanovni člani začeli delovati vsak na svojem področju. Vse bolj je bilo namreč čutili bližajočo se konec vojne, kar je pomenilo tudi prevzem oblasti.

Ustanovljen je bil torej odbor Osvobodilne fronte. Polančani so za ta akt kmalu zvedeli, ni pa zanj vedel okupator, prav tako pa tudi ne njegov »poslanec« Jenő Denes, ki je v Veliki Polani »uradnoval«. Potem, ko so v kraju vedeli za prisotnost članov OF, so se napredne ideje še bolj širile in ljudje so se bolj podpirali partizane. Pripravljali pa so se seveda tudi na skorajšnji prihod osvobodilcev: za partizani so prišli Rdečearmejci in pred vaško cerkvijo se je zbralo toliko ljudi kot še nikoli dotlej. Bil je to pravi partizanski miting, z govorom. Polana je bila osvobodjena 5. maja 1945. leta. Člani ustanovnega odbora OF so prevzeli občinski urad in začeli uravnavati vse vaško javno življenje. Med njimi je bil seveda tudi Ignac Litrop. Pa ne za dolgo, le za čas nekaj dni, kajti že 8. maja se je pridružil prvi prekmurski brigadi, iz katere je bil demobiliziran decembra 1945. leta. Še preden se je vrnil domov, so v Polani imeli volitve in v krajevni občinski odbor izvolili tudi njega.

Naloge, ki so bile pred demokratično izvoljenimi odborniki in vsem ljudstvom, so bile ogromne. Toda na to takrat pač ni bilo časa misliti, le dela se je bilo treba lotiti. Iz nemogočega je bilo treba ustvariti mogoče! Treba je bilo izpolnjevati obljube, ki so jih partizani dajali med NOB. Nekateri izmed teh so bile pretirane, nerealne, zato so tu in tam nastopale tudi težave. Tudi te je bilo treba premagati, treba je bilo delovati politično prepričevalno. Tako tudi v času obvezne oddaje živil, v težkih pogojih oskrbe, ko jo je bilo treba racionalizirati s karticami. Predvsem pa je bilo treba spreminjati odnose na vasi z ustanovitvijo zadrug. Ignac Litrop je bil eden izmed pobudnikov ustanovitve Nabavno-prodajne zadruge (Napropa) v Veliki Polani, ki so jo oblikovali že 1946. leta.

Kot aktivista Osvobodilne fronte so ga 1946. leta za dveletno mandatno dobo izvolili za predsednika Okrajnega ljudskega odbora Lendava, nato je bil dve leti poverjenik za delo pri OLO Lendava. Prav dobro se spominja naporov, ki so bili takrat potrebni pri spodbujanju ljudi k zaposlitvi. Takrat je pač bilo, vsaj v Polani so se tako vedli, nekam »sramotno« hoditi delat, češ: kmet bi hodil delat v podjetje. No, vsi pa le niso mislili tako zmotno, zato tudi mnogi rezultati delovnih akcij. Tudi v Veliki Polani, kjer so med prvimi zgradili zadrugni dom, že 1954. leta so napeljali elektriko, dobili kinematograf.

1950. leta si je Ignac Litrop iz Velike Polane našel bolj »mirno« službo: postal je matičar in te naloge opravljal do 1960. leta, ko je hudo zbolel in kmalu zatem bil upokojen.

Ljudi smo spodbujali s svojim delom

Franc Husar

»Poslušam mlade in ugatavam, da se z njimi ni treba prepirati ali pogajati, če jim poveš kaj moramo narediti in tudi sam prides za delo. Če bi mi leta 1946, ko sem bil demobiliziran, kdo rekel, da bom imel nekoč svoj avtomobil, bi ga zelo dvomljivo pogledal. No, zdaj pa se že vrsto let vozim z njim. Minili so časi, ljudje pa se niso pokvarili, saj smo jim predvsem v prvih povojnih letih starejši dajali spodbude. Vse generacije spoznavajo, da je delo najboljše zdravilo in to »zdravilo« je spodbujalo tudi nas aktiviste OF.

V vojnem vrtincu mladega človeka marsikaj zmede, sam pa sem skušal ostati na trdnih tleh. Trudil sem se, da bi bil naslednji dan lepši, da bi bil čim prej doma in se spet lotil dela na domačiji. Ko sem bil na sremski fronti, sem s sovstniki bral različne časopise, vendar so dogodke v svetu komentirali vsak po svoje. Iz prispevkov iz naše dežele sem prebral tudi nekaj spodbudnih in videl ime Tito. Nisem vedel, da je to mož, ki bo Jugoslavo tako let spodbujal in usmerjal. Imel pa sem srečo, da sem ga videl prav ob blizu. Malo zaskrbljen je bil takrat in zamišljen, vendar na njegovem obrazu ni bilo potez kakšne brezupnosti, je nadaljeval Franc Husar iz Kroga.

Verjetno je bila to dobra spodbuda za Franca, ki zdaj z vedrostjo in zgovornostjo zakriva svoja desetletja, o povojnem času pa lahko v nekaj minutah naniza toliko podatkov, da jih moraš kar hitro beležiti. Domačini so videli, da je dober človek, nesebičen, da

ima voljo do dela, zaupali so mu funkcijo predsednika zadrug, ki je bila takrat najtežja, saj je moral hoditi, skupaj z ožjimi sodelavci, od hiše do hiše in spodbujati za organizirano, napredno kmetovanje. Po kratkem predahu med pogovorom pa je dodal: »Začetki so bili težki, zdaj pa več ni treba nikogar prepričevati o strojni obdelavi, gradnji silosov, gnojnic, o uporabi umetnih gnojil, pa tudi zadrug in drugih delovnih organizacij, ki skrbijo za razvoj kmetijstva in prodajo, se ne izogibajo.«

Sestanki, sestanki. Veliko jih je bilo v prvih povojnih letih in zaradi raznih funkcij sem moral biti vedno zraven, pravi prizadeven aktivist Franc, ki se tudi na jesen življenja noče prepirati. Bolj mu je pri srcu odkrit pogovor, dogovor. Ob odkritosti prepričevanja niso potrebna, malo težja pa je bilo, ko so hodili od hiše do hiše in ljudi prepričevali, da je električna napeljava v vasi potrebna. Daleč so že ti časi in Franc je vesel, da so vaščani zadovoljni s pridobitvami, za katere se je, skupaj z drugimi, tako krčevito zavzemal.

Iz DKFID v Osvobodilno fronto

Janko Stranjšak

proti okupatorju. Sestanek je bil v župnišču na Kapeli, je začel obujanje spominov aktivist OF Janko Stranjšak-Pepik iz Gornje Radgone.

»Osnovni smo troje žarišč delovanja. Eno je bilo na Kapeli, drugo v Gornji Radgoni in tretje v Vidmu ob Ščavnici. Delovala so vse tja do jeseni leta 1942, ko je prišel na naše območje Ivan Nemec, poverjenik izvršnega odbora OF in CK KPS za območje Stajerske. Kot domačin je imel že od prej tesne zveze, posebej preko društva kmečkih fantov in deklet v Vidmu ob Ščavnici, ki je veljalo za eno od najmočnejših tovrstnih društev na gornjeradgon-skem območju. Sicer pa so prav iz DKFID prihajali najagilnejši aktivisti OF. Naj omenim le Markoviča, Saterlerja, Zadravca, Korošaka, bilo pa je seveda še več drugih.«

Kakšen je bil njegov delež pri OF, nas je zanimalo. »Mene je Ivan Nemec postavil februarja leta 1943 za sekretarja krajevnega odbora OF Janzev vrh. Takrat je bilo dogovorjeno, da zaradi večje konspiracije osnujemo tričlansko krajevno odbore. Po dveh aretacijah — leta 1943 in 1944 — ko so zaprli številne aktiviste, o katerih je imel gestapo podatke, sem julija 1944 odšel v ilegalo in ostal v njej vse do osvoboditve. Spočetka še nismo imeli okrajnega odbora, temveč smo bili razdeljeni na rajonska območja. Tako smo denimo za Gornjo Radgono odgovarjali Janko Jurkovič, jaz in Janko Močnik, pridružila pa se nam je tudi Katarina — Anica Štampar, sekretarka AFŽ. Jeseni 1944 je prišel na naše območje še okrajni sekretar Viktor Stopar in ostal kakih deset dni. V tem času smo ustanovili okrajni odbor OF in prav meni je bilo zaupano, da ga vodim do osvoboditve. Takrat sem bil tudi sprejet v vrste Komunistične partije.«

Nekaterih, zlasti tveganjih akcij in nalog, se Pepik še zelo dobro spominja. »Poizmi leta 1944, ko so se na našem območju pojavili vlasovci, kozaki, smo domala na vsakem koraku padli v katero od zased. Moralo pa je biti marca 1945, se pravi tik pred osvoboditvijo, ko smo neke noči šli iz Boračeve v Očeslavce na sestanek s članom okrajnega odbora OF Radom Pušenjakom. Ker je namreč stanje postalo nevzdržno, je bilo rečeno: za nekaj časa »pod zemljo«, torej v bunkerje, da zakrijemo za sabo vsako sled. Sestali smo se v nekem sadovnjaku in ravno, ko smo se nameravali raziti, je zaropotalo. Očitno smo padli v navzkrižni ogenj. Z ene strani vlasovci, z druge pa nemške mrtve straže. Vendar Nemci niso streljali, temveč poročali komandi v Gornjo Radgono o našem premiku, kjer pa so bili tudi naši simpatizerji: Anton Kapun iz Veržeja in Mirko Plešovnik. K sreči nihče od nas ni bil ranjen.

Podobno se nam je primerilo v Ivanjcih. Pri nas se je tistikrat mudila Cvetka Znidaršič, članica Pokrajinskega odbora OF in spomnim se, da smo bili na pohodu od Očeslavce do Negove. Ko pridemo na Križišče v Ivanjcih, ugledamo nemškega vojaka, ki se je zadr: Halt! Popadali smo na tla, eden od spremljevalcev Cvetke Znidaršič pa je začel streljati z mitraljezom in stražarja ubil. Nekaj trenutkov za tem je zaropotalo iz bližnjih hiš, kjer je bila ugnedena manjša skupina Nemcev. Zanimivo, da prav tista skupina, ki smo jo pred časom razorožili, in to s pomočjo enega njihovih.«

Se je obujal spomine nekdanji aktivist OF Janko Stranjšak — Pepik, obenem pa nam razgrnil nekaj utrinkov iz povojne izgradnje domovine, ko je opravljal vidne družbenopolitične funkcije. Bil je recimo sekretar občinskega komiteja, od leta 1954 pa tri ali štiri leta predsednik občine in do upokojitve leta 1962 podpredsednik občine Gornja Radgona.

Strehovske gorice — partizanski kraj

Jože Varga

tovarišica Atena, sem se srečal v Turnišču, kjer smo se domenili, da bomo organizirali sestanek v Strehovskem vreju, tega pa naj bi se

Strehovske gorice se te dni odejajo v zeleno, vinska trta je poglala prve brstiče, med koli pa se bohotijo razcvetele breskve in marelice. Jože Varga je Strehovečan, čeprav živi že dolga leta v Lendavi, kjer opravlja in je opravljal vrsto pomembnih družbenih in političnih funkcij, bil pa je tudi udeleženec tridnevne konference aktivist OF decembra 1944. leta. Še danes se spominja vsake podrobnosti iz tistih dni, ko so se v Trajberjevi kleti sestali aktivisti, da bi se dogovorili o nalogah in akcijah. No, pa prepusimo besedo Jožetu Vargi. »S partizansko skupino, ki jo je vodila

udeležili zavedni vaščani. Čez nekaj dni sem pripravil sestanek, na katerem nas je bilo kakih deset. Tu nam je tovarišica Atena obširno pojasnila program Osvobodilne fronte in cilje naše borbe ter sklepe drugega zasedanja AVNOJ, to pa je bilo tisto, kar nam je dalo novo moč, saj smo se tako poučeni lahko razšli z nalogo, da se dogovarjamo z ljudmi in pridobivamo nove člane OF. Ljudje, s katerimi smo se pogovarjali, so bili navdušeni in od takrat so vedno podpirali razne partizanske skupine, ki so prihajale v ta kraj. Ob neki priložnosti pa nam je Atena povedala, da se pripravlja nekajdnevna konferenca aktivist OF, na kateri naj bi podrobneje proučili stanje v Prekmurju. Naročila mi je, da bi pripravil hrano za kakih 20 ljudi. Tako se je 18. decembra v zgodnjih jutranjih urah začel zbor aktivistov, med katerimi sem bil tudi jaz. Konferenca je trajala tri dni, vodila pa jo je Atena, ki je dejala, da bodo organizirali v naših krajih narodnoosvobodilno gibanje.

V prvi polovici meseca decembra 1944 je bilo pri nas formiranih že nekaj odborov OF, zarodkov narodnoosvobodilnih odborov oziroma nosilcev ljudske oblasti. Ti odbori so bili ustanovljeni v naslednjih naseljih dolinskega dela Prekmurja: v Veliki Polani, Dolnji Bistrici, Nedelici, Strehovcih, Črenšovcih, Trnju, Žižkih, Turnišču, Renkovcih in Bratoncih.

Vse to je pogojevalo zrele možnosti za razvoj narodnoosvobodilnega gibanja. Na konferenci smo sprejeli tudi precej sklepov. Med pomembnejše je vsekakor treba šteti: ustanavljanje in krepitev odborov OF po vaseh, kjer smo imeli sodelavce, ustanovitev prekmurske partizanske čete, krapitev političnega dela med mladino in ustanavljanje mladinskih aktivov, sprejeli pa smo tudi sklep, naj četa izvaja manjše borbene akcije. Vsi so bili uspešno realizirani, četa je bila organizirana že januarja, njen komandir pa je postal zaslužen in hraber borec Filip Korošec — Bor, komisar pa Jože Zadravec-Marjan, ki je 22. februarja padel v Brezovici, pozneje pa je bil komisar Franček Mirtič. Četa je imela precej borbenih spopadov s fašisti in jim zadala precej izgub. Odbori Osvobodilne fronte so bili ustanovljeni v večini vasi, prav tako pa tudi mladinski aktivisti. Ti so bili organizacijsko že tako urejeni, da so takoj po osvoboditvi prevzeli ljudsko oblast.

Ko danes razmišljamo o obletnici OF, moramo povedati, da je ta frontna organizacija pravzaprav nastala v Strehovskih goricah leta 1944, in da je bilo mladim naloženo, naj organizirajo narodnoosvobodilno gibanje, ki se je tako uspešno nadaljevalo v skoraj sleherni vasi. Spomin na tiste dni morda blede, pa vendar tega ne bi smeli pozabiti, saj konferenca osvobodilne fronte pomeni enega izmed temeljev naše povojne stvarnosti. Trajberjeva klet v Strehovskih goricah pa je postala priljubljeno shajališče mladih, saj se tu na izvirih zgodovine lahko najlažje prenaša tradicija na mlade.

S previdnostjo in zaupniki

Franc Mulec

Znano je, da je bilo ob koncu stare Jugoslavije na naši severni meji zelo razvito delovanje nemške organizacije Kulturbund, kar se je še posebej in kaj hitro občutilo ob vdoru sil fašizma v Gornjo Radgono. Začelo se je z množičnim zapiranjem in izseljevanjem zavednih Slovencev in drugimi represalijami. Kljub nasilju so se naši ljudje, ki so prižgali plamen upora. Nekdanji aktivist OF, kurir in obveščevalec Franc Mulec-Laci iz Sratovec pri Gornji Radgoni, zdaj predsednik krajevne organizacije ZZZ NOV, ki združuje borce iz treh krajevnih skupnosti: Gornje Radgone, Črešnjevec-Zbigovec in Spodnje Ščavnice, se tistih težkih dni dobro spominja. »Kako bi se jih tudi ne, saj je z našega območja padlo 12 borcev, 19 je bilo ubitih, 39 pa se jih znašlo v zaporih. Moram reči, da smo se hitro znašli in organizirali. Takoj junija 1942, ko sem se vrnil iz nemškega ujetništva v taborišču Altengraben, sem bil poklican na Steierische Heimabund (Stajersko domovinsko zvezo) v Gornjo Radgono z zahtevo, da se vpišem vanjo. Seveda sem to odločno odklonil, kar je pomenilo, da sem ostal brez državljanstva. Julija istega leta so začeli k meni zahajati Maks Korošec, Franc Kurbus, Jože Kovačič in drugi in me angažirali za boj proti okupatorju in njegovim podreptnikom. Pristal sem v sodelovanje, nakar sta me obiskala tudi Janko Jurkovič in Janez Talani in me povezala z organizacijo OF na našem območju s povsem določenimi nalogami. Se razume, da tudi pod ilegalnim imenom Laci.«

Sprva so mu zaupali nalogo, da pridobi kar največ simpatizerjev OF in zanesljivih sodelavcev osvobodilnega gibanja. Pri tem je moral biti sila previden, kajti okupator je imel razvejano propagandno-obveščevalno mrežo in močno oporo ne le v enotah SS, temveč tudi pri domačih izdajalcih. »Po nekaj dobro izpeljanih akcijah sem dobil naziv vojaškega kurirja in obveščevalca. Skrbel sem za zveze med že ustanovljenimi partizanskimi jaskami in ilegali, kakor tudi vodilnimi funkcionarji, poleg tega pa prenašal zaupno pošto na relaciji Gornja Radgona—Ljutomer—Lenart. Moral sem jih tudi spremljati v postojanke in po potrebi na Kozjak. Na enem takih pohodov so naju s Slavkom na Kušeniku v Slovenskih goricah napadle enote SS, a sva se po štirih urah vendarle uspela izvleči iz klešč. Ker sem bil član okrajnega in okrajnega odbora Ljudske mladine Slovenije in kasneje član okrajnega odbora OF Gornja Radgona, sem moral s sodelavci organizirati odbore LMS in odbore OF na terenu.«

Aktivist Franc Mulec-Laci je poleg vsega tega uspel organizirati večjo skupino sodelavcev, kurirjev in aktivistov, s katerimi so izvajali vsakovrstne sabotažne akcije.

»Med drugim smo žagali telefonske drogeve, napadli Kozake, se spopadli z Vermachtom v Oseku in rešili štiri tovariše, sem pa še sodeloval pri napadu na orožniško postajo v Apačah. Dali smo jim vetra, ne le orožnikom, temveč tudi gestapovcem in vsem tistim — Apaška dolina je bila pravzaprav steber Kulturbunda — ki so se spajdašili s sovražnikom.« Samoumevno je, da so to le bežni utrinki iz tistih težkih dni, ko ni bilo časa za oklevanje, temveč neizprosno boj, bodi legalen ali podtalen.

»Mislim, da se je velik del prebivalstva že na samem začetku organiziranega boja proti zavojevalcem opredelil za svobodo, ideale Komunistične partije in Osvobodilne fronte. To je zelo pomembno, če vemo, da je bilo območje Gornje Radgone spričlo bližnje državne meje posebej izpostavljeno. Tako so ljudje že zelo zgodaj okusili vse mogoče grozote in zverinstva nemškega fašizma in mu napovedali odločen, neizprosno boj.«

Proti koncu leta 1944 in v začetku leta 1945 je Franc Mulec-Laci zbral četico partizanov, ki naj bi, po nalogu vodstva osvobodilnega gibanja, ob kapitulaciji takoj zasedla mesto Gornja Radgona.

»To se je tudi v resnici zgodilo,« je pripovedoval nekdanji partizanski kurir in obveščevalec Laci. »Vredno se je bilo boriti za tiste trenutke, ko smo ponošno vkorakali v mesto, kjer nas je sprejelo navdušeno prebivalstvo. Vedno se jih bom spominjal.«

PO ZMAGI DO NOVIH DELOVNIH ZMAG

9. maj 1945. Fašistična zver je kapitulirala in končala se je najstrašnejša vojna v vsej človeški zgodovini. Na desetine milijonov žrtev, razrušena naselja, mesta, objekti, to je bila bilanca večletnih vojnih grozot. Iz druge svetovne vojne je tudi Jugoslavija izšla kot zmagovalka, vendar se borba s tem še ni končala. Zavijati je bilo treba rokave in obnoviti razrušeno domovino. Naše ljudstvo tudi pred to borbo ni klonilo. Rasla so nova naselja, mesta, gradili so ceste, železnice, šole, tovarne... V več kot treh desetletjih po osvoboditvi se je Jugoslavija razvila v močno socialistično skupnost, ki je sposobna sama premagovati vse ovire. Tudi življenje se je v tem času v mnogočem spremenilo. In kaj pravijo o našem povojnem razvoju Pomurci? Prislunimo njihovu pripovedovanju in doumeli bomo, da je napredek prisoten na vseh področjih.

MARIJA KERČMAR, UČITELJICA IZ GORNJIH PETROVCEV

Pred 35 leti porušena domovina, sedaj pa...

»Prva največja pridobitev v novi Jugoslaviji je bila vsa- kor uspešna obnova porušene domovine. Nato je bilo potrebno zgraditi težko industrijo, da smo lahko potem izgrajevali še lahko industrijo. Pri tem smo dosegli tak razvoj kot le malo- je na svetu. Najprej smo gradili tovarne predvsem v večjih me- stih in tam, kjer so blizu surovi- ne obrobne pokrajine, pa so bile zapostavljene. Tako je tudi Goričko zaostajalo. Ljudje so morali odhajati za zaslužkom v druge kraje ali v tujino. V zadnjih letih pa so začele rasti tovarne tudi na Goričkem — v Gornjih Petrovcih, Rogoševcih,

pri Gradu in v Križevcih. Zdaj mladim ni potrebno več odhajati s trebuhom za kruhom. Mladé družine ostajajo doma in tako otroci niso več prepuščeni le dedkom in babicam oziroma varstvu pri sorodnikih.

Tudi na področju kmetijstva se je marsikaj spremenilo. Zdaj je že skoraj pri vsaki drugi hiši traktor in polno raznovrstne druge kmetijske mehanizacije ter pripomočkov. Kmetovalci so vse bolj razbremenjeni težkega fizičnega dela. Z melioracijami smo velike površine zamočvirjenih travnikov in njiv spremenili v rodovitna polja. Zadnja leta izvajamo tudi komasacije, in tako odpravljamo razdrobljenost kmetijskih površin. Žal še vsi ne razumejo, kaj to pomeni, koliko lažje je delo na strnjinih njivah.

— Vi ste prosvetna delavka. Kaj pa se je spremenilo pri vašem delu. Kakšnih pridobitev ste bili doslej deležni?

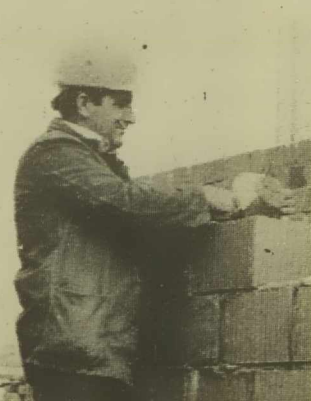
»Moje delo v šoli se je začelo 7 let po osvoboditvi, in sicer v Gornjih Petrovcih, kjer sem ostala še danes. Razmere so se v tem času neprecenljivo izboljšale. Veste, »akrat smo imeli pouk v stari šoli, kjer so bile le stare klopi in stoli, tabla pa je bila skoraj edini učni pripomoček. Učilnice so bile sicer zadosti velike, a vlažne in zeblo nas je. Bili smo se tudi, da se ne bi na nas zrušil kakšen strop. Poučevala sem vse razrede na višji stopnji, in tako sem morala biti v šoli ves dan. Lahko povem, da so se pogoji sedaj izboljšali za več kot 100 odstotkov. Preselili smo se namreč v novo šolo, kjer so svetle in tople učilnice, na voljo pa imamo veliko število sodobnih učnih pripomočkov. Zdaj učim le v 4. razredu. In kar je še posebej velika pridobitev: imamo celodnevno osnovno šolo. Le-ta zagotavlja vsakemu učencu domala vse možnosti, da napreduje in se usposobi v vsestransko razvito osebnost — za življenje, delo in samoupravljanje. Celodnevna osnovna šola posebej skrbi tudi za njihov zdravstveni razvoj in pravilno prehrano, s čimer v mnogo- čem razbremeni otroke starše. Delo nas, učiteljev, je sicer v taki šoli težje in bolj odgovorno, toda imamo boljše pogoje in družba nas zanj dodatno nagraduje; morda še preskromno, vendar se tudi na tem področju naš položaj v primerjavi z ostalimi delavci v združenem delu vidno izboljšuje.

— Kako pa ocenjujete razvoj v vaši krajevni skupnosti?

»Vsekakor smo dosegli številne pridobitve. Omenila sem že novo šolo in tovarno Mura, s solidarnostnimi sredstvi vseh občanov smo zgradili novo zdravstveni dom, asfaltirana je glavna cesta, ki pelje proti Hodošu, in prav tako je moderniziran cestni odsek, ki vodi na gornji del Petrovca. Želimo in prizadevamo pa si, da bi s posodabljanjem cest čimprej nadaljevali.

FRANC ČERVEK IZ BAKOVEC

Boljši pogoji tudi za zidarje

O neslutnih dosežkih gos- podarskega razvoja v zadnjih treh desetletjih se lahko prepri- čamo tudi na področju gradbe- ne dejavnosti. Nenehna poso- dobitev proizvodnje, uvedba novih naprav in mehanizacije ter znatno izboljšani pogoji delavcev — vse to je moralo vplivati na spodbudnejše pre- mike v tej gospodarski panogi. Sicer pa nam bo vse to nazorno prikazala pripoved 47-letnega Franca Červeka iz Bakovec, kvalificiranega zidarja, ki je že 26 let zaposlen pri splošnem gradbenem podjetju Konstruk- tor TOZD Pomurje v Murski Soboti. Pred tem pa je delal po

eno leto pri Slovenijacestah v Ljubljani, v splitski ladjedelnici in v Bosni.

»Tiste čase so bili pogoji dela izredno težavni, poleg tega pa ni bilo takšne mehanizacije, kot jo srečujemo danes skoraj na vseh gradbiščih. V glavnem smo delali ročno, med drugim smo vozili samokolnice, pa tudi opremljenost z zaščitnimi sredstvi je bila dokaj ptiča. »Zgodilo se je celo, da je za nekaj tednov zmanjkalo dela, kar nas je spravljalo v obup. Vseskozi sem delal pri zidarjih oziroma ometarjih, kot pravimo, pri čemer sem moral ves potreben pribor dvigovati ročno. Da ne govorim posebej o prehrani, saj sem se moral po svojih močeh znajti, o toplih obrokih malice, ki jih

redno dobivamo sedaj, pa nismo mogli miti razmišljati. Iz dneva v dan se je tako ponavljala suha hrana. »Opisuje svojo delovno pot Franc Červek, ki sem ga našel na gradbišču v bližini soboškega kanala, tik za Petrolovo, bencinsko črpalko, kjer postavljajo nove vrstne hiše.

V pogovoru mi zaupa, da so se pogoji dela in mehanizacija pri opravljanju njegovega poklica zlasti izboljšali pred nekaj osmimi ali devetimi leti. Še posebej je omenil divigala in druge stroje, ki pomenijo zanj, kot je zatrdil, dokajšnjo olajšavo. »Pomsem sem, ko sem lahko videl pravcato blokovo maselje v Ljubljani, kjer sem vložil svoj trud, ali pa ladjedelnico v Splitu. Pred štiriinšestimi leti sem pomagal pri gradnji naselja v Rovinju, delal pa sem tudi v Szombathelyju v sosednji Madžarski, kjer smo gradili sodobno blagovni- co. V tem poklicu si kot nekakšna ptica selivka, pravi s prikritim nasmeškom kvalificirani zidar Franc Červek, ki preživlja štiričlan- sko družino. Logično vprašanje se vsiljuje, kako je lahko toliko časa zdržal ločeno življenje. »Ja, veste, že v samem začetku sem se moral privaditi na to. Še sreča, da so bili z mano tudi drugi domačini, tako da sem lažje prenašal domotožje, ki me je večkrat zagrabilo. Pozneje je to postalo skorajda navada, ki jo občutiš pri opravljanju svojega dela. Sicer pa sem tudi vmes lahko za nekaj dni skočil domov in pogledal, kako je z najbližjimi. Ta smidenja so bila takrat še bolj vesela.

In potem razpreda misli še dalje. »Vedno smo na terenu, ne glede na vremenske razmere, kar je v primerjavi s tistimi delavci, ki tudi vselej na voljo, toplo garderobe medtem ko se je meni marsik- tudi vselej na voljo, toplo garderobo medtem ko se je meni marsik- naj zgodilo, da sem našel celo zmraznjene škornje, ki jih nisem mogel obuti. Trdim pa lahko, da smo v zadnjih letih mnogo boljše opremljeni z različnimi zaščitnimi sredstvi kot nekdanj, zato se na delovnem mestu nisem nikoli huje poškodoval, le tu in tam sem morda kdaj staknil kako manjšo prasko. Edino razširitev ožila sem dočakal, zato bom moral iti na zdravljenje...»

Razumljivo je, da se zavzema za skrajšanje delovne dobe, ki velja za vse gradbene delavce prav tako 40 let kot za druge poklice. »Bolj redki so gradbeni delavci, ki dočakajo redno pokojnino, ampak jih največkrat invalidsko upokojujejo. Tudi sam bom težko dočakal pokojnino, od katere me loči še dolgih enajst let. Toda, vztrajal bom pri svojem zidarskem poklicu, v katerega sem se povsem vživel. Pa čeprav znaša mesečni osební dohodek okrog 8 tisočakov, ki spričo naraščanja cen, ki smo mu bili priča v minulnem letu, ni kdove kako visok,« reče Franc Červek, ki je eden najbolj prizadevnih gradbenih delavcev v TOZD Pomurje.

JOŽE ŠIMONKA, KMETOVALEC IZ GABERJA

Z doseženim sem zadovoljen

Šimonkova domačija iz Gaberja pri Lendavi šteje le tri družinske članke: Jože je star 57 let, žena Irena 54, sin Jože pa 20. To ni tipična prekmurska kmetarija, ampak tržno usmerje- na. Najprej so v večjem obsegu redili svinje, odkar pa so zgradi- li 130 kvadratnih metrov obse- gajoč hlev, so se preusmerili v pitanje goveda. Trenutno je v hlevu 30 pitancev. Kmetija redi še tri krave in eno telico ter nekaj svinj za domače potrebe.

»Veste, z vsem se pač ni moč ukvarjati, ker je to predra- go. Napočil je čas, ko mora tudi kmet kdaj pa kdaj vzeti v roke svinčnik in papir ter izračunati, katere vrste proizvodnje je bolj domosna. Stroški so precejšnji in

treba si je prizadevati za čimveč dohodkov.

Šimonkovi so torej prišli do ugotovitve, da je živinoreja dejavnost, ki v tem hipu daje najboljše dohodek. Gospodinja Irena pa je brž pristavila, da je treba tudi pri krmljenju bikov paziti, da se ne bi »zajedli«, torej, da ne bi pojedli hrane v večji vrednosti, kot pa zanje dobijo, ko jih prodajo temeljni zadrugi organizaciji.

»Prav zaradi tega za pitanje goveda pripravljamo večino hrane na naši kmetiji: koruzo sejemo kar na 9 hektarjih. Polovico pridelka siliramo v celoti, polovico koruze pa pustimo, da dozori v zrnje, ki pa ga tudi strojno poberejo in zdrobimo ter tako damo v silos,« je povedal Jože Šimonka.

— Poleg proizvodnje koruze za zrnje in siliranje pa najbrž pridelujete še kaj drugega?

»Da, sadimo nekaj deset arov krompirja, 1 hektar pšenice in sladkorno peso. Predlani smo tej novi poljskni naménili 20 arov, lani 40, letos pa že 60 arov. No, prihodnje leto bomo pridelovanje sladkorne pese še bolj povečali, saj jo nameravamo zasejati na površini dveh hektarjev. S to poljskino si je masa kmetija že pridobi- la določene izkušnje, ki se kažejo kot pozitivne tudi v tem, da v naprej vem, koliko bom dobila za kilogram pese.

— Kaj drugje ni tako?

»Je, pa ni! Vzemimo na primer živinorejsko proizvodnjo! Čudi me, da na Hrvaškem živino še vedno lahko plačajo dražje, kot pa pri nas — v Pomurju.

— No, cena pa kljub temu tudi doma ni tako slaba, da se ne bi splačalo rediti pitancev?

»Preveč jadikovati tudi ne gre,« je priznal Jože, »saj je bilo 1975. leta veliko huje; teleta smo kooperanti plačevali po 35 dinarjev za kilogram, za pitance pa smo dobili 17 dinarjev za kilogram, poleg tega pa smo bili veseli, če smo živino sploh lahko prodali, saj je je bilo na trgu na lepem preveč, zato tudi nizke cene.

Domačija Šimonkovi je veliko dosegla. »Z doseženim sem zadovoljen,« pravi Jože, in to mu rad verjamem. Ob obisku sem namreč videl ne le lep hlev, ampak tudi mnoge kmetijske stroje, ki omogočajo, da je delo hitro in dobro opravljeno. Jože sicer o nakupu zemlje kaj prida ne razmišlja, saj mu to onemogoča zemlji- ški maksimum, ga pa nič ne ovira, da ne bi obdeloval več površin kot deset hektarjev. V želji, da bi pridobil čimveč hrane za živino sam in mu tako ne bi bilo treba kupovati dragih krmil, je najel 6 hektarjev zemlje. Ima pravzaprav srečo, ker je na območju Gaberja precej takih lastnikov, ki so zaposleni in njiv ne obdelujejo. Jože torej s tem, da jemlje njive v zakup, pravzaprav opravlja dve poslan- stvi: poskrbi za obdelanost njiv in proizvede več urzihih viškov kot bi jih sicer, ko bi oral le na svojih njivah.

— Kakšni pa so tvoji načrti, Jože? sem povprašal Šimonkove- ga sina, ki se je v teh dneh vrnil od vojakov.

»Kaj vem, kako bo. Končal sem šolo za kmetovalce, sem edini sin, zato bi se spodobilo, da poprimem na kmetiji. To želita tudi oče in mati...»

Jože Šimonka — mlajši — ni dal natamčnega odgovora na vprašanje. S tem pa ni rečeno, da bo kmetiji pokazal hrbet. Sicer pa se po nekaj dneh »civilstva« še ni popolnoma vživel v novo okolje. Prepričan sem, da se ne bo odločil napočiti, torej tako kot mnogi njegovi prijatelji, ki so, namesto da bi nadaljevali z delom in življenjem na kmetiji, raje šli delat v tovarno.

KAREL KOUS, MIZAR IZ KROGA

Pravočasna dogovarjanja so spodbuda

Malo je obrtnikov, ki v sedanjem hitrem tempu življe- nja samo delajo, čakajo na naročila in po opravljenem delu stlačijo denar v žep. Dober obrtnik mora biti organizator proizvodnega procesa, ob po- slovnih dogovorih in zagota- vljanju materiala mora precej pozornosti posvetiti administra- ciji in računanju. Dobrega po- močnika se lahko zaradi kakš- nih površnosti kaj hitro »zne- bi«, posebno še, če njegovo delo ni spodbudno nagrajeno. To je le kratek povzetek iz pogovora z mizarskim mojstrom Karlom Kousom iz Kroga, ki ima za sabo že nekaj desetletij strokov- nih izkušenj. Kar petnajst vajencev je usposobil za družbeno koristno delo, in ko so postali pomočniki, se ni nihče pritoževal. Učili so se, navajali na red in disciplino in delali, ob tem pa je bilo dovolj časa tudi za pridobivanje teoretičnega znanja.

Mojster Kous združuje delo s sedmimi pomočniki, nad kateri- mi se ne pritožuje, ker jim zaupa, oni pa njemu. Tudi vajenca ima in vse kaže, da bo kmalu postal dober pomočnik in se pridružil ostalim, saj je dela dovolj tudi zanj.

Med obiskom je imel pred sabo tudi papirje z mnogimi števil- kami, ki prepričljivo dokazujejo, da pomočniki ob dobrem delu zaslužijo nad milijon dinarjev, po bilanci pa naredijo seštevek in si sredstva, ki so ostala, sporazumno razdelijo. Zgodi se, da sta to včasih celo dve »plači«. Sodeč po številkah, mojster ob vseh organi- zacijskih obveznostih in izračunavanjih — pa tudi ob fizičnem delu — zasluži sorazmerno malo. Trudi se, da bi bili vsi za dobro opravl- jeno delo tudi primerno nagajeni. Tega se je naučil od očeta, ki se je z mizarskim poklicem ubadal skoraj 40 let. Takrat sicer nismo imeli dosti časa za pogajanja in dogovarjanja, v sedanjem obdobju pa mora Karel najti vsaj urico časa, tu in tam seveda, da se o kakšnem primeru iskreno pogovorijo, potem pa se delovni proces nadaljuje. Tako je pač, če z nekom združuje delo in sredstva in najlepši je občutek, če so računi sproti poravnani.

Kousovi pomočniki so usposobljeni skoraj za vse, od izdelave pohištva, opreme za trgovske, gostinske in hotelske lokale. Naročil ne manjka, ker je mojster ugotovil, da tržišče čedalje bolj pošveča pozornost kakovosti in doslednosti pri izpolnjevanju dogovorjenih rokov. Očitno je to za vsakega mojstra najboljša reklama. Nič nenavadnega torej, če boste izdelke iz kroške delavnice videli kje v tujini, tudi v Moskvi.

Obrtno dejavnost — takšno ali drugačno — bi tudi v soboški občini že pestile marsikater nevesčnosti, zato je bilo prav, da so ustanovili splošno obrtno zadrugo Prekmurka. Med pobudniki je bil tudi Karel Kous.

»Dolgo smo iškali možnosti, da bi tudi v soboški občini usta- novili obrtno zadrugo. Na začetku so imeli nekateri pomisleke, zato nas je bilo le 23. Res je, da smo vložili nekaj sredstev, vendar smo jih že dobili nazaj z obrestmi. Zdaj nas je že nad 140, predvsem iz zidarske, mizarske, kleparske in pleskarske stroke. Zadruga nam pomaga pri zagotavljanju suhrank in materiala, posebno pozornost pa posveča mlajšim obrtnikom in dogovarjanju o delih, kjer mora- jo prevzete obveznosti hkrati združiti usposobljeni ljudje različnih strok.

CECILIJA ŠTELČER, SLATINARKA

Dve desetletji v jašku

Po pogovoru s Cecilijo Štelcer, že 35 let delavko-slati- narko v delovni organizaciji Radenska v Radencih, o delo- vnihih pogojih nekdanj in danes, nam je bilo marsikaj jasnejše. Sicer pa je tak razvoj doletel pravzaprav vse delovne kolekti- ve, tako tiste s tradicijo kot brez nje. In Radenska ima nesporno primat med pomurskimi podje- ti s tradicijo. »Ni mi bilo niti 15 let, ko sem si morala začeti služiti kruh. Bilo je to leta 1946, ko je bilo treba s sovrstniki in tudi starejšimi delavci poprijeti, kjer se je pač pokazala potreba: v gostinstvu, na ekonomiji — Radenska je namreč v tistem času premogla kar precej obdelovalnih površin, nekaj govedi (molznici), šest parov konj in celo dva oslička. Embalažo in slatino so takrat, ko nas je bilo zaposlenih le kakih 200, prevažali s konji.

Nasha sogovornica je pripovedovala hitro in energično, kot je sicer znana po svoji odločnosti in naglem, a preudarnem ravnanju. Letos novembra bo dopolnila petdeset let, a je še pri močeh, dasiravno sta jo dve desetletji — od 1946 do 1966 — kolikor je prebila v slatinskih vrtnah, hudo zdelala.

»Zanimajo vas takratni delovni pogoji? Z današnjimi se jih prav gotovo v ničemer ne da primerjati. Delovnega urnika sploh nismo poznali in spričo tega delali tudi po devet in več ur. Najtežje je bilo v nalivalnici, kjer nismo imeli na voljo nobenega zaščitnega sredstva. Pozimi smo si ženske nosile v jašek (slatinsko vrtno) žerjavico in to kar v vedrih, da smo se vsaj za silo ogrele. Poleti pa je bilo še težje, saj se je v jašku večkrat nabrala večja koncentracija plina, kajti za ventilacijske naprave takrat še sploh ni bilo poskrbljeno. Zračili smo ročno, s pripravo imenovano »bind«. Slatino smo nalivali ročno, dnevno od 2800 do 3000 litrov, podobno je bilo z lepljenjem etiket. Skratka, delovni proces je potekal poleti in pozimi brez posebnih zaščitnih sredstev in šele v petdesetih letih so se razmere nekoliko spremenile na bolje. Danes kvalificirana slatinarka Cecilija Štelcer ne bo nikoli pozabila, kako so v zimskem času ženskam delavkam pri vračanju z dela v hudem mrazu krila dobesedno zamrznila. Posebnega vpliva na delavnik niso imele, in

PO ZMAGI DO NOVIH DELOVNIH ZMAG

če se je »šilt« zavlekel, so si postlale kar na »strožekih« v obednici na Petanjcih.

»Z uvedbo delavskega samoupravljanja leta 1950 smo začeli dobivati določena zaščitna sredstva. Urejen je bil delavnik, vse opravljene nadure pa smo dobili plačane. Dvajset let sem nalivala slatino v jakšo in šele leta 1967 bila nameščena k »novemu postrojenju« — k prvi polnilni liniji v obratu Boračeva, kjer danes opravljam kontrolo pri pralnem stroju. Povem vam, ni bilo lahko. Resda so se razmere sčasoma povsem spremenile, toda veliko zaposlenih si je nakopalo prehlad in vse mogoče druge, hujše bolezni in vnetja. Mislim, da je bilo leto 1966, ko so v jakše že namestili električne ventilatorje, toplo vodo za odmakanje etiket in priskrbeli zaposlenim zaščitna sredstva (plašče, rokavice, rute in podobno).« Cecilija Stelcer pa ni le prizadevna delavka, temveč tudi aktivna samoupravljalnica. Družbenopolitično se je udeleževala ne le v samoupravnih organih (delavskem svetu, sindikalnih skupinah), temveč tudi družbenopolitičnih organizacijah, posebej še sindikatu, nazadnje v tozdu Mineralna voda.

»Med drugim smo zelo živahno razpravljali ob sprejemanju pravilnika za nagrajevanje. Ni se mi recimo zdelo prav, da bi očitno invalidne delavke še posebej pošiljali na zdravniške preglede po nekakšna potrdila, da so v resnici potrebne bolniške, zdravljenja ali invalidske upokojitve. Predvsem starejše delavke naj imajo take osebnostne dohodke v pokoju kot so jih imele prej na delovnem mestu. Poseben problem so nosečnice, ki sprva tudi v našem kolektivu niso uživale posebnega varstva. Po mojem bi jih morali danes še bolj zavarovati kot jih sicer,« je aktivistično poudarila Cecilija Stelcer iz Radenske.

MAG. DR. JOŽE ZADRAVEC IZ BELTINEC

Nagel razvoj zdravstvene službe v Pomurju

Leto 1945 pomeni mejnik v razvoju zdravstva v Pomurju. Z nastopom ljudske oblasti so začeli občani pridobivati vedno več pravic iz naslova zdravstvenega varstva, rasla je zdravstvena prosvetljenost, življenjski standard, razvijala se je industrija in gospodarstvo je dobivalo nove dimenzije. Začela se je tudi razvijati zdravstvena služba na podeželju. Vse to je zahtevalo širjenje bolnišničnih kapacitet in ustanavljanje novih oddelkov. Bolnica v Murski Soboti je bila zgrajena leta 1893 in je imela 4 sobe s 24 posteljami. Leta 1904 je sledila prva dozidava in zmogljivost bolnice

je narasla na 62 postelj. Leta 1910 so na dvorišču zgradili stavbo za nalezljive bolezni, še istega leta pa tudi pralnico, kuhinjo, pekarno in prostor za osebje bolnice. Potem se je začelo obdobje stagnacije, ki je trajalo vse do leta 1945.

Osvoboditev je pričakala soboška bolnišnica docela zanemarljiva. Leta 1945 je bilo adaptirano gospodarsko poslopje, dve leti pozneje pa upravno poslopje. Leta 1948 je bil odprt pljučni oddelk. Leta 1951 je bil nadzidan interni oddelk, istega leta pa je nastal tudi infekcijski oddelk v bivši stavbi gozdne uprave. Zaradi naglega razvoja zavoda, večanja gravitacijskega področja in potreb prebivalstva, je obstoječa lokacija pri železniški postaji postala premajhna in neprimerna. Lokalni in republiški forumi so podprli idejo o gradnji nove bolnice v Rakičanu. Kot prvi objekt nove bolnice je bil leta 1953 dograjen v Rakičanu infekcijski oddelk s 60 posteljami. Leta 1957 je bila usposobljena transfuzijska postaja, ki je bila nujno potrebna za vse oddelke. Tako je imela bolnica 5 oddelkov: internega, kirurškega, ginekološko-porodniškega, pljučnega in infekcijskega.

Razvoj medicine pa je šel naprej in z njim tudi potrebe ljudi. V letu 1964 sta nastala dva nova oddelka: oddelk za ORL bolezni in očesni oddelk. V letih 1956—66 je bila v Rakičanu dograjen pediatrija, leta 1968 pa je del infekcijskega paviljona sprejel ginekologijo. Leta 1974 je bil odprt interni oddelk, leta 1979 je nastala rentgenologija, v naslednjih letih pa bomo gradili kirurgijo. Bolnišnica v Murski Soboti premore 541 postelj.

Tudi zunanja zdravstvena služba je bila po osvoboditvi postavljena pred nove naloge. Temu primerno se je tudi morala organizirati. V občinskih središčih so ustanovili zdravstvene domove, prav tako pa tudi zdravstvene postaje, ki so v letih 1954—1958 nastajale v večjih krajevnih središčih z namenom, da bi zdravstveno službo čim bolj približali občanom. Nadaljnji razvoj osnovne zdravstvene dejavnosti je kmalu pokazal nesmiselnost razdrobljenosti te službe na samostojne zdravstvene postaje, ki so bile finančno in kadrovske šibke. Zato je prišlo do postopne integracije te službe na nivoju občine. Ta proces je trajal do leta 1963. Do naslednje integracije osnovne zdravstvene službe je prišlo leta 1968. Takrat je bil ustanovljen Pomurski zdravstveni dom, v katerega so se vključili vsi 4 pomurski zdravstveni domovi. Začelo se je novo, zelo razgibano obdobje nadaljnjega razvoja te službe v Pomurju. Velike vsebinske spremembe v notranji organizaciji Pomurskega zdravstvenega doma so leta 1973 prinesli ustavni amandmaji. Nastale so TOZD po teritorialnem principu. Današnji PZC, ki vključuje celotno zdravstveno dejavnost v Pomurju, ima 7 TOZD in DSSS. To so: TOZD ZD M. Sobota, TOZD ZD Lendava, TOZD ZD Gornja Radgona, TOZD ZD Ljutomer, TOZD Splošna bolnica, TOZD Pomurske lekarne in TOZD Zavod za socialno medicino in higieno. Hiter razvoj osnovne zdravstvene službe v preteklem obdobju je nujno terjal vzporedno reševanje prostorskih in kadrovske vprašanja. V tem času so zrasle nove zdravstvene postaje, novi zdravstveni domovi in lekarne.

Sledilo je referendumsko obdobje v letih 1976—1980, ki je dalo pomurskemu zdravstvu vrsto prepotrebnih objektov. V naslednjem obdobju bo potrebno zgraditi še nove prostore za nujno medicinsko pomoč. Istočasno pa se je tudi reševala kadrovska problematika, ki je s pravilnim stipendiranjem postala realna osnova za načrtovanje kadrov v zdravstvu. Leta 1955 je bilo v Pomurju skupaj 33 zdravnikov, od tega 6 stazistov, 18 zdravnikov splošne prakse, 2 specializanta in 7 specialistov. Leta 1970 je imelo Pomurje 88 zdravnikov, od tega 24 zdravnikov splošne prakse, 38 zdravnikov na specializaciji, 26 specialistov in 18 zobozdravnikov. Leta 1980 pa je stanje naslednje: vseh zdravnikov je bilo 120, od tega 27 zdravnikov splošne prakse, 26 zdravnikov na specializaciji, 58 specialistov in 9 stazistov. Zobozdravnikov je bilo 35, farmacevtov pa 29.

Navedeni podatki nam zgovorno kažejo, kako hiter in spontan je bil razvoj zdravstvene službe v Pomurju. Nadaljnji razvoj zdravstvene dejavnosti v Pomurju pa bo potekal skladneje v okviru Pomurskega zdravstvenega centra.

ANTE VRANIČAR, VRTALEC IZ LENDAVE

Petišovsko polje je bilo naša šola

Sediva v majni topli sobici uprave INA—Nafta Lendava, iz sosednjega prostora se sliši jutranji klepet žensk, ki obujajo spomine na nedeljske dogodke. Ponedeljek je začetek delovnega tedna, ponedeljek kot v letu 1946, ko je mladenič iz Murskega Središča Ante Vraničar prišel v Lendavo, da bi postal vrtalec. Tako se začena zgodba, dolga 35 let, zgodba človeka, ki je svoje življenje namenil delu v delovni organizaciji INA—Nafta.

Obiskoval je torej tečaj za vrtalce, ki je potekal ob delu. »Tri ure smo spoznavali teorijo, ves preostali čas pa delali za

stroji. To so bili časi, ko smo komajda zavrtali v zemljo, da bi dobili nafto, ta pa je bila še kako potrebna za porušeno domovino. Pravi danes že rahlo osiveli Ante, ki je skozi svoje življenjsko pot spoznal vsa dela, od najtežjih pri vrtanju do sedanjih, ki jih opravlja kot komercialist. »Šolanje vrtalcev je bilo tiste čase prav naporno, od začetkov v Lendavi, bolj rečeno na Petišovskem polju, do oddelka za vrtanje pri obrtni šoli v Zagrebu, pa do rudarskega tehnikuma čase prav naporno, od začetkov v Lendavi, bolj rečeno na Petišovskem polju, do oddelka za vrtanje pri obrtni šoli v Zagrebu, pa do rudarskega tehnikuma v Lendavi. Ko smo vse te »velike« šole smo želeli naprej, toda kaj kmalu so nam povedali, da moramo na delo, da torej z delom pokažemo, kaj smo se naučili.

Prva generacija vrtalcev je tako končala svoje šolanje, toda tisto pravo se je začelo šele pri vrtalnih strojih. Mladi smo bili in nič nam ni bilo lotili smo se vsakega dela, še prav posebej pa smo bili aktivni v mladinski organizaciji. »Ante Vraničar je bil, to moram povedati, prvi predsednik mladine v delovni organizaciji, na tiste čase ga vežejo prelepi spomini. Nekoč, pravi so iz Murskega Središča do Čakovca morali organizirati štafeto. »Zbral sem 14 mladih, napravili smo štafeto palico, pripravili napise in štafeta je lahko krenila na pot. Vsak je pretekel kakšen kilometer, pa smo prispeli v Čakovec. Vsaka proslava v Lendavi pa je bila tako in tako naša domena, bili smo v šoli, bili smo organizirani v mladinski organizaciji ciji in vsak je nase prevzel naloge, ki jih je tudi izpolnjeval. Tudi prvomajski prazniki so bili drugačni kot danes. Ponavadi smo se z odprtimi kamioni odpeljali v naravo in tako proslavili praznik, ne kot danes, ko se s osebnimi razpršimo na tisoče mest in krajev. Bilo je vse bolj družabno, takšni so seveda bili časi. Pri delu smo se trudili, da bi dosegli kar najboljše delovne rezultate v čast prazniku dela, pa tudi ob drugih praznikih, med nami se je razvil tekmovalni duh, tega seveda danes ni več.

Ko smo začeli s samoupravljanjem, ko so delavci prevzeli podjetje v svoje roke, se je začela druga bitka, prav toliko pomembna kot tista za čim več nafte. V začetku so seveda bile težave, pa kaj bi nam zamerili, saj smo začeli iz nič, ni bilo recepta, po katerem bi se zgledovali. Tudi ko sem bil nekajkrat predsednik delavskega sveta, si nisem mogel pomagati z izkušnjami, prevladoval je nekakšen občutek pravičnosti: skrbi za sočloveka in skrbi za boljše delo v celotni delovni organizaciji. Razvoj je prinesel seveda veliko sprememb, delovna organizacija se je preusmerjala na petrokemijo, to pa je zahtevalo od nas vseh dodatne napore, več znanja pa tudi krepitev samoupravnih odnosov. Tudi sam sem občutil velike spremembe, saj sem delal na najrazličnejših mestih, izkoriščanju in predelavi nafte pa v tovarni umetnih lepil in sedaj v komerciali. 35 let se gibljam v trikotniku Lendava — Petiševci — Mursko Središče, kjer tudi živim. Ko letos praznujemo pomembne obletnice, se človek nehoti spomni na minula leta, pretehta vsak dogodek, pa če obrne besedo tako ali drugače, mora ugotoviti, da je bilo to obdobje težavno a uspešno.

Na petišovskem polju bodo letos spet zabrnili vrtalni stroji, spet bodo mogočna vrtalna dleta zavrtala v zemljo, da bi iz nje izvabila plin, potreben za bližnjo petrokemično industrijo. Stari vrtalci bodo verjetno tudi tokrat vznemirjeni, kot so bili vedno ob pričakovanju rezultatov svojega težkega dela, med njimi bo verjetno tudi Ante Vraničar, otrok rudarskega Murskega Središča, danes komercialist v INA—Nafta Lendava.

PROF. EVGEN TITAN IZ MURSKÉ SOBOTE

Vsestranski napredek telesne kulture

gibanj. Takrat smo v Pomurju gojili nogomet, namizni tenis, orodno telovadbo, odbojko, plavanje in šah. Ob tekmovalnih za športno značko ZREN pa so se razvijale tudi nekatere druge

panoge, saj je moral vsak udeleženec tekmovali v 12 športnih panogah, če je hotel osvojiti zlato, srebrno ali bronasto značko. Seveda nam je po osvoboditvi primanjkovalo športnih objektov in kadrov. Zato smo se v Pomurju, kar je bil takrat v Sloveniji edinstven primer, lotili izgradnje športnih objektov z mladinskimi delovnimi akcijami. Na ta način smo v Pomurju zgradili številna športna igrišča in druge športne objekte. Vzporedno s tem pa je bilo potrebno tudi vzgajati strokovne kadre, saj smo v Pomurju imeli le dva okrajna inštruktorja in enega profesorja za telesno vzgojo. Načrtno delo na področju telesne kulture pa je bilo zastavljeno tudi po šolah. Kljub nekaterim težavam za vzgojo najnujnejših kadrov, trenerjev, sodnikov in organizatorjev, je občutno primanjkovalo telesnovzgojnih učiteljev po šolah. Zato je bila v Murski Soboti ustanovljena srednja šola za telesno vzgojo, ki je zagotovila zadosten kader za pomurske šole. Z vsebinskim prehodom fizikalnih društev v društva Partizanov so se športne sekcije in klubi v raznih panogah osamosvojili, s tem pa so se tudi oblikovale strokovne zveze, podzveze in strokovni odbori. Vse to in pa nagel razvoj športnih panog je terjalo nove strokovne in organizacijske kadre. Vse večja skrb pa se je začela tudi posvečati rekreaciji delovnih ljudi in občanov. Zato je bil pri ZTKOV Murski Soboti ustanovljen regijski center za vzgojo kadrov različnih profilov. Osnova za tako širok razmah telesne kulture, športa in rekreacije v Pomurju pa so vsekakor šolska športna društva po osnovnih in srednjih šolah, v zadnjem času pa tudi vedno večje zanimanje za šport in rekreacijo v krajevnih skupnostih in organizacijah združenega dela. Sodobni razvoj telesne kulture, športa in rekreacije v Pomurju je vreden znanstvene obdelave, saj se danes ponasamo s številnimi dosežki tako v množičnosti kot vrhunskem športu. To velja tako za kolektivne kot posamične športne panoge. Tudi samoupravna organiziranost telesne kulture je dosegla dokaj visoko raven. Tako smo tudi v Pomurju uspeli telesno kulturo, šport in rekreacijo približati delovnemu človeku in občanu v najrazličnejših okoljih. V današnjem nemirnem svetu pa smo tudi primerno razvili mednarodno sodelovanje z zamejskimi Slovenci in sosednjimi deželami ter našimi delavci, ki so na začasnem delu v tujini.

V povojnem obdobju smo torej v Pomurju dosegli velik vsestranski napredek na področju telesne kulture, športa in rekreacije ter ustvarili pogoje za nadaljnji razvoj. To je zelo pomembno, saj je prav telesna kultura tista dejavnost, ki prispeva k zdravju, boljšemu počutju, večji produktivnosti dela, ustvarjalnosti in obrambni sposobnosti.

FRANJO ŠTEBIH, LJUTOMER

Ljudje potrebujejo kulturo

Narod je bil lačen kulture. Tega so se zavedali vsi tisti, ki so preživeli strahote druge svetovne vojne. Štiri leta so solidarno vzdrževali kulturno mrtvilo. Pa zato, da naš domači narod ne bi imel ničesar, ampak da sovražniku ne bi dali prilike in potuše. Kulturni molk pa je pustil globoke posledice. Ne škodljive, ampak koristne. Potrebe in zahteve so po vojni bile močnejše kot kdajkoli prej.

Tudi takrat so se naši ljudje, ki so z zanosom in veliko volje do dela pričeli kulturno obnovo. Delo je bilo odgovorno, saj je pokrajina ob Muri že od nekdaj bila ena vodilnih v amaterski kulturi, ljudje pa so imeli izbran okus in zahteve. Vsem tem okusom pa tudi ni bilo težko ustreči, saj so tudi ustvarjalci kulture — domačini, amaterji in njihovi vodje bili sposobni zadovoljiti potrebe.

V razvoju kulturno-prosvetnega dela v Prlekiji, njegovem razmahu in rasti moramo poudariti pozitivno vlogo, ki jo je ljudska prosveta opravila na tem obsejnem območju.

Franjo Štebih, ki je aktivno pomagal pri razvoju kulture, se spominja, da je po osvoboditvi Prlekije vzplamelo še nevidno kulturno-prosvetno življenje. Pogladilo je iz korenin stare tradicije. Nova pot lastnega kulturnega življenja pa je bila težka zaradi dediščine preteklosti. Odločilna pa je bila volja in hrepenenje po izobrazbi. V novi državni skupnosti je postala ljudska prosveta najvažnejši činilec pri prevzgoji stare miselnosti in dvigu splošne kulture.

Razvoj kulture bi lahko razdelili v tri obdobja:

Prvo zajema čas po osvoboditvi vse tja do prvega kongresa ljudske prosvete. V tem času je bilo delo načrtno in zanesenjski so delali bolj iz navdušenja kot pa po nekih smernicah in organiziranosti. Na vaških mitingih (ki so bili glavna oblika kulturne animacije naroda) so že nastopali z recitacijami, pevskimi zbori in plesnimi točkami.

V drugem obdobju pa je že čutili smernice, ki so bile podane na kongresu Ljudske pravice. Osnovni poudarek je bil na vzgoji človeka. Takrat so bili ustanovljeni tudi ljudsko-prosvetni sveti, ki so združevali in pravilno usmerjali ljudsko prosveto, sindikalne, mladinske ženske, zadržne organizacije... Taka oblika se ni mogla dolgo obdržati, kajti sveti niso opravili tistega dela, ki naj bi ga. Zato se je pojavila težnja po drugačni organiziranosti kulturno-prosvetnega življenja, to so društva.

Z nastopom in pojavom društev pa se pričinja tretje obdobje kulturne rasti Prlekije.

Prva društva so bila formirana že leta 1949. Takrat se je pričel aktivni razvoj kulture, kulture, ki je bila usmerjena, vzgojna in — kulturna. S kakšno kulturo pa so pričeli po koncu druge svetovne vojne? Osnovna oblika so bili vsekakor pevski zbori. Prleki so znani kot zelo dobri pevci. Najlažje je bilo torej ustanoviti pevске zборе. Le-ti so množično rasli po vaseh. Pojavil pa se je problem vodij, saj zbor zahteva človeka, ki je dobro podkovan v glasbi. Toda tudi taki so se kmalu našli. Nadaljnja oblika kulturnega udejstvovanja so bila dramska društva, ki so imela tudi recitacijske podskupine. Na mitingih in proslavah so skupaj z zbori odlično dopolnjevale kulturni program. Skeči in recitacije so bile osnovne začetne oblike. Pozneje so se sami igralci postali zahtevnejši in dramske skupine so pričele študirati igre, drame...

Tudi folklor ni bila zanemarljiva. Poiskati je bilo potrebno zapiske o ljudskih plesih. Ohranjanje ljudskega kulturno-folklornega blaga je bila ena od zahtev. Tradicije ni mogoče zavreči in tega so se zavedali vsi.

Obstajale so še tudi druge oblike kulturne animacije, vendar pa bodi dovolj naštevavanja. Dejstvo je, da je Prlekija po vojni utrdila in razvila tisto, kar je bilo prav tako potrebno kot hrana — kulturo. Najvažnejše pa je to, da so se dvignili sami, brez kakršne koli pomoči.

O gospodarjenju in kršiteljih

Analiza gospodarskih gibanj in uresničevanje družbenega plana soboške občine za obdobje 1976—1980 v letu 1980 je bila osrednja točka skupnega zasedanja zborov družbenega dela in krajevnih skupnosti skupščine občine v Murski Soboti. Ob dokaj ugodnih rezultatih gospodarjenja v minulem letu, kar velja še posebej za rast celotnega prihodka, dohodka, akumulacije in delitve čistega dohodka, kakor tudi glede krepitve sredstev v korist organizacij združenega dela in omejevanja vseh vrst porabe, pa so opozorili tudi na nekatera negativna gibanja. To so predvsem povečana izguba v Mesni industriji ABC Pomurke, visoka rast cen in zmanjšanje likvidne sposobnosti gospodarstva, v zaostanku pa je tudi uresničevanje lanskega resolucije, saj večina gibanj zaostaja za planom. Da bi čimprej odpravili neskladja, so na zasedanju imenovali medzborovsko komisijo, ki bo skupno s strokovnimi službami izvršnega sveta izoblikovala predloge za odpravljanje pomanjklivosti, kar zadeva zlasti doseganje produktivnosti in urejanje dohodkovnih odnosov v združenem delu. Omeniti velja, da niso izpolnili resolucijskih predvidevanj na področju stanovanjske izgradnje, komunalne ureditve, v Mesni industriji pa ne svojih sanacijskih programov. Vsega obsojanja pa je bil deležen neodgovoren odnos nekaterih delovnih organizacij, ki vse doslej niso naredile ocene o gospodarjenju.

Glede kršiteljev dogovora o pridobivanju in razporejanju dohodka in sredstev za osebne dohodeke v gospodarstvu in družbenih dejavnostih v letu 1980 — teh je v soboški občini 5 — pa so delegati zbora združenega dela sprejeli sklep, da morajo vsi kršitelji do polletja oziroma najkasneje do 1. septembra letos poračunati preveč izplačane osebne dohodeke. V nasprotnem primeru pa bodo v teh delovnih okoljih predlagali ukrep družbenega varstva.

M. Jerše

Za večjo učinkovitost železnic

V četrtek je bila v Ljutomeru skupščina temeljne skupnosti za železniški in luški promet — prometno središče Murska Sobota. Po poročilih o delu predsedstva in samoupravne delavske kontrole so delegati sprejeli akcijski program ukrepov za povečanje učinkovitosti poslovanja v integralnem železniškem transportu v prihodnjih petih letih. Ta temeljni dokument bo vodilo vsem organizacijskim enotam SIS za železniški in luški promet na območju SR Slovenije. Na skupščini so potrdili tudi program dela TS ŽILP prometno središče Murska Sobota za letošnje leto.

Poleg vključevanja v akcijski program, ki bo ena temeljnih nalog železnic v Pomurju, si bodo železničarji prizadevali tudi za boljše sodelovanje z Luko Koper.

Skupščino so zaključili s potrditvijo statuta prometnega središča Murska Sobota.

D. L.

ODLIČJA DELAVCEM ELRADA

Ob 25-letnici obstoja kolektiva Gorenje-Elrad iz Gornje Radgone so minuli petek v tej delovni organizaciji v navzočnosti najvišjih družbenopolitičnih in gospodarskih predstavnikov delovne organizacije, sozda Gorenje iz Velenja, občine in regije, na svečani seji podelili 27 delavcem visoka državna odlikovanja.

Red zaslug za narod s srebrno zvezdo so prejeli: Viktor Pelc, Jože Postrak in Janko Stergar, red dela s srebrnim vencem je dobilo 11 delavcev, medaljo zaslug za narod 7 delavcev in medaljo dela 6 delavcev in delavk. (bž)

Prebujanje narcis — že petnajstič

Tam kjer Mura v tiho noč šepet — kjer narcisa v maj se zastrmi — kjer se polje v rosi zaleskeče — tam Veržej naš ljubezniv stoji. Taka je prva stran vabila na ju-

bilejni petnajsti Mesec narcis v Veržeu. Letos bo še posebej slaven, saj se s svojim programom vključuje v praznovanje obletnice ob 40-letnici vstaje jugoslovanskih

narodov in 40-letnici ustanovitve OF.

Letošnji program se prične že 30. aprila z velikim kresovanjem in baklado. To je v bistvu kulturno — politična manifestacija in obenem uvodna prireditev. Naslednja dva dni bosta potekala športna dogodka — nogometni turnir za pokal Emila Gaberca in Republiška mladinska kolesarska dirka za X. kriterij narcis, ki ima tudi menarodno obeležje.

7. nedeljo, 10. maja, bodo likovniki iz Ljutomera imeli otvoritev razstave v osnovni šoli, osrednja prireditev pa bo od 15. do 17. maja. Že v petek bodo Verženci sprejeli goste iz pobratenega Grljana v Srbiji. Dan kasneje bo družabni večer kulturnih društev pooratenih krajev in za konec bodo v nedeljo, 17. maja, najprej folkloristi prikazali stare ljudske

običaje in šege, nato bo kulturno — zabavni program. Po kulturnem programu si bodo gostje lahko ogledali polja, kjer rastejo narcise, zvečer pa bo ples z izborom miss narcis.

Še dva dogodka bosta do konca meseca. KUD Ivan Kavčič iz Ljutomera se bo predstavilo v igro Arzen in stare čipke, za konec pa bo na Osterčevem večeru nastopil tudi Obmejni simfonični orkester.

Na tiskovni konferenci so predstavili tudi propagandni material in pri tem velja omeniti praktičen in ličen vodnik po Veržeu in celotni krajevni skupnosti. V njem je zelo dobro predstavljena zgodovina kraja z vsemi spremljajočimi podatki. Vodnik ima tudi pregledno karto naselja.

D. L.

MANIFESTACIJA NA PREDVEČER PRAZNIKA

V počastitev 1. maja-praznika dela bo 30. aprila ob 19. uri na Trgu zmage v Murski Soboti osrednja manifestacija delovnih ljudi in občanov soboške občine. Po bogatem kulturnem programu bodo povorke ljudi odšle na prostor pred prvo osemletko, kjer bo ob tej priložnosti veliko kresovanje. Pričakujejo, da se bo te manifestacije udeležilo večje število delovnih ljudi in občanov, ki bodo na ta način izpričali svojo privrženost socialističnemu samoupravljanju, na čelu katerega stoji delavski razred.

M. J.

NA OBISKU PRI SPOMENIČARJU JOŽETU JANEŽU

Njegov svet so dokumenti NOB

Za pristen prikaz osvobodilne vojne smo Jugoslovani dolžni največ hvale piscem, ki marljivo zbirajo dokumente in ustna pričevanja o tisti dobi, nakar gradivo oblikujejo in sporočajo zaradi le-teh samih, ne pa v prid lastni slavi. To niso leposlovci, marveč iskralci resničnih dejstev. Iz njihovega peresa prihajajo spomini, kronike, življenjepisi partizanskih enot, pričevanja o srditih bojih, pohodih in žrtvah revolucije.

To brez dvoma velja tudi za Jožeta Janeža, nosilca spomenice 1941. iz Murske Sobote, ki je lansko leto praznoval 60-letnico plodnega revolucionarnega dela. V pogovoru z njim je čutili, da ta skromni človek po skoraj 36. letih miru v svobodni domovini še zmerom živi vsajen v revolucionarna doživljanja, ki so mu izoblikovala mladost, značaj in pogled na svet. Ko poslušal njegovo življenjsko povest, diha iz vsakega spominskega drobca in odseva iz njegovih mirno vdanih oči zanesljivost, bivanjska sila in neskriti optimizem, kakršen se more roditi in zrasti samo tam, kjer domuje zvestoba neki ideji — in to je v tem primeru socializem in samoupravljanje.

Iz vsega pripovedovanja diha globoka navezanost na zemljo in njene ljudi. Kot mladenič, prihajajoč iz čisto drugega sveta — rodil se je v Babnem Polju na Notranjskem, današnja občina Cerknica — je vzljubil Prekmurje (žena je domačinka) in ga odločno ni več zapustil. Ni težko razumeti, zakaj je Jože Janež po invalidski upokojitvi leta 1956 spremenil svojo skromno sobo v stanovanjskem bloku na Stari ulici blizu središča Murske Sobote v pisateljsko delavnico. K takemu ravnanju ga je prisilila notranja nujna — po svojih močeh poplačati družbeni in svoj osebni dolg junaškemu ljudstvu, ki je tolikanj krvavelo, da bi si pridobilo dom v Jugoslaviji in se rešilo soci-

alnih zatiranj. K neutrudnemu pisateljskem delu pa je Jožeta Janeža nagnila tudi osebna zvestoba. Tista zvestoba, ki terja od sina, da pokloni materi revoluciji sleherni vlakno svoje moči, zmožnosti in daru.

Zatorej se ne bomo omejili na prelomno leto 1940, ko je naš sogovornik spoznal Matveža Haceta, ki je postal njegov politični učitelj, ne na december 1941, ko ga je Lojze Mlakar-Ljubo sprejel v članstvo partije, ali pa na viharno obdobje narodnoosvobodilnega boja, ki mu je prineslo najvišje priznanje: spomenico 1941, niti na dolga leta njegovega službovanja po številnih vojnih odsekih, ki so mu prinesla čim podpolkovnika. Tokrat se bomo nekolikanj dalj časa pomudili pri njegovi dokumentaciji iz narodnoosvobodilne borbe in številnem gradivu, ki mu ga je uspelo zbrati z različnih področjih družbenega življenja. Rekli bi, da je postal dejanski kronist svojega časa.

NEPRECENLJIVO GRADIVO V MAPAH

»Življenje naj bo deloven dan, ne pa prazničen!« z malce hudomušnim nasmehom pravi Jože Janež, ko skupno pokukava v njegovo bogato zakladnico zbranega gradiva. »Dokler bom le mogel in mi bo zdravlje dopuščalo se bom ukvarjal s tem delom, kajti tu se počutim zadovoljnega, saj delo krepi moje zdravje. Čeprav je bilo moralne spodbude za

pisanje nekdaj mnogo več kot v sedanjem času, pa ne mislim odnehati, ker sem se prepričal, da se še premalo ljudi ukvarja z zgodovinsko

govega dela »Krik prekmurske zemlje«. V njej je med drugim zapisano, da je Jože Janež s temeljitim in zavzetim pristopom obogatil

ZAPISOVALEC IN RAZISKOVALEC — Jože Janež pri svoji delovni mizi, kjer so nastali številni zanimivi podatki o zgodovinski preteklosti Prekmurja.

preteklostjo, ki je neizčrpen vir za prihajajočo generacijo.

Služajni obiskovalec mora biti vsekakor navdušen nad grmado popisane papirja, skrbno shranjenega v posebnih mapah, ki ležijo na policah, mizi in stoli. Tudi omare so polne neprecenljivega gradiva, zbranega v svežnjih. »Več kot štiri tisoč strani dokumentov je prav gotovo še tukajle, bilo pa bi ga brez dvoma znatno več, če jih ne bi v minulih letih enostavno podaril. Kajti ne delam le zase, ampak sem zelo vesel, v kolikor lahko pomagam pri zbiranju raznih podatkov drugim, ki so sezvnem lotili proučevanja zgodovine nekdanje dežele Kocljia, pravi tovariš Janež. Tedaj mi pogled zdrkne nekolikanj v desno, kjer zagledam zahvalo murskosoboške Pokrajinske in študijske knjižnice ob izidu nje-

spoznanja o ljudeh in dogajanjih v tej pokrajini. Podobno ugotavljajo sodelavci »TV—15«, ki so v prvi številki iz leta 1970 omenili, da tovariš Janež pred nami oživlja znamenite dogodke in like naših borev in aktivistov. Še posebej ponosen pa je lahko glede pohvalne listine muzejske zbirke v Prezidu, občina Čabar v SR Hrvatski, kjer piše dobesedno takole: »To lahko naredijo samo vredni entuziasti. Skupno imamo zbranih vaših zapisov okrog deset kilogramov, kar bo nekega dne prišlo še kako prav bodočim pisačjem zgodovine!«

»Ker sem vrsto let zajemal iz domače zgodovine Pomurja in rodne dežele Notranjske, sem iz svojega »skladišča« daroval ropise, na primer soboški gimnaziji, tukajšnjemu muzeju in bolnišnici, raznim šolam in še kam. Tako sem maja 1973

izročil skoraj poldrugi tisoč strani tipkopisa. Notranjska 1941—1945, pri čemer sem podatke mesec za mesecem črpal v ljubljanskem inštitutu za zgodovino delavskega gibanja. Sicer pa obstaja pri meni tudi ostala dokumentacija, če omenim samo področja zdravstva in šolstva pa tja do čebelarjenja in še kaj...« Zvem, da je bil Jože Janež precej časa tudi predsednik komisije za zgodovinsko dejavnost in izročila NOB, ki je delovala pri občinski organizaciji zveze borcev v Murski Soboti.

DELO GA ŽENE NAREJ...

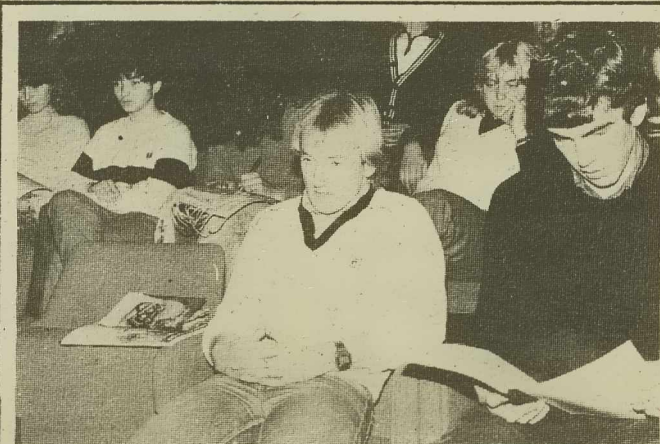
Sprašujem se, od kod takšno navdušenje za zbiranje dokumentacije. »Največjo spodbudo za to mi je dal pokojni šolski upravitelj Mirko Štubel in tako sem mu pomagal pri urejanju raznih zbirk. Pozneje pa tudi pisatelju Ferdu Godini. O zgodovini narodnoosvobodilne borbe v Prekmurju sem dejansko zbral ogromno gradiva. Del te dokumentacije sem poslal celo v Moskvo enemu od strokovnjakov, ki se je ukvarjal z zgodovinskimi izsledki. To je bilo okrog leta 1962, ko so na soboškem pokopališču odkrili grobnico 521 padlim Rusom v drugi svetovni vojni.«

Nekaj zanimivih podatkov iz revolucionarne preteklosti Prekmurja, ki sem jih zasledil v bogati zakladnici tovariša Janeža, velja vsekakor omeniti. Ta pokrajina je dala v drugi svetovni vojni tisoč petsto žrtev za srečnejši in lep dan njihovih znancev. Od tega je bilo okrog tisoč padlih internirancev, civilnega prebivalstva in Židov, medtem ko je en bataljon Prekmurcev v letih

1942—1943 pustil svoja življenja na madžarskih tleh. Prepričan sem, da za te podatke, ki sem jih našel v zapiskih tovariša Janeža, ni vedel marsikdo doslej. V tej zvezi je izšla leta 1968 pri Pomurski založbi v Murski Soboti publikacija z naslovom »Umirali so v boju za svobodo«, katere avtorji so bili Jože Janež, Mirko Štubel in Joško Brumen. V njej je namreč možno najti številne podatke o padlih in umrlih borcih in sodelavcih NOB v Prekmurju v letih 1941—1945.

Skozi okno sobe, v kateri je shranjeno zares bogato gradivo o zgodovini Prekmurja in nekaterih drugih predelov Slovenije, so posiljali prvi popoldanski žarki sonca, čigar lesket se je razlegel po popisanih straneh papirja. Prava simbolika — sem takoj pomislil. Jože Janež je ustvarjen za nenehno ustvarjanje, ne pa za počitek in odmor, ki se mu je moral v šibkih trenutkih boleznij vendarle odreči. Pa ne za dolgo, kajti pred njim je še ena pomembna naloga: zbirati namreč dokumentacijo o zdravstvu celotnega Pomurja. »Doslej sem napisal okrog 399 strani, zbornik, ki bo izšel jeseni, pa bo vseboval 500 do 600 strani. Zato hitim, da čimprej opravim to obsežno delo«, prida tovariš Janež. Kako lahko človek ves pripada ustvarjanju, nekončno in nenehno — pomislil. Njemu je to postal način mišljenja in življenja, zato mu nobena stvar ni posebej težka. Nasme, rahlo povzdignjen in zvišen, krčevit in kratkotrajen. Poslovil sem se v prepričanju, da bi lahko ves pogovor in še enega posvetila tej njegovi ljubezni, ki nenehno žene naprej.

M. Jerše

ALPSKA SMUČARSKA REPREZENTANCA V RADENCIH — Naši najboljši alpski smučarji in smučarke so skupaj s strokovnim vodstvom tako kot lani pripravili v Radencih ob zaključku sezone tiskovno konferenco na kateri so novinarje seznanili z doseženimi rezultati, hkrati pa tudi razgrnili načrte v prihodnje. Državna reprezentanca je bila gost Radenske, ki kaže veliko razumevanje in tudi finančno podpira to športno vrsto. Naši najboljši alpski smučarji pa so obiskali tudi osnovno šolo v Gornji Radgoni in Radencih ter se udeležili smučarskega plesa v Radencih. Kljub slabemu vremenu so tudi odigrali z novinarji prijateljsko nogometno tekmo in zmagali s 6:2.

STRAN 9

STROKOVNJAKI SVETUJEJO

Še pred setvijo
koruze

Nahajamo se tik pred setvijo koruze. Od vseh strani smo dobili že neštete napotke za doseganje visokih pridelkov. Verjetno ne bo škodovalo, če dodamo še nekatere. Zaradi poznane situacije je pri prodajalcih reprodukcijskega materiala in pri pridelovalcih koruze nastala rahla zmešnjava, ker nimamo vsega tistega, kar smo svetovali.

Osnove okrog priprave zemlje in uporabo ostale mehanizacije smo lahko prebrali v dobrem sestavku ing. Pitza v eni od prejšnjih števil.

Gnojenje je ukrep, pred katerim smo nekateri zastali zato, ker ne dobimo gnojila. V tem času se razumljivo več ne moremo ozirati na to, kaj rastlina potrebuje (razmerje hranil), pač pa ji damo tisto, kar lahko dobimo. Torej moramo uporabiti kate-rokoli vrsto nitrofoskala v količini 400 — 600 kg/ha. Ker je možno dobiti ureo, jo uporabimo v količini za pridelovanje zrnja 50 — 200 kg/ha. Pri silažni koruzi z organskim gnojem so tudi količine mineralnih gnojil lahko nekoliko nižje. Če bomo do-gnojevali s KAN, si ga preskrbimo 300 — 400 kg/ha, ker ne vemo, če bo tokrat, ko ga bomo potrebovali na razpolago.

Pri sortah koruze je nastalo tudi nekaj sprememb in se pridelovalci sprašujejo, katero naj sejejo, po pregledu razpolo-žljivih sort svetujemo še zmeraj isto. Med novjšimi sortami so dobre sorte OSSK 247 in ZPSK 37 t. V skupini srednje rastline in za siliranje storža naj bo BC 488 ali OSS 407. Glede ostalih sort naj omenim to, da je še mnogo tistih, ki dajo zelo dobre pridelke, pač pa jih prodajajo v manjših količinah. Naj omenim zelo rane sorte BC 183 in BC 191, ki jih lahko sejemo še v drugi polovici maja, hitro dozorevajo, dajo pa nekoliko nižje pridelke. Po lastnostih so podobne BC 28-11 BC 290 in BC 264 in jih lahko med seboj zamenjujemo. Sorta ZPSK 46 A je znana kot dobra, samo da na izpostavljenih vetrovnihih legah hitro poleže.

Zaradi nizkih temperatur je zemlja hladna, zato ne pre-travajmo s časom setve. Tudi vlaga v tleh je minimalna in v teh pogojih bo kalitev zelo slaba. Moramo počakati na višje tem-perature in upajmo na dež.

Globina setve je tudi omenjena v že omenjenem prispevku ing. Pitza, torej še enkrat, ne sejmo globlje od 6 cm, razen na zelo lahkih tleh.

Gostota setve pri vseh sortah za pridelovanje zrnja naj bo 7 — 8 rastlin/m² to je 70 x 17-18 cm, pri silažnih sortah 70 x 19-20 cm.

Zaščita posevka pred pleveli naj bo z razpoložljivimi kombinacijami 4 l 1. lasso + 2 kg atrapina na ha, s katerim škropimo pred ali po setvi, lahko ga pa tudi zabranamo. Na-slednja možna je kombinacija 3 l dual + 2 kg atrapina na ha, isto je tovarniška kombinacija primextra 5-6 l/ha. Naj še enkrat poudarim, da herbicidu primextra ne dodajamo atrapina kot v prejšnjih primerih. S temi dvema kombinacijama škropimo takoj posetvi. Če ne škropimo ob setvi in njiva ozeleni, uporabimo 3-4 kg atrapina + 2 l deherbana A. Gnojilo 13-10-12 s herbici-dom lahko uporabimo v količini 400 kg/ha, enakomerno po-trosimo in ga zabranamo.

Za zaščito posevka pred strunami imamo na razpolago čiste insekticide: volaton G — 525 kg/ha v vrste ali dyfonate G — 10 15 — 20 kg/ha v vrste.

Omenjena sredstva naj bodo dozirana v zemljo ob semenu (pokrita z zemljo).

Po vzniku koruze med rastjo je priporočljivo plitvo kultiviranje, katerega zadnje čase v večini primerov izpuščamo. Kombiniramo ga z dognojevanjem, če je gnojni obrok tako predviden.

Geza Džuban, kmet. ing.

Z novosadske borze

Cene nekaterih kmetijskih pridelkov so se na novosadski borzi v zadnjih dneh gibale takole:

ŽITARICE: Pšenica, letnik 1980, dogovorjena kvaliteta, v etiketi-ranih vrečah — 9,20 din za kg natovorjeno v vagon; udustrijski ječmen, letnik 1980 — 8,80 din za kg (vagon); ječmen za živinsko kr-mo, letnik 1980, v etiketiranih vrečah — 8,90 din za kg; koruza, umetno sušena, letnik 1980 — 9,00 do 9,10 din za kg (vagon), 8,60 do 8,80 kamion; koruza, letnik 1980 s 5 odstotki defektnih zrn, ne glede na odstotek vlage — 7,00 do 7,50 din za kg (kamion).

ŽIVINA: Svinje, mesate bele, teže 90 do 130 kg, u mini farme — 62,00 din za kg žive teže, iz kooperacije — 61,00 din za kg žive teže in z obračunom 2 odstotka kala; tekači za nadaljnjo rejo do 25 kg — 115,00 din za kg.

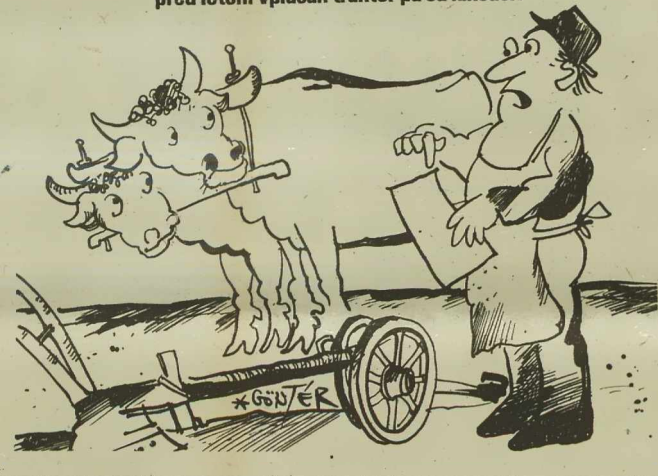
Ponovno oživljanje
konjereje

V Pomurju, kjer je še pred dvajsetimi leti vsaka kmetija, ki zasluži to ime, imela par konjev, je z nekaj tisoč število zdrsnilo pod tisoč. Visoke cene in pomanjkanje nafte pa tudi povečano zanimanje za konjsko meso v tujini, ponovno oživlja interes za rejo konj. Poveča-nemu zanimanju kmetov, ki v soboški občini ta čas redijo 261 konj, je priskočil na pomoč Živinorejsko-veterinarski zavod za Pomurje, ki je kupil edinega žrebca v občini. To in premije, ki naj bi jih plačevali iz sredstev ŽPS, JLA in drugih virov, naj bi pomagalo dvigniti stalež ži-vali, ki so še ne tako dolgo nazaj bile simbol moči vsake kmetije.

Konj norijske pasme, ki ponovno dobiva domovinsko pravico v Pomurju, pa ne bo zamenjal traktor le v času razmočene zemlje, ko s stroji ni moč na njivo, in v obdobjih slabe preskrbe z nafto. Zaradi cenejše vzreje v primerjavi z govejimi pitanci, hitre rasti in visoke ce-ne mesa mladih konj, ki se gibljejo od 120—130 din po kilogramu žive teže, bo marsikateri konj komčal na krožniku italijanskih in drugih gurmanov. Pa tudi za meso starih konj so kupci voljni odšteti 60 in več dinarjev za kilogram. Seveda pa to, kar je čas opravil v dvajsetih letih prodora mehanizacije, ne bo moč nadoknaditi preko noči. Števil-ni mlajši kmetovalci pa bodo morali na natečajih dobiti znanje o rav-nanju s temi občutljivimi in precejšnje nege potrebnimi živalmi. Sicer pa konj, dokler bo nafte dovolj, ne bo ogrozil strojnega dela na po-lju, saj par konj rabi šest in več ur za delo, ki ga traktor opravi v dveh urah. Vseeno pa ne gre zamuditi povečanega zanimanja za oživljanje konjereje v času, ko kmetje po dolgi letih ponovno povprašujejo po plemenskih kobilah za vzrejo delovnih konj. Večje pa je tudi zaniman-je za vzrejo športnih kasačev na območju Ljutomera. Tudi slednji prinašajo rejcem na tržišču velike denarce in zajetne kupčke deviz. Nenazadnje pa so te živali pomembne tudi z vidika obrambnih pri-prav.

Boris Hegeduš

Žal mi je za vaju, a tu je spomladanska setev,
pred letom vplačan traktor pa od nikoder.

Ljutomerski mlekarji
se povezujejo
z Madžari

Zaradi sezonskih nihanj mleka imajo v zimskih in pomladnih mesecih sirarji ljutomerskega Mlekoprometa, ki so pred meseci dokončali novo naložbo, ki omogoča, da letno predelajo 23 do 24 milijonov litrov mleka, občasno proste zmogljivosti. Zaradi velikega povpraševanja po emental-cu, edamerju, zbrincu in drugih priznanih sirih iz Ljutomera, bodo mle-ko v času, ko ga doma ni dovolj uvažali iz sosednje Madžarske. O tem so se že dogovorili in podpisali ustrezen sporazum z madžarskimi mlekarji.

Na današnjih razgovorih med predstavniki Zunanje trgovine ABC PO-MURKA, ki bo uvoznik, in madžarskim izvoznikom pa so se dogovorili o podrobnostih za konkretno realizacijo dogovora. Zunanja trgovina ABC POMURKA ta čas ureja zadnje formalnosti okoli zagotovitve po-trebnih deviz za uvoz milijon litrov mleka, ki jih bodo najverjetneje zago-tovili z izvozom našega blaga na Madžarsko.

Ljutomerski Mlekopromet, ki ob doma odkupljenem mleku v času tr-žnih viškov predeluje tudi mleko mariborske in celjske mlekarne, bo ta-ko znatno povečal letno proizvodnjo 2.500 ton vseh vrst sirov, od katerih jih vsako leto več sto ton izvozi na konvertibilno tržišče.

B. H.

Zanimalo vas bo

Neupravičen strah
pred davki

Eden izmed virov sredstev za splošne družbene potrebe so davki. Načelo, naj vsak prispeva v razmerju s svojim dohodkom, se ne uresničuje povsod. Tako je tudi v kmetijski dejavnosti; kmetje davek pretežno še vedno plačujejo od tako imenovanega katastrskega dohodka, ki pa ni in ne more biti realen. So namreč območja, kjer je tak dohodek višji, drugod pa spet nižji, medtem ko je davek od vseh teh površin bolj ali manj enak. Kmetje so sicer z dosedanjim načinom obdavčevanja zadovoljni, kajti boje se, da bo obdavčevanje dejanskega dohodka, o katerem se veliko govori in bo prej ali slej do tega prišlo, nič kaj spodbudno za povečano kmetijsko proizvodnjo. Zagovorniki predvidenega novega načina odmerjanja davščin iz kmetijstva pa trdijo ravno nasprotno: prihodnje odmerjanje davka mora biti tako, da bo kmeta motiviralo za povečano proizvodnjo. Zdaj, ko davek plačujejo od katastrskega dohodka, se godi manjšim proizva-jalcem pravzaprav krivica, saj so njihove davščine skorajda enake kot jih plačujejo kmetijci, ki imajo tržno proizvodnjo.

Prehod na nov način odmerjanja davčnih obveznostih iz kmetijstva ni lahek. To dokazuje dolgoletno odlašanje v posa-meznih občinah, ki nekako ne upajo obračunavati obveznosti od dejanskega dohodka, čeprav jim zakon o davkih občanov to dovoljuje. Izhajajoč iz načela, naj pač vsak prispeva za družbene potrebe v skladu s svojim dohodkom, bo treba čimprej zagristi tudi v to jabolko, torej obdavčevanje po dejanskem dohodku. Seveda pa ni bilo nerealno pričakovati, da bodo uprave za družbene prihodke (davčne uprave) sposobne v krajšem času obračunavati davčne obveznosti od dejanskega dohodka. Ni-kakor ne! K takemu, pravičnejšemu odmerjanju davka, bo treba prehajati z majhnimi koraki. Začeti bo treba pri tržno usme-rjenih kmetijah, še prej pa pri tistih, ki imajo razvito farmsko proizvodnjo, nimajo pa zemlje in torej ne plačujejo davkov, saj ni pravično do ostalih kmetov, da na njihovem področju (kmetijstvo, živinoreja) delujejo tudi taki, ki davčnih obveznosti ne plačujejo ali pa le simbolične zneske.

Bodo obdavčitve po dejanskem dohodku višje? Prav bojazen, da bodo davki večji, skrbi marsikateri kmeta, zlasti pa tiste, ki imajo veliko proizvodnjo. Obveznosti takih kmetij bodo najbrž večje, saj imajo tudi dohodke večje kot pa kmetje, ki nimajo pomembnejših tržnih viškov. Toda, zapisi smo že, obveznosti ne bi smele biti take, da bi zaviralno delovale. Takega mnenja so bili pred kratkim tudi na seji izvršnega sveta SRS, ko so razpravljali o predlogih davčnih obveznostih kmetov in ostalih, ki se ukvarjajo s katero izmed kmetijskih dejavnosti. Predlog o novem načinu obdavčevanja še ni sprejet, res pa je, da bo naposled le treba sprejeti nov način, kajti le tako bo tudi v kmetijstvu uresničeno ustavno načelo o enakopravni razpore-ditvi obveznosti do družbe v sorazmerju z dohodkom. To strmljenje se namreč v mnogih drugih dejavnostih še kar v redu uresničuje. Vzemimo za zgled obrt. Vsak nosilec obrtne de-ja-vnosti, ki si količjak prizadeva za razcvet osebnega dela, lahko shaja, torej ustvarja primeren zaslužek, prav tako pa mu ostaja denar za davke in prispevke. Njegove obveznosti niso ne mi-nimalne ne maksimalne, torej niso določene konkretno (v naprej ne ve, koliko bo plačal davka), kajti le-tega uprava za družbene prihodke izračuna potem, ko ugotovi prihodke, odbije odhodke in izračuna dejanski dohodek. S takim načinom obračuna do-hodka se bomo tudi v kmetijstvu enkrat morali srečati, najprej seveda pri tržno usmerjenih kmetijcih in drugih občanah, ki se ukvarjajo s pridelovanjem, a poljščin, rejo živine, vinogradniško proizvodnjo ... Načelno zoperstavljanje novemu, po našem mnenju pravičnejšemu načinu odmerjanja prispevkov za sploš-ne družbene potrebe, nikamor ne vodi, kajti treba je upoštevati, da živimo pač v družbi, od katere ni moč zgolj prejemati (kmetijstvo je bilo deležno precej kreditov po ugodni obrestni meri), ampak je treba tudi dajati. Davčne obveznosti pa le niso tako hude, da bi jih ne mogli, saj izhajajo od dohodka; če je ta višji, je pač treba računati na to, da bo znesek na položnici nekoliko višji. Pa spet ne tako visok, da bi vzel voljo do dela. Predlagatelji novega načina obračunavanja davkov iz kmetij-stva vendar streme za tem, da bo tak progresivni obračun spodbu-jal k večji proizvodnji. To pa je pravzaprav prizadevanje tako kmetijskega proizvajalca, kakor delavcev v drugih dejavnosti.

Š. SÓBOČAN

ARCEOMURKA

**POSEBEN POPUST PRI NABAVI
BLAGA Z DEVIZAMI
8 — 25%
V NAŠIH POSLOVALNICAH**

Veletrgovina

Potrošnik

Murska Sobota

**VSEM DELOVNIM LJUDEM ČESTITAMO ZA PRAZNIK DELA - 1. MAJ IN ŽELIMO PRIJETNO
PRAZNOVANJE**

Zavarovalna skupnost „TRIGLAV“

— POMURSKA OBMOČNA SKUPNOST

JE LANI POMAGALA OMILITI POSLEDICE KATASTROFALNE UJME ŠTEVILNIM OBČANOM

ZAKAJ ZAVAROVALNA SKUPNOST?

Zavarovalnici v Zavarovalni skupnosti Triglav, ki je samostojna samoupravna skupnost, zbirajo sredstva po načelih vzajemnosti in solidarnosti za zavarovanje premoženja in oseb z namenom, da si zagotovijo nadomestitev tistega dela dohodka, ki bi lahko izostal zaradi delovanja stihije. Družbeni značaj združenih sredstev v obliki zavarovalne premije se izraža v samoupravljanju zavarovancev s temi sredstvi in zadevami zavarovanja ter se potrjuje v namenu njihovega združevanja in porabe.

Zavarovanec se pred časom še ni ukvarjal z vprašanjem, kam gre denar, ki ga odšteje za zavarovalno premijo. To je danes drugače, saj zavarovalnici v obstoječem sistemu, preko svojih delegatov neposredno upravljajo z zavarovalnimi sredstvi.

Vsaka štiri leta se voli vse delegate organov upravljanja v zavarovalni skupnosti. Nosilca za pravo volitev, v konference delegacij, sta SZDL in zveza sindikatov. Delegate izvolijo, neposredno ali preko svojih organov upravljanja, delavci v temeljnih organizacijah združenega dela, skupnostih in drugih družbeno pravnih oseb in občani, zavarovalnici, v okviru krajevnih skupnosti. Z letošnjim letom se je pričela druga mandatna doba.

DELO DELEGATOV

Naši samoupravni organi v Zavarovalni skupnosti Triglav, Pomurska območna skupnost, še posebej izvršilni odbor in nekateri poslovni odbori (promet, kmetijstvo), so bili zelo prizadevni pri razreševanju tekoče problematike. Naše delegacije so na nivoju Zavarovalne skupnosti Triglav, velikokrat s težavo zagovarjale in zastopale stališča in predloge, ki so bili izoblikovani na območju Pomurja, predvsem kar se tiče kmetijske problematike, ki je tukajšnja posebnost. Se posebej moramo omeniti prizadevanje naših delegatov in delovne skupnosti, za brezhibno funkcioniranje solidarnosti znotraj zavarovalne skupnosti ob ujmah leta 1978 in leta 1980. Prav tako je prevladalo prepričanje delegatov, da je potrebno z zavarovalnimi sredstvi gospodariti racionalno in to tako, da se vsa prosta sredstva nalagajo pri Ljubljanski banki — temeljni Pomurski banki in se koristijo v smislu prioritete po družbenih planih občin.

OBSEG POSLOVANJA

Število zavarovanj v preteklem srednjeročnem obdobju, se je povečalo z indeksom 141 in znaša ob koncu leta 1980 136.000 zavarovanj. Inkaso zavarovalne premije se je povečal z indeksom 238 in znaša ob koncu leta 1980 220 milijonov dinarjev.

V zasebnem sektorju je še močno prisotno podzavarovanje tako da znašajo zavarovalne vsote 50 % dejanske vrednosti. Toda tudi to stanje se po avgustovski ujmi v letu 1980, popravlja. Močno je razširjeno zavarovanje stanovanjskih premičnin tako, da smo v to zavarovanje uspeli vključiti čez 16.000 gospodinjstev.

ZAVAROVANJE ŽIVALI

Na našem območju je pomembno zavarovanje živali. Družbeni sektor ima svojo plemensko čredo in živali v pitju, za proizvodnjo mesa, skoraj v celoti zavarovano. Izjema je VŽK Ljutomer in kooperacijska proizvodnja KZ Ljutomer, KZ Radgona in delno KZ Murska Sobota. V zasebnem sektorju ima zavarovanje živali (govedo) že svojo tradicijo in v zavarovalno zaščito z zdravljem, je vključeno preko 50 odstotkov osnovne črede. S pravnim pristopom ob sklepanju zavarovanj, smo dosegli daleč najnižji premijski stavek (3,2 odstotka v Sloveniji). Zasluge za tak uspeh moramo prav tako pripisati dobrim živinorejcem in dobri veterinarski službi.

ZAVAROVANJE POSEVKOV

Pri zavarovanju posevkov beležimo v zadnjih dveh letih močan dvig v zasebnem sektorju, od 600 na čez 3.000 ha in to na osnovi kooperacijskih pogodb preko kmetijskih zadrug. Da bi postala tovrstna zaščita potreben proizvodni strošek slehernemu zasebnemu kmetijskemu proizvajalcu, bo potrebno še veliko napora, tako s strani družbenopolitičnih organizacij, zavarovalnih delavcev, pospeševalcev kmetijske proizvodnje in ostalih družbenih dejavnikov. Tudi za letošnjo akcijo smo se dobro pripravili in računamo, da uspeh ne sme izostati. Vsaj tako se je pokazalo na posvetovanju marca letos na Medobčinski gospodarski zbornici za Pomurje. Ob tem je potrebno poudariti vzpodbudno angažiranost socialistične zveze in Zadrugne zveze Slovenije, kar je vsekakor porok za boljše rezultate v bodoče.

ZAVAROVANJE KMETIJSKIH TRAKTORJEV

Zakon o obvezni registraciji in evidentiranju motornih vozil ne določa, kot obveznost, zavarovanja avtomobilske odgovornosti za traktorje, ki se uporabljajo v kmetijstvu. Škodni primeri, ki jih povzročijo vozniki traktorjev, so namreč tako številni in nekateri zneskovno tako visoki, da je povrnitev škode, brez zavarovanja, problematična, predvsem pri kmetovalcih z manj dohodka.

Iz statistične evidence za leto 1980, smo ugotovili, da imamo takih zavarovanj sklenjenih le 1.351, od skupnega števila 7.650 traktorjev, to je 17,6 odstotkov. Pričakovati je, da se bo število teh zavarovanj kmalu povečalo, saj je zavarovalna premija majhna in znaša le 164,00 dinarjev za traktorje s 35-45 KM in 185,00 dinarjev za traktorje, ki imajo 45-60 KM.

KATASTROFALNA UJMA

Lani, 4. avgusta, je divjala na območjih občin Gornja Radgona in Murska Sobota katastrofalna ujma. Poročilo, ki smo ga posredovali, po opravljenih ocenitvah in izplačilih odškodnin, naši javnosti govori, da je bilo preko 2.700 primerov škod na stavbah in premičninah in preko 3.000 ha poškodovanih žitaric, koruze in vinogradov. Skupno izplačana odškodnina znaša preko 81 milijonov dinarjev. Strokovni delavci pomurske območne skupnosti, so s pomočjo delavcev drugih območnih skupnosti uspeli, vse to likvidirati (popisati, oceniti in izplačati) v treh tednih po nastali ujmi. Ob tem je prišel do polne veljave sistem solidarnostnega prelivanja sredstev znotraj različnih skupnosti in Zavarovalne skupnosti Triglav, ki bo naše negativne rezultate s poračunom pokril oziroma opravi izravnavo.

USPEŠNO DELO DELOVNE SKUPNOSTI

Delovna skupnost je svoje naloge v lanskem letu v celoti opravila. Doseženi so dobri rezultati pri sklepanju zavarovanj in prav tako so bili vloženi izjemni napor ob likvidaciji povečanega števila škod, ob tem pa je bil dosežen sorazmerno ustrezen prihodek. Pridobivanje prihodka po principu svobodne menjave, dela ureja samoupravni sporazum o medsebojnih pravicah in obveznostih, o enotnih merilih v okviru celotne zavarovalne skupnosti.

**ZAVAROVALNA SKUPNOST
TRIGLAV
POMURSKA OBMOČNA
SKUPNOST**

Lani so utrpeli naši občani veliko škode na stanovanjskih in gospodarskih poslopih

Lani, v mesecu avgustu, je ujma uničila ogromno posevkov v radgonski in soboški občini

Škodni primeri, ki jih povzročajo vozniki traktorjev, so izredno številni in stroškovno zelo visoki

**Vsem občanom Pomurja čestitamo ob 1. maju, dnevu
OF in ob 40. letnici vstaje**

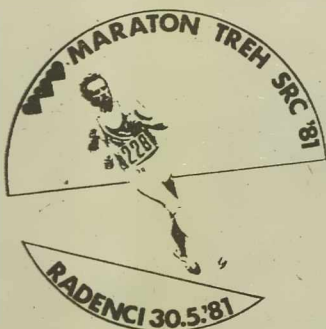
zavarovalna skupnost triglav

POMURSKA OBMOČNA SKUPNOST MURSKA SOBOTA

PRVI TEKAŠKI MARATON TREH SRC V RADENCIH

POSEBNE NAGRADE ŠOLAM ZA NAJVEČJO UDELEŽBO

Radenci se že dalj časa intenzivno pripravljajo na prvi tekaški maraton, ki bo v Radencih 30. maja 1981. Poseben organizacijski odbor, ki ga kot predsednik vodi Martin Sreš, je doslej opravil že veliko dela, tako da bo do te pomembne športne manifestacije vse nared in da se bodo udeleženci v tem znanem zdraviliškem centru dobro počutili. Vsak udeleženec maratona v Radencih na 42,195 in 21 km dobi od DO Radenske majico v trajno last, hkrati pa je na dan prireditve tudi nezgodno zavarovan. Za udeležence, ki bodo ostali na prireditvi v Radencih, je zagotovljeno poceni prenočišče v novem internatu gostinske šole Radenci. Za tiste, ki bodo prišli v Radence in ne bodo sodelovali na maratonu, bodo na razpolago teniška igrišča, zimski in letni bazen, mini golf in steza za balinanje. Ker pa je 30. maja tudi dan krajevne skupnosti Radenci, se bodo zvrstile številne kulturne prireditve. Organizator je doslej največ prijav prejel v teku na 10.000 km, precej prijav pa je že tudi za mali maraton na 21 km in na veliki maraton 42,195 km. Sicer pa prijave še pri-

hajajo in pričakujejo, da bo udeležba solidna.

Organizacijski odbor prireditve je tudi razpisal posebne nagrade za dijake srednjih šol v Pomurju v trimeskem teku na 10 km. Šola, ki bo imela največ udeležencev na prireditvi prejme komplet športne opreme. Vse šole, ki pa bodo imele na prireditvi več kot 100 udeležencev, dobijo športne majice. Tokrat objavljamo tudi prijavnico, s katero se lahko prijavite na tekaški maraton.

Feri Maučec

PRIJAVA ZA MARATON TREH SRC RADENCI 30. MAJ 1981

Izpolni s tiskanimi črkami

Priimek in ime	
Točen naslov, kraj	ulica
Rojstni podatki	
Klub, društvo, organizacija	KATEGORIJA
Datum	Podpis

Udeležil se bom teka na (ustrezno obkroži)

1 42,195 km

2 21 km

3 10 km

Vsi nastopajoči tečejo na lastno odgovornost. Rok prijave za maraton je 20. maj. Možna je naknadna prijava na dan prireditve od 12 do 14 ure. Startnina za 42,195 km oziroma 21 km sem plačal dne

SPEEDWAY — DRŽAVNO PRVENSTVO

Zmagal Kocuvan

V Osijeku je bila prva dirka za letošnje državno prvenstvo v speedwayu v I. in II. ligi. V prvi ligi je bil najuspešnejši lanskeletni državni prvak Vlado Kocuvan iz Gornje Radgone, ki je zmagal v vseh voznjah in osvojil 15 točk. Drugi je bil Lendavčan Štefan Kekec, 14 točk, tretji Pavlic (Prelog), 11 točk, 4. Kocmut Radgona, 10 točk, s točko manj pa je Jaušovec iz Lendave zasedel sedmo mesto.

V drugi ligi je zmagal Valentekovič iz Smederevske Palanke s 15 točkami. Najboljša Lendavčana Lebar in Horvat si z 10 točkami delita četrto mesto.

TEKSTILIJADA MURA 81

Sodelovalo pet ekip

V organizaciji ŠD Mura iz Murske Sobotne in kegljaškega kluba Čarda iz M. Sobotne je bilo v Radencih kvalifikacijsko tekmovanje v kegljanju, na katerem so sodelovale ekipe: Vema, MTT, PIK in Svila iz Maribora ter Mura iz Murske Sobotne. To je bila 14. Tekstilijada „Mura“ 81. Največ uspeha je imela ekipa MTT, ki je osvojila prvo mesto z 804 točkami pred Pikom, 266, Vemo, 247, Muro, 239 in Svilo z 204 točkami.

Zmagovalci v posameznih disciplinah pa so bili — borbene igre: MTT 870 kegljev; ženske 4 x 100 metov: MTT 1634 kegljev; moški — 6 x 200 metov: MTT 5.207 kegljev; ženski pari: Belina — Hohnjec (MTT), moški pari: Špes — Modrinjak (MTT), mešani pari: Hohnjec — Špes (MTT), ženske posamezno: Veber (Vema) in moški posamezno: Modrinjak (MTT).

— RIBIŠTVO —

Najuspešnejši Sobočani

RD Murska Sobota je organizirala tekmovanje v ribolovu za pokale Pomurja. Na tekmovanju je sodelovalo 11 članskih ekip iz RD Lendava, Ljutomer, Gornja Radgona in Murska Sobota, 4 mladinske ekipe in 2 ekipe žensk, ali skupaj 48 tekmovalcev in tekmovalk.

Rezultati — člani — ekipno: 1. M. Sobota I. 8. neg. točk, 2. M. Sobota II. 9, 3. G. Radgona 10 in 4. Ljutomer 17 negativnih točk. Posamezno: 1. B. Božič (MS) 1.700 točk, 2. M. Božič (MS) 1.200, 3. Volkar (MS) 1.100, 4. Šarkanj (MS) 1.099 in 5. Babošek (GR) 1.000 točk. Mladinci — ekipno: 1. M. Sobota I. 3 neg. točke, 2. Radgona 8, 3. M. Sobota II. 8 in 4. Ljutomer 12 negativnih točk. Posamezno: 1. M. Bagari (MS) 800 točk, 2. Š. Bagari (MS) 670, 3. Hanč (MS) 600, 4. Pertoci (GR) 550 točk. Ženske — ekipno: 1. M. Sobota 2 neg. točki in 2. G. Radgona 4 negativne točke. Posamezno: 1. Šarkanj (MS) 780 točk, 2. Pertoci (GR) 600, 3. Kramberger (MS) 350 in 4. Matjašec (GR) 270 točk.

— KOŠARKA —

Kardoš, Žitek in Šiško v reprezentanci

Na že tradicionalnem dnevu ženske košarke, ki je bilo tokrat na Jesenicah, sta v slovenski reprezentanci kadetinj nastopili Sobočanki Žitek in Šiško, v reprezentanci članic pa Kardoševa. Trener kadetinj pa je bil Jože Šeruga iz M. Sobotne. Ob tej priložnosti je bil na Jesenicah tudi seminar za trenerje.

POMURSKO PRVENSTVO V KROSU

Brez Radgone in Lendave

Zveza telesnokulturnih organizacij Ljutomer je bila organizator letošnjega pomurskega prvenstva v krosu, na katerem so sodelovali 114 atletov in atletinj in soboške in ljutomerske občine ter pripadniki JLA, medtem ko niso nastopili predstavniki radgonske in ljutomerske občine. Pokroviteljstvo nad tekmovanjem je prevzelo uredništvo časopisa Vestnik iz Murske Sobotne. Uspešnejši od Ljutomerčanov so bili Sobočani, ki so osvojili večino prvih mest.

Rezultati — ml. pionirke: 1. Kovačič (Lju), 2. Belšak (Lju), 3. Grah (MS); ml. pionirji: 1. Fujs (MS), 2. Rožman (Lju), 3. Slivnjek (MS); st. pionirke: 1. Mutvar (MS), 2. Jut (MS), 3. Grah (MS); st. pionirji: 1. Koršič (MS), 2. Gruškovanjak (MS), 3. Zadravec (MS); ml. mladinke: 1. Gomboc (MS), 2. Majer (MS), 3. Jerebic (MS); ml. mladinci: 1. Petek (MS), 2. Bencak (MS), 3. Smolkovič (Lju); st. mladinke: 1. Gorenji (MS), 2. Temlin (MS), 3. Marinič (MS); st. mladinci: Zver (MS), 2. Horvat (MS), 3. Potočnik (MS); članice: 1. Moršič (MS), 2. Ferčak (MS), 3. Žekš (MS); člani: 1. Kuko (MS), 2. Flisar (MS), 3. Kegl (MS); pripadniki JLA: 1. Filipašič (MS), 2. Gojak (MS), 3. Horvat (MS). Ekipno je pri moških zmagala M. Sobota s 25 točkami pred Ljutomerom 12, pri ženskah pa M. Sobota s 23 točkami pred Ljutomerom 8 točk. T. Ficko

— ŠAH —

D. Hari — prvak ŠD Radenska

Končano je letošnje prvenstvo čšahovskega društva Radenska iz Murske Sobotne, na katerem je sodelovalo 16 igralcev. V okaj močni konkurenci, saj so nastopili štirje mojstrski kandidati ter po šest prvokategorikov in drugokategorikov, so znova imeli največ uspeha starejši bolj izkušeni šahisti, medtem ko je nekaj mladih, predvsem Cigan, Sonnenschein in Radosavljevič, pokazalo, da bo treba nanje vse bolj računati.

Prvo mesto je zaslužno osvojil mojstrski kandidat Danilo Hari, ki je izgubil le eno partijo in oddal tri remije. Vse do zadnjih kol mu je sledil mlajši brat Bogdan, ki pa je izgubil odločilno partijo z Igorjem Kosom. Normo za naslov prvokategorika (8 točk) pa je izpolnil Milan Jerše, ki je uspel remizirati zadnje srečanje z Alojzjem Kosom.

Končni vrstni red: 1. D. Hari 12,5, 2. B. Hari 11, 3. Cigan 11, 4. Kovač 11 (odločil je Sonneborn sistem), 5. A. Kos 10,5, 6. I. Kos 9, 7. Jerše 8, 8. Gabor 7,5, 9. Kuhar 6,5, 10. Režonja 6, 11. Benko 6, 12. Radosavljevič 5, 13. Sonnenschein 5, 14. Kelemen 4, 15. Škalič 4 in 16. Babič 3 točke. M. Jerše

— STRELSTVO — ŠPORTNE IGRE IMP

Panonija druga

SD Panonija in OOS Panonija iz Murske Sobotne sta pripravili tekmovalne v streljanju z zračno puško, katerega se je udeležilo 10 TOZD SOZD IMP. V ekipni konkurenci je zmagala Klirna iz Celja z 821 krogi pred Panonijo iz M. Sobotne, 817, in Livarjem iz Ivančine Gorice s 799 krogi. Med posamezniki je zmagal Dovečar (Montaža Maribor) s 174 krogi in osvojil pokal, drugi je bil Bagari (Panonija) s 174 krogi in tretji Zaletel (Livar) s 173 krogi. V tekmovalju žensk je v posamezni konkurenci zmagala Kolmaničeva (Panonija) s 151 krogi pred Sapačeva (Panonija), 150, in Turnerjevo (Blisk) s 148 krogi. „ZA“

10

Ljubljanska banka

Pomurska banka Murska Sobota

PREDSTAVLJAMO VAM POSLOVNO ENOTO LJUTOMER

Bančništvo ima na ljutomerskem območju najstarejšo tradicijo v Pomurju nasploh. To prepričanje smo dobili, ko smo pred nedavnim obiskali poslovno enoto Ljubljanske banke, Pomurske banke v Ljutomeru. Bančništvo se je pričelo razvijati na tem območju v prejšnjem stoletju preko zadržnih hranilnic.

Leta 1977 se je poslovna enota Ljutomer preselila v nove poslovne prostore, ki so zaradi dodatno prevzetih poslov skoraj premajhni. Vodja enote Milka Marš nam je povedala, da zaposlujejo 26 uslužbencev, skupaj z ekspozituro v Križevcih pri Ljutomeru, kjer sta zaposleni dve osebi.

Poslovna enota Ljubljanske banke v Ljutomeru ima odseke splošnih poslov, za kreditiranje, za stanovanjsko-komunalno kreditiranje in odseka blagajne ter likvidature.

Vodja odseka za stanovanjsko-komunalno kreditiranje je Slava Spindler, ki nam je povedala, da poslovna enota Ljutomer uspešno kreditira stanovanjsko-komunalno gradnjo. Lani in letos so posvetili posebno skrb družbeni in zasebni stanovanjski gradnji. Poleg tega kreditirajo tudi komunalno ureditev Ljutomeru in ostalih krajevnih skupnosti v občini. Lani je bilo odobrenih v te namene v Ljutomerški poslovni enoti za 46 milijonov 317 tisoč dinarjev kreditov. Od tega je bilo namenjeno kreditiranju družbenih stanovanj 11 milijonov 950 tisoč, za nakup

Vodja poslovne enote Ljubljanske banke v Ljutomeru Milka Marš.

družbenih stanovanj tri milijone 290 tisoč, za komunalne investicije (vodovod, ceste ...) dva milijona 500 tisoč, za obnovo stanovanjskega fonda dva milijona, za individualno stanovanjsko gradnjo pa 26 milijonov 577 tisoč dinarjev. Iz teh podatkov je razvidno, da se nagibajo odobreni krediti v prid zasebne stanovanjske gradnje.

Vse kredite odobrava kreditna komisija, ki je na sedežu poslovne enote in je sestavljena iz zunanjih članov in delavcev banke. To je dokaz, da v bistvu odločajo o delitvi sredstev članice.

Na osnovi stanovanjskega varčevanja in vezave dinarskih sredstev občanov in gospodarskih organizacij, imajo zbranih v poslovni enoti Ljutomer 105 milijonov 897 tisoč dinarjev. Politika banke, na področju stanovanjskega kreditiranja bo še naprej usmerjena v pospeševanje gradnje s tem, da bo imelo letos pomemben delež namensko varčevanje.

Vodja odseka blagajne in likvidature poslovne enote Ljubljanske banke v Ljutomeru je Cvetka Ivšek. Povedala nam je, da je bilo, s stanjem koncem lanskega leta, v tej poslovni enoti odprtih skupno 13.226 hranilnih vlog s privarčevanih 97 milijonov 500 tisoč dinarjev. Tekočih računov je bilo tisoč 746, stanje njihovega dobroimetja je znašalo decembra 1980 trinajst milijonov 541 tisoč dinarjev. Žiro računov je bilo 886 s stanjem 4 milijone 915 tisoč dinarjev. Deviznih računov občanov je 3.962, ki imajo zbranih 113 milijonov 840 tisoč din.

Skupno privarčevanih sredstev prebivalcev v Ljutomerški poslovni enoti je 230 milijonov. Od skupnega števila varčevalcev, prejema v poslovni enoti Ljutomer osebne dohodke preko hranilnih knjižic in tekočih računov 7.200 občanov, kar pomeni, da prejema osebne dohodke preko poslovne enote takorekoč vsi zaposleni v Ljutomerški ob-

čini. Poleg tega je okoli 300 upokojencev, ki prejemajo pokojnine preko hranilnih knjižic.

Privarčevana sredstva v PE se skoraj v celoti vračajo nazaj občanom v obliki raznih kreditov, le majhen del pa za kreditiranje gospodarstva.

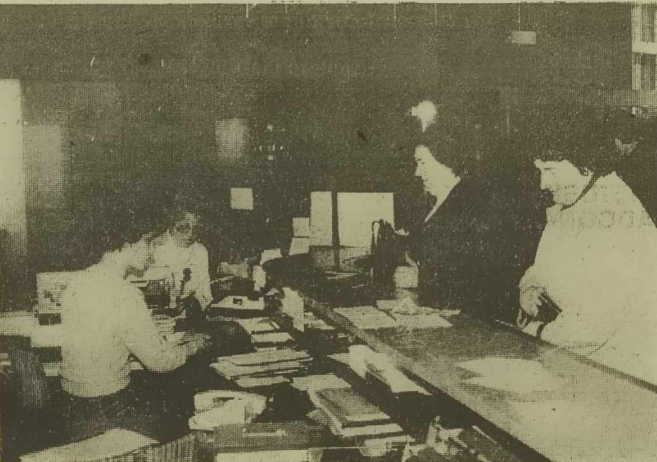
Odsek kratkoročnega kreditiranja vodi Majda Sever. Povedala nam je, da zajema odsek referata za kreditiranje občanov in gospodarskih organizacij. Na področju gospodarstva je bilo od 24 OZD — kreditiranih 14 organizacij združenega dela. Stanje teh kreditov je 412 milijonov 752 tisoč din. Prioritetno odobravajo kredite za izvoz, pripravo blaga za izvoz in za kmetijsko dejavnost. Kredite odobrava, v okviru pristojnosti, poslovni odbor, ki ga sestavljajo delegati članice.

Razen kreditiranja gospodarstva je v sklopu tega odseka tudi referat za kreditiranje prebivalstva, ki je v lanskem letu odobril 664 potrošniških kreditov v vrednosti 17 milijonov 705 tisoč dinarjev in 67 kreditov obrtnikom za pospeševanje gospodarske dejavnosti v višini 11 milijonov 752 tisoč dinarjev.

Iz opisanega je razvidno, da je poslovna enota Ljubljanske banke, Pomurske banke v Ljutomeru izredno

Leta 1977 je dobila banka v Ljutomeru nove poslovne prostore.

Uslužbenci poslovne enote Ljubljanske banke v Ljutomeru imajo vedno polne roke dela.

pomemben člen gospodarske strukture v ljutomerski občini. Občani in delovne organizacije ji zaupajo, do-

kaz za to pa so vedno višja privarčevana sredstva. Ta denar pa se vrača občanom v obliki kreditov.

ARCOMURKA

kmetijstvo, živilska industrija,
trgovina in gostinstvo
Murska Sobota, o. sol. o.

**ČESTITAMO VAM OB
PRAZNIKU 1. MAJU
Z ŽELJO, DA SKUPNO
DOSEŽEMO ČIM VEČ
DELOVNIH ZMAG
IN USPEHOV!**

MOTEL „ČARDA“ SPET ODPRT!

Obiščite ČARDO, ki je še lepša kot doslej. Nudimo odlična vina in domače specialitete. Postrežnine ne zaračunavamo.

NAŠA POSEBNOST

— ciganska glasba in strežba v narodnih nošah

Priporoča se Radenska Radenci,
TOZD gostinsko podjetje Zvezda
Murska Sobota

**Iskrene čestitke ob 1. maju in
40 letnici vstaje!**

Tehnostroj

69240 LJUTOMER

„Tehnostroj“ Ljutomer, n. sol. o., Komisija za delovna razmerja

objavlja prosta dela in naloge:

1. vodenje sektorja razvoja in raziskav
2. vodenje sektorja za plan in organizacijo
3. programiranje investicij
4. 2 projektanta razvojne tehnologije
5. vodenje del in nalog službe skladišč odpreme in transporta

Dela pod točko 1., 2., 3. in 4. so v delovni skupnosti skupnih služb.
Dela pod točko 5. so v TOZD Proizvodnja vozil in kmetijske mehanizacije.

Pogoji:

pod 1., 2. in 3.

— končana visoka šola tehnične ali ekonomske smeri in najmanj 4 leta delovnih izkušenj

pod 4.

— končana visoka šola tehnične smeri (strojne) in najmanj 4 leta delovnih izkušenj

pod 5.

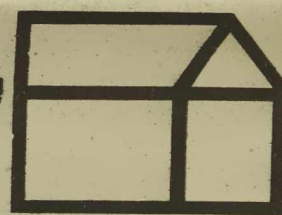
— končana višja šola tehnične ali ekonomske smeri in najmanj 4 leta delovnih izkušenj

Kandidati naj pošljejo ponudbe z dokazili o izpolnjevanju pogojev v 15 dneh po objavi na naslov „Tehnostroj“ industrija in servis vozil Ljutomer, n. sol. o., Prešernova c. 40 z oznako za komisijo za delovna razmerja.

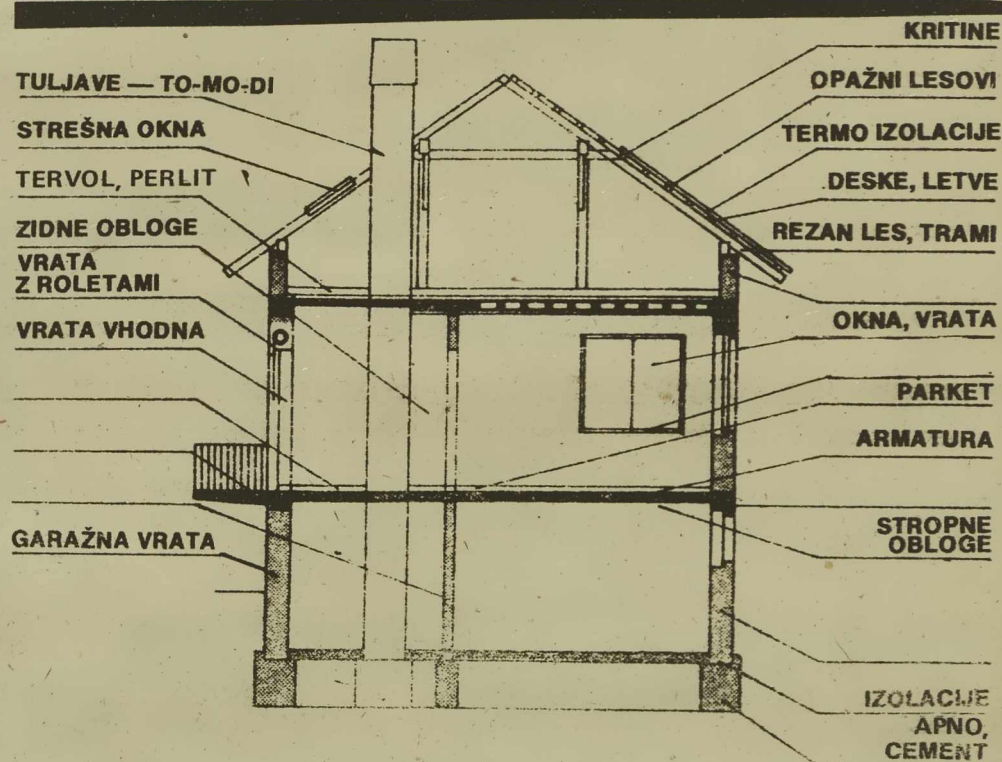
O izbiri bomo vse prijavljene kandidate obvestili v 30 dneh po sklepu komisije.

lesnina

za vaš dom

LES IN GRADBENI MATERIAL

VSE TO DOBITE PRI LESNINI V MARIBORU, Ribiška 10,
telefon: (062) 28-934 in 20-931

Odprto: vsak dan od 6.30 do 14. ure, v ponedeljkih in petkih od 6.30 do 17. ure, ob sobotah od 6.30 do 12. ure

Priporočajo se: za POHIŠTVO — LESNINA, Maribor, Partizanska 12, telefon 21-574
 LESNINA, Murska Sobota, Bakovska 1, tel. 21-398
 za LES in GRADBENI MATERIAL —
 LESNINA, Maribor, Ribiška 10, tel. 28-934
 LESNINA, Murska Sobota, Markišavska 2, tel. 21-396

KMETIJSKA INŠPEKCIJA UPRAVE ZA INŠPEKCIJSKE SLUŽBE OBČIN GORNJA
RADGONA, LENDAVA, LJUTOMER IN MURSKA SOBOTA

POZIVA

pridelovalce koruze, da v smislu odloka o zatiranju prosene (koruzne) vešče na območju SR Slovenije (Uradni list SRS, št. 20/78) morajo zaradi uničevanja in zaradi preprečitve širjenja prosene (koruzne) vešče (*Pyrausta nubilalis* Ho) najpozneje do 30. aprila 1981 pospraviti in odstraniti s polja ter porabiti, oziroma uničiti (pokrmiti, podorati, kompostirati ali sežgati) koruznico.

Vsakdo, ki ne bi upošteval z navedenim odlokom predpisanih mer, bo predlagan v upravno kaznovanje.

RADIJSKI IN TELEVIZIJSKI SPORED OD 29. APRILA DO 5. MAJA

SREDA

ČETRTEK

PETEK

SOBOTA

NEDELJA

PONEDELJEK

TOREK

RADIO MURSKA SOBOTA

15.30 — Zabavna glasba, vmes reklamna sporočila, 16.00 — Dnevnik, 16.10 — Nekaj minut z... 16.30 — Koncert na domačem valu, 17.00 — Vključitev osrednjega slovenskega sporeda.

TV LJUBLJANA

9.20 Tv v šoli: Tv kolektor. Zadržana narava SR Hrvatske, 10.00 Tv v šoli: Biologija, Risanka, Predšolska vzgoja, Risanka, Telesna vzgoja, Zadnje minute (do 12.05), 16.55 Poročila, 17.00 Zbis—F. Rudolf: 40 zelenih slonov, 17.20 Zapisi za mlade: Janez Bitenc, 17.55 Split: Nogomet Jugoslavija: Grčija, prenos v odmoru Propagandna oddaja, 19.50 Risanka, 19.45 Tv nocoj, 19.56 Zrno do zrna, 20.00 Tv dnevnik, 20.25 Vreme, 20.27 Propagandna oddaja, 20.30 Film tedna: Aleluja Gretchen, brazilski film, 22.15 Propagandna oddaja, 22.20 V znamenju

Oddajniki II. TV mreže: 18.45 Sašo in Vesna pi-jeta skupaj, izobraževalna oddaja, 19.15 Kulturni pregled, 19.30 Tv dnevnik, 20.00 Starejši sin, 2. del sovjetske drame, 21.15 Zagrebški panorama, 21.35 Odrske luči, ponovitev zabavnoglasbene oddaje (do 22.30)

TV ZAGREB

16.50 Poročila, 16.55 Tv kolektor, 17.05 Kronika občine Bjelovar, 17.25 Kaj je novega pod streho, 17.55 Split: Nogomet Jugoslavija: Grčija, 20.00 Tv dnevnik, 20.30 Prosta sredi, 21.45 Osvobodilna fronta, dokumentarna oddaja TV Ljubljana, 22.50 Tv dnevnik, 23.05 Pop-Polygon, glasbena oddaja

TV AVSTRIJA

Prvi program 8.00 Jutranja poročila, 8.05 Oddaja z miško, 8.35 Francoščina, 9.05 Šolska TV, 9.35 Rože iz Nice (film), 10.55 Otok belih ptic, 11.15 Prizma, 12.00 Opoldanska redakcija, 16.00 Cirkuski avtomat, 16.30 Wicket in siliki, 16.55 Spanček Zaspalček, 17.00 Čudovito življenje, 17.25 ORF dancs, 17.30 Mi, 17.49 Reklame, 18.00 Avstrija v sliki, 18.23 Reklame, 18.30 Čas v sliki, 19.15 Dolga pot predalec (film), 20.50 Poročila.

Drugi program 16.55 ORF dancs, 17.00 Dežela in ljudje, 17.30 Popotovanje po Avstriji, 18.00 Kremenčkovi, 18.30 Čas v sliki, 19.15 Sport, 21.00 Deset pred deseto, 21.20 Šok moderne, 22.05 Beži Simon, beži (film), 23.05 Poročila.

TV MADŽARSKA

7.05 in 13.05 Šolska TV, 8.45 Lažnivka, filmska komedija, 15.05 Preobrazba mreže naselbin na Madžarskem, 15.55 Življenje letom; spored za upokojece, 16.25 Svet politika, mladina; reportaža, 17.05 Za najstnike, 17.45 Štafeta, 10 minut mladosti, 18.30 Tv dnevnik, 19.00 Igra v treh minutah, 19.05 Madame Bovary, nadaljevanje, 20.00 Debatni spored, 21.00 Krivda, dokumentarna serija, 22.00 dnevnik.

RADIO MURSKA SOBOTA

15.30 — Zabavna glasba, vmes reklamna sporočila, 16.00 — Dnevnik, 16.10 — Pred praznikom dela, 16.30 — Kultura in mi — mi in kultura, 17.00 — Čestitke delovnih kolektivov za praznik dela, 18.00 — Vključitev osrednjega slovenskega sporeda.

TV LJUBLJANA

9.00 Tv v šoli: Tv kolektor. Perjad, Znanost, Elektronika, 10.00 Tv v šoli: umetnost, Risanka, Združeni narodi, Risanka, Predšolska vzgoja, Zadnje minute (do 11.55), 15.05 Tv v šoli: Perjad, prekop Donava—Tisa—Donava, Vstaja narodov Jugoslavije (do 16.00), 17.20 Poročila, 17.25 Tehnica za natančno tehtanje, otroška nadaljevanja, 17.55 Mozaik kratkega filma: Kri svobode, jugoslovanski film, Trije spomeniki, slovenski film, 18.25 Obzor, 18.35 Joj, kam bi del?, dokumentarna oddaja, 19.05 Zlata ptica, 19.10 Risanka, 19.15 Cik cak, 19.22 Tv nocoj, 19.24 Zrno do zrna, 19.30 Tv dnevnik, 19.55 Vreme, 19.57 Propagandna oddaja, 20.00 Pozdrav prazniku, prenos koncerta izpred Skupščine Jugoslavije, 20.45 Prizori iz življenja Filipa Filipoviča, jugoslovanski film, 22.40 Poročila.

Oddajniki II. TV mreže: 16.55 Test, 17.10 Tv dnevnik v madžarsčini, 17.30 Tv dnevnik, 17.45 Družba Zore Rdečelaske, 18.15 Šola zelenega načrta, 18.45 Zabavna oddaja, 19.30 Tv dnevnik, 20.00 Kino oko—Dimitrije Tucović, jugoslovanski film, Tema: Socialistična misel v Jugoslaviji, 23.00 Poročila (do 23.05)

TV ZAGREB

17.40 Poročila, 17.45 Družba Zore rdečelaske, 18.15 Tv kolektor, 18.25 Kronika občine Varaždin, 18.45 Zabavna oddaja, 19.30 Tv dnevnik, 20.00 Pozdrav prazniku, koncert izpred Skupščine Jugoslavije, 20.50 Močnejši spol, zabavna oddaja, 21.50 Tv dnevnik, 22.05 Aranžman, ameriški film

TV AVSTRIJA

Prvi program 8.00 Jutranja poročila, 8.05 Am, dam, des, 8.30 Dežela in ljudje, 9.00 Šolska TV, 9.30 Idealni par (film), 11.00 Veselje z zabavo, 11.10 Will Shakespeare, 12.00 Opoldanska redakcija, 16.00 Am, dam, des, 16.30 Marco, 16.55 Spanček Zaspalček, 17.00 Tv kuhinja, 17.25 ORF dancs, 17.30 Mi, 17.54 Reklame, 18.00 Avstrija v sliki, 18.23 Reklame, 18.30 Čas v sliki, 19.15 Od tod do večnosti (film), 21.10 Smer: Beringova cesta, 21.55 Večerni sport, 22.45 Poročila.

TV MADŽARSKA

7.05 in 13.00 Šolska TV, 14.55 Kratak film, 15.25 Goresvetlobe, 5. del, 16.00 Teleport, 16.25 Dežela rdečega lotusa, spored Horizontov, 16.50 Bartok: narodne za klavir za otroke, 16.55 Okno, reportaže, 18.15. Prvomajski pozdrav, 18.30 Tv dnevnik, 19.00 Risanka, 19.10 Boj. Tv igra, 20.30 Operetne arije, poje Veronika Kincses, 21.00 Kino za pet centov, amer. film, 23.00 Tv dnevnik.

RADIO MURSKA SOBOTA

Prenos osrednjega slovenskega sporeda

TV LJUBLJANA

9.35 Poročila, 9.40 Praznični zvoki (za JRT), 10.00 Pastirci pri kresu in plesu, mladinska igra, 10.45 Risanka, 10.55 Labin: Prvomajski zbor ob 60-letnici Labinske republike, prenos, 12.00 L. Stanbeker—B. Grabnar: Rudnik je naš, dokumentarna drama (do 13.35), 14.30 Človek in stroj, dokumentarna oddaja Tv Skopje, 15.00 Živ—Žav, lepljenka za otroke, 15.25 Besede in glasba, glasbena oddaja, 15.50 Vlak brez voznega reda, jugoslovanski film, 18.00 Vse bolj zelena je naša gora, dokumentarna oddaja, 18.50 Ne prezrite, 19.10 Zlata ptica, 19.15 Risanka, 19.20 Cik cak, 19.24 Tv nocoj, 19.26 Zrno do zrna, 19.30 Tv dnevnik, 19.55 Vreme, 19.57 Propagandna oddaja, 20.00 Ustvarjanje Titove Jugoslavije, dokumentarna serija, 21.00 Propagandna oddaja, 21.05 T. Mann: Buddenbrookovi, nemška nadaljevanja, 22.05 Poročila, 22.10 Ljubzen med kapljami dežja, češkoslovaški film

Oddajniki II. TV mreže:

15.35 Test, 15.50 Poročila, 15.55 Blokada, ameriški film, 17.15 Svet naravnih slikarjev: Jugoslovanski naivci, 18.00 Pismi naših gozdov, glasbena oddaja, 18.45 Po Titovi poti, dokumentarna oddaja, 19.15 Mali koncert, 19.30 Tv dnevnik, 20.00 Narodna glasba, 21.05 24 ur, 21.15 Ona, dokumentarna serija, 22.00 Kultura srca (do 00.00)

TV ZAGREB

15.30 Horuk generacij, prireditve mladinskih delovnih brigad, 16.20 Tv kolektor, 16.30 Tv dnevnik, 16.45 Delo in zabava, otroška oddaja, 17.15 Svetozar Marković, jugoslovanski film, 18.45 Zabavnoglasbena oddaja, 19.30 Tv dnevnik, 20.00 Ustvarjanje Titove Jugoslavije, 21.00 Zabavnoglasbena oddaja, 21.30 Tv dnevnik, 21.45 Komisar Moulin, serijski film

TV AVSTRIJA

Prvi program 9.30 Tako potujem, tako ljubimo (film), 14.05 Ključ do paradiza (film), 15.30 Lepotica in grdoba (film), 16.50 Don in Peter, 16.55 Spanček Zaspalček, 17.00 ORF dancs, 17.05 Sanje o novem človeku, 18.00 Avstrija v sliki, 18.25 Religija, 18.30 Čas v sliki, 18.50 Sport, 19.15 Lepi dnevi, 21.45 Nočni studio, 22.45 Poročila.

TV MADŽARSKA

6.55 Moskva: prenos prvomajske parade z Rdečega trga, 9.00 Prvomajski praznovanja, prenos, 13.05 Čez eno uro sem tu, nadaljevanje, 14.35 Majška glasba, posebna izdaja, 15.15 Reportaža, 16.00 Ugankarska igra, 17.30 Pesmi in plesi narodov, 17.30 Dokumentarni film, 18.30 Tv dnevnik, 19.00 Risanka, 19.05 Železi ste, spored po želji gledalcev, 21.10 Tv dnevnik, 21.20 Prijateljce, italijanski film.

RADIO MURSKA SOBOTA

Prenos osrednjega slovenskega sporeda.

TV LJUBLJANA

8.00 Poročila, 8.05 Kapitan Kuk, slovaška pravljica, 8.15 Zbis—F. Rudolf: 40 zelenih slonov, 8.35 Festival Kurirček—Maribor, 9.10 Tehnica za natančno tehtanje, 9.40 Palčki nimajo pojma, otroška oddaja Tv Zagreb, 10.10 Tržaški mozaik, 1. del dokumentarne oddaje, 11.05 Jezik v javni rabi: O razlikah in uporabni vrednosti izraznih sredstev, 11.15 Lanoux—Lorenzi: Emile Zola, zadnji del francoske nadaljevanke, 13.50 Afriški slon, ameriški poljudnoznanstveni film, 15.20 Poročila, 15.25 Tuzla: Nogomet Sloboda: Vardar, prenos, v odmoru Propagandna oddaja, 17.15 Tampere: Evropsko prvenstvo v boksu, vključitev v prenos EVR, 18.30 Revolucija in glasba, glasbena oddaja, 19.00 Zlata ptica, 19.10 Risanka, 19.15 Cik cak, 19.24 Tv nocoj, 19.26 Zrno do zrna, 19.30 Tv dnevnik, 19.55 Vreme, 19.57 Propagandna oddaja, 20.00 Pekleni otok, jugoslovanski film, 21.30 Propagandna oddaja, 21.35 Komorni zbor RTV Ljubljana poje Zlati Pragi in Beli Ljubljani, 22.15 Poročila, 22.20 Cirkus, 22.45 Tv kažipot

Oddajniki II. TV MREŽE:

14.55 Poročila, 15.00 Življenje v divjini, ameriški film, 16.30 Slovenski ljudski plesi: Koroška, 17.00 Tampere: EP v boksu, prenos, 18.30 Tale, ponovitev Tv nadaljevanke, 19.30 Tv dnevnik, 20.00 Lepo ti je druga Tita kolo, posnetek festivala, 21.00 Poročila, 21.10 Delo naj živi, feljton, 21.40 Športna sobota, 22.00 Madrid: EP v gimnastiki (ženske), posnetek (do 23.15)

TV ZAGREB

14.10 Poročila, 14.25 Otroška oddaja, 15.25 Tuzla: Nogomet Sloboda: Vardar, 17.20 Filip Filipović, jugoslovanski film, 19.30 Tv dnevnik, 20.00 Kotsorski mornarji, jugoslovanski film, 21.50 Tv dnevnik, 22.05 Za konec tedna

TV AVSTRIJA

12.00 Opoldanska redakcija, 14.05 Dekle iz Moorhofs (film), 15.30 Kolo Slavuj, 16.00 Gradbišče, 16.30 Obalni pirati, 16.55 Spanček Zaspalček, 17.00 Dva x sedem, 17.25 Dober večer v soboto (Heinz Conrad), 17.50 Reklame, 18.00 Avstrija v sliki, 18.23 Reklame, 18.30 Čas v sliki, 18.50 Sport in reklame, 19.15 Trije vaški svetniki (film), 20.55 Reklame, 21.00 Sport, 21.20 Marcias Music, 22.05 Poročila.

TV MADŽARSKA

8.10 Za otroke, 9.10 Madame Bovary, pon., 10.00 Mali nogomet, 12.50 Govorite, gospoda, Tv igra, 14.00 Kratki filmi, 15.25 Vesoljska ladja Oripon, 16.25 Nogomet: Honved—Ferencváros, 18.30 Tv dnevnik, 19.00 Risanka, 19.05 Na kraju zločina, kriminalka, 20.20 Spored Judite Szűcs, 20.50 Hiša pod skalami, madžarski film, 22.20 Tv dnevnik.

RADIO MURSKA SOBOTA

10.05 — Najlepše želje s čestitkami in pozdravi, 11.00 — Srečanje na pomurskem valu, 12.00 — Spored v madžarskem jeziku, 13.00 — Doima in onkraj meja, 13.30 — Poročila, 13.35 — S Titovim delom v nove zmage, 14.30 — Najlepše želje s čestitkami in pozdravi, 16.00 — Vključitev osrednjega slovenskega sporeda.

TV LJUBLJANA

9.20 Poročila, 9.25 Živ zav otroška matineja, 10.15 S. Karanović—R. Grlič: Na vrat na nos, nadaljevanje, 11.05 Tv kažipot, 11.25 Mozaik, 11.30 Za Tita in partijo, glasbena oddaja, 12.00 Kmetijska oddaja, 13.00 Jugoslavija, dober dan (do 13.35), 14.20 Poročila, 14.25 Edino življenje človeka Jovana Tolomirja — kurirja Jovice, dokumentarna oddaja Tv Titograd, 15.00 Pregled: SP v spredwayu, prenos, 15.30 Madrid: EP v gimnastiki (ženske) finale na orodju, prenos EVR, 16.20 Pregled: SP v spredwayu, prenos, 17.00 Majska Plamenica, dokumentarna reportaža, 17.35 Tovarišija, jugoslovanski film, 19.10 Risanka, 19.15 Cik cak, 19.22 Tv nocoj, 19.24 Zrno do zrna, 19.30 Tv dnevnik, 19.55 Vreme, 19.57 Propagandna oddaja, 20.00 A. in Y. Shkrell: Ko pomlad zamuja, nadaljevanje, 21.00 Svet je v žalosti sklonil glavo, dokumentarna oddaja Tv Zagreb, 21.45 V znamenju, 22.05 Športni pregled.

ODDAJNIKI II. TV MREŽE:

9.00 Oddaje za JLA (do 12.00), 15.30 Test, 15.45 Nedeljsko popoldne, 18.00 Naš Tito, dokumentarna oddaja, 19.00 Risanke, 19.30 Tv dnevnik, 20.00 Jazz na ekranu, 20.55 24 Ur, 21.05 Kristus se je ustavljal v eboliu, italijanski film (do 23.30)

TV ZAGREB

13.00 Jugoslavija, dober dan, 14.00 Fantastično potovanje v balonu, ameriški film, 15.45 Nedeljsko popoldne, 18.00 Naš Tito, dok. oddaja, 19.00 Risanke, 19.30 Tv dnevnik, 20.00 Ko pomlad zamuja, 21.00 Svet je v žalosti sklonil glavo, dok. odd., 21.45 Tv dnevnik, 22.05 Športni pregled

TV AVSTRIJA

Prvi program 10.00 Tiskovna ura, 13.55 Noč pred poroko (film), 15.45 Ena, dva ali tri, 16.30 Risanka, 16.40 Spanček Zaspalček, 16.45 Klub seniorjev, 17.25 ORF dancs, 17.30 Srečanje živali in človeka, 18.00 Avstrija v sliki, 18.25 Religija, 19.30 Čas v sliki, 18.00 Sport, 19.15 Silfida (balet), 20.55 Madrid: prenos evropskega prvenstva, 22.30 Poročila.

TV MADŽARSKA

7.10 Šola za vsakogar, 8.15 Za otroke, 9.45 Tv igra, 12.50 Dvorec v Karpatih, Tv film, 15.00 Spored F. Beresa, 15.45 Priporočamo naše sporede, 16.10 Čarobna kocka, reportaža, 16.30 Pozdrav ob dnevu matere, 17.00 Delta, 18.00 Teden: aktualnosti, reportaže, 19.00 Poročila, 19.05 Napaka ni v jabolki, Tv igra, 20.15 Družabna igra, 20.55 Teleport.

RADIO MURSKA SOBOTA

16.00 — Dnevnik, 16.15 — Spomini na Tita, 16.30 — Sportna oddaja, 16.40 — Zbori pojo, 17.00 — Vključitev osrednjega slovenskega sporeda.

TV LJUBLJANA

10.35 Čas bolečine in ponosa, dokumentarna oddaja, 10.50 Komemorativna seja ob obletnici smrti predsednika Tita, prenos iz Skupščine Jugoslavije, 12.15 Hiša Cvetja (do 13.30), 15.00 Titu v spomin, 16.00 Dnevi bolečine in ponosa, dokumentarna oddaja Tv Beograd, 17.05 Po poteh spominov, glasbena oddaja, 17.35 Vrtec na obisku: Kam nas bo pripeljala pikapolonica, 17.55 Obzorik, 18.05 Slovenski oktet, 18.30 Tito v Sloveniji, dokumentarna oddaja, 19.15 Risanka, 19.24 Tv nocoj, 19.26 Zrno do zrna, 19.30 Tv dnevnik, 20.30 Dokumentarna oddaja, 21.30 Koncert violonista H. Szeringa, 22.15 Poročila.

ODDAJNIKI II. TV MREŽE:

17.05 Test, 17.20 Tv kolektor, 17.30 Tv dnevnik, 17.45 Iskra v kamnu, pismi o Titu, 18.15 Tito, dokumentarni film, 19.30 Tv dnevnik, 20.30 R. Gobec: Kri v plamenih, Tv opera, 22.00 Večera, danes, jutri, 22.20 Ljudje o Titu, dokumentarna oddaja (do 22.50)

TV ZAGREB

9.45 Otroška oddaja, 10.15 Poročila, 10.25 Ob Maršalu Titu, glasbena oddaja, 10.50 Komemorativna seja, prenos iz Skupščine Jugoslavije, 12.15 Hiša cvetja, dokumentarni film, 13.00 Republiška komemorativna seja (do 14.00), 15.00 Titu v spomin, 16.00 Dnevi bolečine in ponosa, dokumentarna oddaja, 17.00 Pozdrav prijatelju, dokumentarni film, 17.20 Tv kolektor, 17.30 Tv dnevnik, 17.45 Iskra v kamnu, pismi o Titu, 18.15 Tito, dokumentarni film, 19.30 Tv dnevnik, 20.30 Po Titu s Titom, dokumentarna oddaja, 21.30 Pismi o Titu recital, 22.00 Tovariš Tito, dokumentarni film, 22.15 Tv dnevnik

TV AVSTRIJA

Prvi program 8.00 Jutranja poročila, 8.05 Am, dam, des, 8.30 TV kuhinja, 9.00 Šolska TV, 9.30 Ključ do raja (film), 11.00 Vichy, 12.00 Opoldanska redakcija, 16.00 Am, dam, des, 16.30 Lasse, 16.55 Spanček Zaspalček, 17.00 Fauna Iberica, 17.25 ORF dancs, 17.30 Mi, 17.54 Reklame, 18.00 Avstrija v sliki, 18.23 Reklame, 18.30 Čas v sliki, 19.15 Sport v ponedeljek in reklame, 20.05 Lisjaki, 20.55 Večerni sport, 21.40 Poročila.

Drugi program 16.55 ORF dancs, 17.00 Znanost danes, 17.30 Usmeritev, 18.00 Kremenčkovi, 18.30 Čas v sliki, 19.15 Doktor in živali, 20.05 Schilling, 20.50 Deset pred deseto, 21.20 Orkesterska skušnja (film), 23.30 Poročila.

TV MADŽARSKA

Ni sporeda

RADIO MURSKA SOBOTA

15.30 — Zabavna glasba, vmes reklamna sporočila, 16.00 — Dnevnik, 16.10 — Glasbena oddaja, 16.40 — Aktualna tema — Pomurci pred kongresom samoupraviteljev, 18.00 — Sotočje, 18.45 — Prijetni glasbeni utrinki, 19.00 — Vključitev osrednjega slovenskega sporeda.

TV LJUBLJANA

9.00 TV v šoli: Tv kolektor, Sonce, Obiščimo vojašnico, Dnevnik 10. 10.00 TV v šoli: Prirodopis, Risanka, Književnost in jezik, Zgodba, Risanka, Glasbeni pouk, Zadnje minute (do 12.05) 16.20 Šolska TV: Izotopi, Stališča Barryja Commingerja, Na poti k svetovni umetnosti, 17.25 Poročila, 17.30 Kapitan Kuk, slovaška pravljica, 17.40 Jugoslovanski narodi v psmi in plesu: Zbor v Sredskoj, 18.00 Pisani svet, 18.30 Obzorik, 18.40 Volkmerjev prehod, oddaja iz cikla Čas, ki živi, 19.10 Risanka, 19.15 Cik cak, 19.24 Tv nocoj, 19.26 Zrno do zrna, 19.30 Tv dnevnik, 19.55 Vreme, 19.57 Propagandna oddaja, 20.00 Titovi spomini, 1. del, 20.45 E. Zola: Vzpon Rougonovih, francoska nadaljevanja, 21.40 Propagandna oddaja, 21.45 V znamenju, 22.00 Iz koncertnih dvoran: Richard Strauss: Don Kihot

ODDAJNIKI II. TV MREŽE:

16.55 Test, 17.10 Tv dnevnik v Madžarsčini, 17.30 Tv dnevnik, 17.45 Palčki nimajo pojma, otroška oddaja, 18.15 Odrpita knjiga, 18.45 Narodna glasba, 19.30 Tv dnevnik, 20.00 Zabava vas Jacques Brel, 20.55 Čas podvrgov, dokumentarna serija, 21.25 Zagrebška panorama, 21.50 Iz arhiva šolske TV, 22.20 EP v boksu, posnetek iz Tampereja (do 23.05)

TV ZAGREB

18.25 Kronika občine Osijek, 18.45 Splošna Ljudska obramba, oddaja Tv Novi sad, 19.30 Tv dnevnik, 20.00 Stop, notranje politična oddaja, 21.00 Marseljeza, francoski film, 22.40 Tv dnevnik.

TV AVSTRIJA

Prvi program 8.00 Jutranja poročila, 8.05 Am, dam, des, 8.30 Angleščina, 9.00 Šolska TV, 9.30 Tako potujemo, tako ljubimo (film), 11.10 Doktor in živali, 12.00 Opoldanska redakcija, 16.00 Am, dam, des, 16.25 Tudi hec mora biti, 16.55 Spanček Zaspalček, 17.00 Dekle iz Avignona, 17.25 ORF dancs, 17.30 Mi, 17.54 Reklame, 18.00 Avstrija v sliki, 18.23 Reklame, 18.30 Čas v sliki, 19.15 Argumenti, 20.15 Trmoglavci kozel (film), 21.20 Šah dame (film), 22.25 Poročila.

TV MADŽARSKA

7.05 in 13.00 Šolska tv, 16.10 Kratak film, 16.25 Šah mat, 16.40 Naš vrt, naše dvorišče, reportaže, 17.05 Vrteče slike, za filmske amaterje, 17.30 Kronika Južnega alfa, 18.30 Tv dnevnik, 19.00 Igra v treh minutah, 19.05 Trje in blato, španska nadaljevanja, 21.00 Studio '81, kulturni tednik, 21.00 Krivda, dokumentarna serija, 22.00 Tv dnevnik.

tedenski koledar

SREDA, 29. aprila — Katarina ČETRTEK, 30. aprila — Robert PETEK, 1. maja — Praznik dela SOBOTA, 2. maja — Boris NEDELJA, 3. maja — Filip PONEDELJEK, 4. maja — Florjan TOREK, 5. maja — Angel SREDA, 6. maja — Judita ČETRTEK, 7. maja — Gizela PETEK, 8. maja — Dan Rd. križa

KINO

LENDAVA
29. aprila ob 17. in 19.30 uri in 30. aprila ob 19.30 uri italijanski film LA VEGINELA,

1. in 2. maja ob 17.30 in 20. uri madžarski film BUDIMPEŠTANSKE ZGODBE,

3. maja ob 17.30 in 20. uri ameriški film TA VRAŽJI JAZZ, 6. maja ameriški film TIHOTAPCI.

ČRENŠOVCI

1., 2. in 3. maja ob 20.00 uri italijanski barvni film NORI SEKS,

8. maja ob 20.00 uri nemško jugoslovanski barvni film SLOVO VELIKEGA POGLAVARJA.

KRIŽEVCI PRI LJUTOMERU

2. in 3. maja japonski film KARATE IZ HIŠE ŠAOLIN.

SVOBODA GORNJA RADGONA

29. aprila ob 19.30 uri hongkonški film ČLOVEK — DINAMO.

prodam

NSU 1200 C ugodno prodam. Čarni, Titova 11/B, M. Sobota. M—1434

ZASTAVO 750 in SKODO MB 1000 nujno prodam. Vzajem tudi ček. Žekš, Pečarovi 94. M—1435

KRAVO, 5 let staro, 7 mesecev brejo, prodam. Dankovci 12. M—1436

TRAKTOR TV 18 prodam. Naslov na upravi lista. M—1438

**GOSTILNA
LOVEC HOTIZA
OKREPČA IN RAZVEDRI.
TUDI LETOS KAPE!**

ZASTAVO 750 prodam. Petanjci 86. M—1439

SKODO 110 L, letnik 1975, dobro ohranjeno in registrirano do januarja 1982, ugodno prodam. Satahovi 18, M. Sobota. M—1441

SUHE BOROVE IN SMREKOVE PLOHE (2 kub. m) prodam. Naslov na upravi lista. M—1443

TERANOBO ZREČE in OTROŠKO STAJICO prodam. Naselje mladinskih delovnih brigad 14, M. Sobota. M—1444

MOTOR ČZ 250 ENDUN in HUSKVARNO 250 CRES prodam. Drago Žilavec, Tomšičeva 14, Lendava. M—1445

MOTORNO KOLO MZ — TS — 250, letnik 1980. Jože Bertalančič, Perloča 98, Rogašovi. M—1447

OPEL REKORD 1500, registriran, prodam ali menjam za borov les. Bakovci 199. M—1449

SOTOR za 3 osebe prodam. Razlagova 30, M. Sobota. M—MM

OPEKO BH 4, 1500 kom. in navadno opeko, 1500 kom., prodam. Vera Ren, Kupšinci 46, M. Sobota. M—1451

LADO 1976, prodam. Ogled je možen 1. in 2. maja pri Aleksandru Bacu, Strukovci 34. M—1452

KRAVO, staro dve leti in pol, rodovniško, prodam. Kuhar, Nemčavci 25. M—1454

POHISTVO SPALNICE UGODNO prodam. Majda Kaljevič, Stara ulica 2, M. Sobota. M—1455

TOVORNI AVTO TAM 4500, kiper, prodam. Radovci 21, p. Grad. M—1456

SENO, kvalitetno, prodam. Polana 24, p. Puconci. M—1417

FIAT 125 PZ, dobro ohranjen, prodam. Vrtna 6, stanovanje 41, M. Sobota. M—1458

SVINJO BREJO prodam. Žižki 95/A, p. Črenšovci. M—1459

BEKONE prodam. Gradišče 40/A. M—1460

MOTOR za traktor (angležar) prodam. Stara cesta 66, Ljutomer. VI-163

SKODO 110 L, DE LUX, registrirano do aprila 82, prodam. Informacije v frizerskem salonu H. M., Beltinci. VI-162

ZASTAVO 750, v dobrem stanju, registrirano do aprila 1982, prodam. Milena Filipič, Pristava 14/A, Ljutomer. VI-161

OBRACALNIK za BCS kosilnico prodam. Horvat, Kobilje 50, Dobrovniki. LE-134

10 BEKONOV prodam. Lutverci 6, p. Apače. M—1463

1-razno vodovodno črpalko z motorjem, v dobrem stanju, prodam. Poljska 2, M. Sobota. M—1464

VEČJO KOLICINO SENA prodam. Tropovci 36, Tišina. M—1466

GOZD v Lemerjih, 0,50 ha, cena 140.000 dinarjev, prodam. Lemarje 1. M—1467

SPACEK, letnik 1972, cena 45.000 dinarjev, prodam. Ogled, Miklošičeva 29, M. Sobota. M—1468

ZASTAVO 101, letnik 1973, dobro ohranjeno, registrirano do decembra 81, prodam. Graj Štefan, Rudarska 30, telefon 75-388 LE-137

TELICO, rodovniško, 8 mesecev brejo, prodam. Aleksander Hari, Lončarovi 34, p. Križevci v Prekmurju. M—1469

kupim

JERMENICO za trakto zetor kupim. Ludvik Erdel, Vaneča 55. M—1437

Lidiji Kolar iz Moravec želim za njen 15. rojstni dan vse najboljše, posebno pa mnogo uspeha v šoli, atek, mama, posebno pa brat Bojan.

sobe

SOBO oddam solidnemu fantu. Nalov na upravi lista. M—1448

SOBO oddam zaposlenemu moškemu ali zakoncema brez otrok. Naslov na upravi lista. Informacije v nedeljo od 12.—13. ure. M—1461

zaposlitve

VEČ SAMOSTOJNIH ZIDARJEV z znanjem in prakso — zaposlim takoj, OD 14.000, možnost zaslužka do 25.000 mesečno. Samsko stanovanje zagotovljeno. Avsečeva 21, Ljubljana ali sporočite svoj naslov na telefonski avtomat 062 43-155. M—MM

razno

Žensko staro od 55 do 65 let za skupno življenje iščem. Naslov na upravi lista. M—1462

*Draga mama, ljuba mama!
Spiš v temni jamici,
solze ti bodo grob rosile
dokler smrt ne bode nas združila.*

ZAHVALA

Ob bridki izgubi naše drage mame in stare mame

Marije Režonja

iz Turnišča

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, sosedom, prijateljem in znancem, ki ste drago pokojnico v tako velikem številu pospremili na njeni zadnji poti, darovali vence in cvetje, nam izrekli sožalje ter v najtežjih trenutkih slovesa sočustvovali z nami. Prisrčna hvala g. duhovniku Ratniku iz Turnišča in Krmpaču iz Dobrovnika za pogrebni obred, izrečene tolažilne besede, pevcem za odpete žalostinke in govorniku KS Turnišče.

Vsem še enkrat — prisrčna zahvala!

ŽALUJOČI: VSI NJENI

ZAHVALA

Ob nenadni boleči izgubi našega dragega moža, očeta in dedka

Štefana Benka

iz M. Sobote

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, sosedom, prijateljem in znancem, ki so nam bili v najtežjih trenutkih v veliko pomoč, ga pospremili na njegovi prerani zadnji poti, darovali cvetje in vence ter nam ustno ali pismeno izrekli sožalje. Posebna zahvala dr. Francu Boharju za ves trud, kolektivu OZD »Mura« in predstavniku za poslovilne besede ter g. duhovniku za pogrebni obred.

Vsem še enkrat — iskrena hvala!

V TIHI ŽALOSTI VSI NJEGOVI NAJDRAŽJI

ZAHVALA

Mnogo prežgodaj je ugasnilo mlado življenje našega dragega, komaj 4. letnega sinka in vnuka

Benjamina Lebarja

iz Gaberja

V tihi žalosti in v neizmerni bolečini se prisrčno zahvaljujemo sorodnikom, sosedom, prijateljem in znancem, ter vsem, ki ste ga spremljali na njegovi zadnji poti, zasuli grob z venci in cvetjem, nam izrekli sožalje ter nam v težkih trenutkih kakorkoli pomagali. Posebna zahvala gasilec in vsem, ki ste pomagali pri gašenju požara, zdravniškemu osebju soboške bolnišnice, vozniku rešilnega avtomobila in osebju Kliničnega centra Ljubljana. Lepa zahvala tudi duhovniku za pogrebni obred in pevcem za odpete žalostinke.

Žalujoči: VSI NJEGOVI

*Že tri leta te zemlja krije,
v gomili tihi mirno spiš,
srce ljubeče več ne bije
in ti se več ne prebudiš.*

V SPOMIN

1. maja minevajo žalostna tri leta, odkar je kruta usoda iztrgala iz naše sredine komaj 49. letnega

Viljema Štesla

iz Serdice

Ljubi mož, zelo te pogrešam. Najin dom je ostal pust in prazen. S solznimi očmi gledam sledove tvojih pridnih rok in v meni je topla misel nate, ki mi je nihče ne more vzeti. Tvoj dragi lik bo živel v mojem srcu in mislih do konca dni. Hvala vsem, ki se ga še spominjate, mu prinašate cvetje in prižigate sveče na njegovem preranem grobu.

Neutolajljiva žena Ivanka in vsi njegovi

*Smrt konča življenje,
ne pretrga pa vezi,
ki v mislih preživelega išče rešitev
ki je morda ne bo našel nikoli.*

V SPOMIN

1. maja minevata dve žalostni leti, odkar nas je komaj v 20. letu starosti nepričakovano zapustil naš najdražji sin, vnuk in brat

Štefan Lovenjak

iz Poznanovec

Ni dneva, ni ure, da se te ne bi spomnili in občutili praznine, ki je nastala za teboj. Ne moremo verjeti, da si za vedno odšel od nas. Naš dom, ki si ga tako ljubil, je pust, prazen in poln bolečin brez tebe. Obiskujemo tvoj grob, ti pa molčiš, ne slišiš naših klincev, ne čutiš solza, ne vidiš potrlih src in vonj tisočih cvetov te ne sprebudi. Tvoja volja do življenja je bila velika, toda kruta usoda te je odtrgala od nas in življenjskih ciljev.

Vsem, ki se ga spominjate in obiskujete njegov grob — srčna hvala!

Neutolajljivi: mama, oče, stara mama, ter sestre Šarika, Erika in Olga z družinami

ZAHVALA

Ob koncu življenjske poti naše ljubljene sestre, tete, svakinje in sestrične

Helene Senice

roj. Vukan
profesorice v pokoju

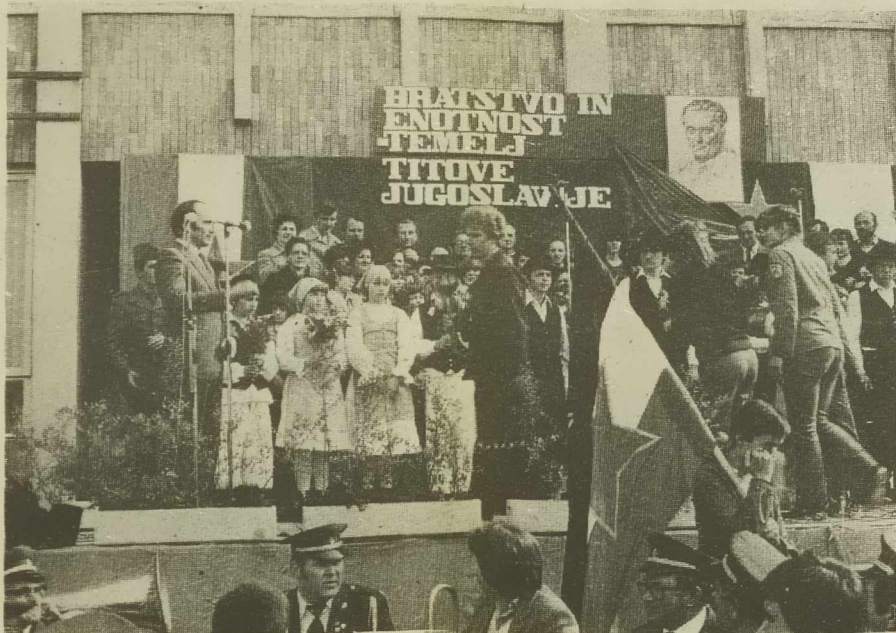
se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, prijateljem, sosedom, posebno Čahukovim in znancem, ki so jo tako številno pospremili na njeni zadnji poti ter darovali vence in cvetje na njen grob. Posebna zahvala kolektivu, učencem in pevskemu zboru gimnazije v M. Soboti za organizacijo pogreba, obema govornikoma in godbi na pihala. Zahvaljujemo se zdravniškemu in strežnemu osebju internega in pljučnega oddelka bolnišnice v Rakičanu, zdravnici dr. Anici Gregorc-Kastelic, patronažnim sestram in fizioterapevtki za skrb in zdravljenje.

M. Sobota, 21. aprila 1981

VSI NJENI

VESTNIK

Štefan Dravec (direktor in glavni urednik), Juš Makovec (pomočnik direktorja in glavnega urednika), Ludvik Kovač (odgovorni urednik), Brigita Bavčar, Jani Dominko, Jože Graj, Milan Jerše, Janez Kurbus, Dušan Loparnik, Feri Maučec (sport), Štefan Sobočan, Janko Stolnik (dopisništvo), Branko Žunec, Endre Gönter (tehnični urednik), Nevenka Emri (lektor). Naslov uredništva in uprave: Murska Sobota, Titova 29/1 — Telefon: Novinarji 21-232, 21-064 in 21-383; direktor in glavni urednik, odgovorni urednik, naročniški oddelek, računovodstvo, gospodarsko-propagandna služba in tajništvo 21-064 in 21-383, dopisništvo Gornja Radgona tel. 74-597, dopisništvo Lendava tel. 75-085 in dopisništvo Ljutomer tel. 81-317 — Nenaročenih rokopisov in fotografij ne vračamo — Celoletna naročnina 300,00 din, polletna 150,00, za inozemstvo celoletna naročnina 700,00 din (330 Sch, 47 DM), za delovne organizacije 400,00. Tekoči račun pri SDK Murska Sobota 51900-603-30005 — Devizni račun pri Jugobanki Ljubljana 50100-620-000112-25730-30-4-01176 — Od 1. 1. 1980 izhaja Vestnik kot poltednik ob torkih in petkih — Cena posamezne številke 4 dinarje. Tiska ČGP Večer Maribor — Po pristojnem minenju je Vestnik oproščen plačila temeljnega davka od prometa proizvodov.

NEOMAJNA PRIVRŽENOST TITOVEMU DELU IN MISLI

V prazničnem razpoloženju in priskrbenem ozračju so številni Pomurci preteklo soboto pospremili štafeto mladosti — simbol bratstva in enotnosti naših narodov in narodnosti ter neomajne privrženosti Titovemu delu in misli, socialistični, samoupravni in neuvrščeni Jugoslaviji.

Potem, ko je dijakinja ljutomerske gimnazije Sonja Žilavec v Žerovincih sprejela štafeto palico od svojih sovrstnikov iz ormoške občine, je nadaljevala pot po ljutomerski, lendavski, soboški in radgonski občini. Povsod, zlasti pa še v občinskih središčih so ob prihodu zvezne štafete mladosti ob navzočnosti številnih občanov pripravili priskrben sprejeme in bogate kulturne programe. V pozdravnih pismih so mladi izražali neomajno vero v prihodnost in ustvarjalnost ljudskih množic in z obljubami, da bodo nadaljevali Titovo pot. To tembolj, ker je letos štafeta mladosti prvič krenila na pot brez našega najdražjega tovariša Tita, ki mu je vsako leto prinašala pozdrave in najlepše želje. Čeprav nas ob tem preveva ponos nad doseženim zmagovalstvom v revoluciji in povojni izgradnji samoupravne socialistične družbe, hkrati pa bolečina ob izgubi Tita, obstaja spoznanje, da živimo z njegovo bogato dediščino, ki jo moramo skrbno negovati. Potem, ko je mladi delavec Boris Golob v Gornji Radgoni prebral pozdravno pismo, je štafeta mladosti krenila pot proti lenarški občini.

Feri Maučec
Albert Abraham

Priznanja ob prazniku

Na slavnostni seji občinske konference socialistične zveze v Murki Soboti, kjer je imel slavnostni govor dosednji predsednik OK SZDL Franjo Sonaja, so podelili tudi 20 priznanj OF za dolgoletno družbenopolitično delo in eno društveno priznanje. Pred slavnostno sejo je bila še seja frontne organizacije. Na njej so razrešili Franja Sonajo in za novega predsednika OK SZDL izvolili Štefana Čahuka, podpredsednika izvršnega sveta skupščine občine. Namesto Štefana Dravca, dosedanjega podpredsednika OK SZDL, pa so izvolili Franca Kolarica, družbenega pravobranilca samoupravljanja.

Na osrednji slovesnosti ob letošnjih jubilejih in prihodu zvezne štafete v Gornjo Radgono so podelili tudi letošnja priznanja OF tamkajšnjim zaslužnim družbenopolitičnim delavcem.

V soboto dopoldne so v Ljutomeru na slavnostni seji OK SZDL v prisotnosti predstavnikov vseh družbenopolitičnih organizacij podelili letošnje srebrne znake OF, priznanja OK SZDL in srebrne znake ZSS. Slavnostni govornik na seji je bila Milena Pirher, dolgoletna aktivna delavka v družbenopolitičnih organizacijah, nekdanja aktivistka Osvobodilne fronte.

Na skupni svečani seji občinske konference SZDL Lendava in občinskega sveta zveze sindikatov so podelili letošnja priznanja OF in srebrne znake sindikatov. Priznanja OF so v lendavski občini podelili 10 posameznikom in karauli Štefan Kovač, ter krajevni skupnosti Hotiza, ter štiri srebrne znake sindikatov.

Manku Golarju — zlati znak OF

Znani kulturno-prosvetni in politični delavec ter mladinski pisatelj Manko Golar iz Gornje Radgone, ki je za svoje delo že sprejel občinsko priznanje OF in medaljo dela, je v letošnjem jubilejnem letu prejel republiško priznanje OF. Pred vojno je sodeloval v društvu kmečkih fantov in deklet v Krževcih pri Ljutomeru, vodil tamkajšnji pevski zbor in hkrati vzgajal in poučeval mlade. Med vojno je bil aktivni sodelavec Osvobodilne fronte, zaradi česar je bil tudi interniran. Po internaciji je ostal nekaj časa v Ljubljani, za tem pa se je vrnil v Gornjo Radgono in se takoj vključil v kulturno-prosvetno delo. Že vrsto let je predsednik občinskega sveta Svobod v Gornji Radgoni.

OBVESTILO NAROČNIKOM

Naslednja številka Vestnika izide zaradi praznikov v petek, 8. maja.

Uredništvo